

tovariš

revija 22—4. junija 1973 — letnik XXIX — ilustrirana revija — izdaja čgp delo — cena izvoda 3 din

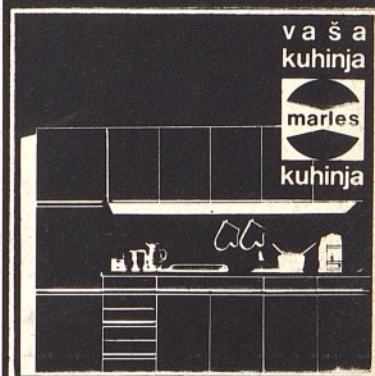

**PRED DOPUSTOM:
STRUPENI ZEMLJEVID
JUGOSLAVIJE**

sedem srečnih tednov

nagrade tega tedna:

- kuhinja MARLES
simpati
- 10 jedilnih koticov
MARLES
- 100 knjig
OLIMPIJSKE IGRE 1972

supernagrada SEDMIH
SREČNIH TEDNOV :
MONTAŽNA
DRUŽINSKA HIŠA
MARLES (S-413)

tovariš marles

sedem srečnih tednov *tovariš* 777. Inagrada marles

nagrade tega tedna:

- kuhinja MARLES *simpati*
- 10 jedilnih koticov MARLES
- 100 knjig OLIMPIJSKE IGRE 1972

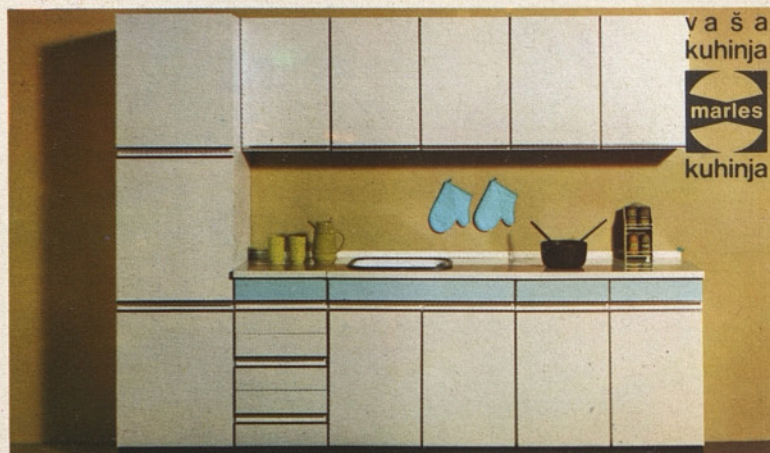
tovariš marles

Izrežite in izpolnite nagradni kupon in ga najkasneje do 10. 6. 1973 odpošljite na naš naslov. S tem sodelujete v žrebanju nagrad tega tedna, ki bo 11. 6. 1973 v redakciji TOVARIŠA, Ljubljana, Tomšičeva 1. Izid žrebanja bo objavljen v DELU dne 12. 6. 1973 in TOVARIŠU 18. 6. 1973.

Lahko pa tudi zberete 7 nagradnih kuponov in jih v zaprti kuverti pošljete na naš naslov najkasneje do 9. 7. 1973. S tem boste sodelovali v žrebanju za supernagrado: MONTAŽNA DRUŽINSKA HIŠA MARLES S-413, ki jo bomo izžrebali dne 9. 7. 1973.

Do zaključka naše nagradne igre bomo objavili še jolly-kupon. Ta bo pri žrebanju za supernagrado veljal samo za en kupon, ki vam bo manjkal.

Uslužbenci ČGP »DELO« in MARLES ter njihovi ožji sorodniki v igri SEDMIM SREČNIH TEDNOV ne sodelujejo!

kuhinja MARLES *simpati*

ZA VAŠ DOM

Na jugoslovanskem in mednarodnem tržišču sodi med redke sodobne in obenem cenejše kuhinje. Izkušeni poznavalci pohištva so ugotovili, da njena posrečena izvedba omogoča takšne sestave, kakršne najbolj ustrezajo željam, potrebam in možnostim najštevilnejših v mestih in na vasi. Priznana kakovost, oblikovna privlačnost, barvna skladnost, zavidljiva uporabnost — to so prvine, ki tej kuhinji dajejo pravo vrednost v vsakršnem prostoru. Domiselno snovane omarice bogatijo rešitve v vsakršni stiski, v vseh primerih. Za skromno sestavo izberemo osnovne dele, ki jim nato po malem dodajamo omarice svoje popolnejše in imenitne kuhinjske oprave. — Marles pripravnost

PRIVLAČNO SREDIŠČE TOPLE DOMAČNOSTI

vaša koticek
marles
koticek

Navadno eno izmed najbolj priljubljenih shajališč mlajših in starejših. Jedilni koticek pač združuje udobnost s pripravnostjo. Oblazinjena stola in klop s hrabenim zabojem, sodobne prevleke sedežnih površin, miza s preizkušeno zgornjo umetno ploščo. Pa oblikovna izbranost in takšna barvna ubranost, kakršna poživlja dom in budi pristrčno zapužnost. — Marles pripravnost

supernagrada
SEDMIH SREČNIH TEDNOV
MONTAŽNA DRUŽINSKA HIŠA
MARLES (S-413) :

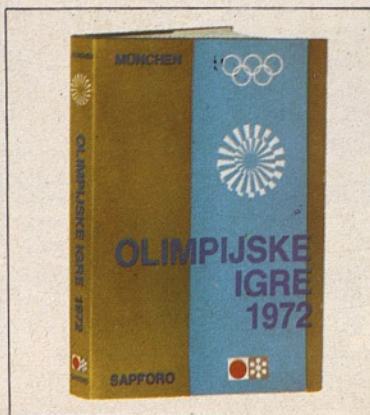
TIP S-413

85,47 m² čiste površine v montažnem delu hiše — predsoba 6,40, dnevna soba 21,59, kuhinja 11,10, otroške soba 11,86, spalnica 15,12, kopalnica 4,32, WC 2,59, balkon 8,80, balkon 3,69 m².

HITRO
GOSPODARNO
PO ŽELJI

Preprosta sestava montažne družinske hiše omogoča bistveno skrajšanje časa gradnje, naglo vselitev in zato občutne prihranke tudi v primeru delne ali popolne pokletitve z dodatnimi hrabenimi in stanovanjskimi prostori. Montažna hiša je torej snovana tako da množi rešitve za različne potrebe družin v mestih in na vasi, v planinskem svetu, na robovih dolin, v bližini gozdov, na ravninah, med starejšimi in novejšimi stavbami, v vsakršnem okolju. Uporaba sodobnih gradiv izredne trajnosti pa zagotavlja enostavno vzdrževanje montažne družinske hiše, požarno varnost, izdatno toplotno, zvočno in vlažnostno izolacijo, zdravo in prijetno bivanje. — Marles pripravnost

To je reprezentativno opremljeno dokumentarno delo, ki bo vsakemu prijatelju športa in knjig trajen in prijeten spomin.

**NAGRADNI KUPON 3
SEDMIH SREČNIH TEDNOV**

revija
TOVARIŠ
Tomšičeva 1
61000 Ljubljana

ime in priimek _____

ulica _____

poštna št. in kraj _____

V PRVEM IZMED SEDMIH SREČNIH TEDNOV SMO PREJELI 11.372 NAGRADNIH KUPONOV ŠT. 1 — REZULTATE DRUGEGA ŽREBANJA BOMO OBJAVILI V PRIHODNJI ŠTEVILKI, DELO PA ŽE V TOREK 5. JUNIJA — DANES SPET 111 NAGRAD, KATERIH SEZNAM JE NA SOSEDNJI STRANI, S KUPONOM ŠT. 3 — KUPONE SPREJEMAMO DO 11. JUNIJĀ, KO BO OB 11. URI V UREDNIŠTVU TOVARIŠA TRETJE ŽREBANJE — VAŽNO: NA OVOJNICI NAJ BO NASLOV UREDNIŠTVO TOVARIŠA, »SEDEM SREČNIH TEDNOV«, TOMŠIČEVA 1, 61000 LJUBLJANA — ZA REŠEVALCE IZ LJUBLJANE JE NA VOLJO NABIRALNIK V VEŽI TOMŠIČEVE 3 — ZARADI RAZPRODANIH ŠTEVILK V PRVIH DVEH KOLIH BOMO ŠLI KANDIDATOM ZA »SUPER-NAGRADO« NA ROKO: VELJALA BOSTA DVA »JOLLYJA«!

V TRETJE KOLO!

NAGRAJENCI „SEDMIH SREČNIH TEDNOV“

Prva nagrada, kuhinja Marles coctail variant de luxe:

Tony Perc, Tomšičeva 22, Piran

2. nagrada, deset jedilnih kotličkov Marles:

Beti Prašnikar, Pameče, Slovenj Gradec; Ivanka Križnik, Lovrenc na Pohorju 66; Alenka Hudina, Šentvid 9, Lukovica; Elizabeta Cvar, Šlandrov trg 39 a, Žalec; Lea Premru, Tomšičeva 30, Kranj; Marija Deršek, Šeškova 9, Kočevje; Zmaga Vrabc, Celovška 108, Ljubljana; Janko Mrakič, Log pod Mangartom 33; Marija Šturm, Kidričeva 26, Nova Gorica; Milena Naglič, Ižanska c. 63, Ljubljana;

3. nagrada: sto knjig „Olimpijske igre 1972“:

Zlatka Prezelj, Bazoviška 17, Tolmin; Nataša Pečnik, Gimnazijska 11, Trbovlje; Stane Gorjup, Kampolin 88/K, Portorož; Gorenc Mimi, Partizanska 10, Litija; Majda Dobeic, Stiška 1, Ljubljana; Milan Iskrič, 1. maja 13, Jesenice; Borštnar Jožica, Trg Prekomorskih brigad 11, Ljubljana; Marian Kapele, Na jami 8, Ljubljana; Jelka Jožef, Ragovska 7, Novo mesto; Mladen Kozina Župančičeva 10, Koper;

Milka Barič, Čepelnikova 4, Ljubljana; Polanič Lojze, Savska 4, Domžale; Rožica Lampe, Apihova 23, Ljubljana; Karla Trstenjak, Frankolovskih žrtev 34, Celje; Marija Peklaj, Miklavčeva 42, Ljubljana; Vanja Vihtelič, Celovška 145, Ljubljana; Alenka Bitežnik, Deskle 36, Anhovo; Cvirn Štefka, Valjavčeva 6, Kranj; Slavko Burger, Šmihel 8, Novo mesto; Metka Blagovič, Tržaška 105, Ljubljana;

Olga Čemažar, Bodovlje 16, Škofja Loka; Alojz Hren, Zaloška 92/B, Ljubljana, Bogdan Čufar, Podsabotin 4, Kojsko; Marija Valland, Perčeva 29, Ljubljana; Vida Rus, Rozmanova 62/c, Koper; Berta Franc, Dravska 10, Dravograd; Irena Mlakar, Kajuhova 4, Nova Gorica; Dragica Kovačič, PTT Rogoševci; Jože Aško, Čelofigovci 6, Kamnica; Iva Levstik, Jamova 52, Ljubljana;

Marija Mihelič, Kočevska Reka; Vida Marinčič, Zagorje 94, Pivka; Jelena Komar, Ilirska 29, Ljubljana; Ana Ciuha, Cesta na Vrhove 11, Ljubljana; Neda Rupnik, Za gradom 18, Idrija; Brane Pelcl, V.p. 9997/2, Ljubljana; Marija Harcan, Pintaričeva 20, G. Radgona; Franc Iršič, Partizanska 73, Maribor; Majda Kemperle, Sv. Duh 82, Škofja Loka; Miriam Sozinšek, Ljubljanska, Maribor;

Jolanka Grabar, Pokovci 77; Janez Novak, Zbilje 14 a, Medvode; Dragan Stošič, V.p. 5990, Grosuplje; Franc Petkovič, Jeranova 5, Ljubljana; Rezka Babnik, Stanežiče 34, Šentvid; Golja Justi, Vodnikova 17, Ljubljana; Radica Harb, Đakovičeva 15, Ljubljana; Alojzij Eržen, Dolomitska 17, Ljubljana; Vlado Berk, Gaberje 17, Štanjel; Barbara Sirena, Medvode 127 a;

Justi Jordan, Novo Polje c. III/21 a, Ljubljana-Polje; Boža Novak, Prešernova 11, Maribor; Slavko Dobnikar, Celovška 486, Ljubljana; Cvetka Dora, Cankarjevo naselje 9, Murska Sobota; Jani Černe, Pot heroja Trtnika 6, Dobrunje; Jože Tomše, Šišenska 18, Ljubljana; Julija Eržen, Tabor 7, Ljubljana; Rezka Mager, Povodje 7, Vodice; Andrej Podgoršek, Skaručna 42, Vodice; Sergej Pust, Pri mostiščarjih 15, Ljubljana;

Samo Mrežar, Obirska 23, Ljubljana; Draga Jerič, Trubarjeva 14, Grosuplje; Marija Blagotinšek, Šmartno 7 a, Šmartno pod Šmarno goro; Marija Zornik, Krnica 410, Luče ob Savinji; Franc Aljaž, Zapoge 34, Vodice; Milica Košalin, Trdinova 7 b, Kamnik; Urška Eržen, Dolomitska 14, Ljubljana; Andrejko Šlebir, Stahovica 5; Breda Jenko, Križ 49 a, Komenda; Matjaša Pintar, Komenda 36;

Majda Dibatista, Zgornje Gameljne, Šmartno; Marta Popit, Drenov grič 6, Vrhnika; Mira Ponikvar, Vincarje 46, Škofja Loka; Mira Štekar, Zarnikova 16, Ljubljana; Ana Plut, Zadružna 4, Črnomelj; Marija Jerman, Prečna 5, Radomlje; Franjo Praprotnik, Prešernova 13, Radovljica; Drago Šurk, V.p. 5102/13, Karlovac; Katjuša Belingar, Študentsko naselje bl. 3, Ljubljana; Metka Slana, Šetlart 116, Brežice;

Franc Kidrič, Topolšica 81; Malči Lepšan, Jenkova 18, Postojna; Zora Jančar, Mirje 9, Ljubljana; Stanislava Mirtič, Rožna 7, Ljubljana; Ivanka Blagajne, Vipava 153; Marija Perišič, Žabji kraj 1, Nova Gorica; Alenka Žličar, Ivankovci 34; Justi Čad, Divača 78; Milena Kovač, Palčje 14, Pivka; Jurca Betka, Plečnikova 7, Maribor;

Nataša Selšek, Cerklje 91; Nada Vipotnik, Mlaka 12 a, Kranj; Dragica Aleksič, Tomšičeva 83, Jesenice; Jože Ham, Pl. F. Bratovža A 5, Ljubljana; Breda Hrovat, Bratov Komelj 54, Ljubljana—Šentvid; Magda Maver, Padlih borcev 13 a, Sempeter pri Novi gorici; Barbara Sirena, Medvode 127 a; Ivanka Cimerman, Ob žici 3, Ljubljana; Silva Godnjavec, Trg komandanta Staneta 6/74, Ljubljana; Marija Cmrečnjak, Partizanska 71, Maribor

PRVA NAGRADA ZA ŠTAJERCA

Rezka Perc iz Pirana se je še pred dobrim tednom od srca smejala Tovariševi reklami, kjer nekdo meče staro kuhinjsko posodo skozi okno. „To je bil zame najboljši dovtip,“ je pripovedovala, zdaj pa si bo to šalo lahko privoščila tudi sama. Perčevi iz Pirana so namreč naši prvi nagrajenci, dobili so prvo izmed sedmih kuhinj. Vseh kuponov je bilo natanko 11 372 — torej so imeli zares srečo!

Tonyja, ki je bil podpisan na nagradnem kuponu, ni bilo doma. V Lukii Koper dela in njegov žerjav je zasidran daleč na morju.

„Kap ga bo,“ je rekla žena Rezka. „Kupon sem poslala naskrivaj, podpisala pa sem moža. Tovariša sem kupila kar tako, iz navade. Morda sem res na tihem upala, da kaj dobim, a za vse na svetu tega nikomur ne bi priznala. Doslej še nikoli nisem dobila nobene stvari zastonj in prepričana sem bila, da pri nas ni sreča doma. No, zdaj pa . . .“

Najprej, ko je v stanovanju zagledala tuje obraze, se je kar prestrašila: „Pa menda ni bila kaka nesreča? Da se ni Tonyju kaj zgodilo?“ Zmerom, kadar moža ni doma, se boji zanj. Potem je zvedela za nagrado. Zardela je, si pokrila obraz z dlamni in hodila po tesni najemniški sobici sem ter tja.

„Kaj, jaz, midva, da bi imela tolikšno srečo, midva, prav midva?“

„In kam jo boste dali, to lepo, novo kuhinjo, saj v tej vaši zanjo še prostora ni?“

„Tu, v Piranu, sva samo podnajemnika. In tu sva bolj zaradi Tonyja, zaradi njegovega dela. Po srcu pa sva Štajerca. Mož je iz Radeč, jaz iz Haloz. Tod nimava upanja, da bi dobila stanovanje, zemlja pa je predraga, da bi lahko zidala sama. Zato sva kupila košček zemlje doma, na Ptujju. Zidala bova in zdaj, ko imava že tako lepo kuhinjo, se bova dela lotila še s toliko večjim veseljem. Kot kaže, sva le rojena pod srečno zvezdo.“

Spet se je spomnila nepričakovane nagrade in postala nestrpna: „Ko bi vsaj že prišla ura, ko se bo vrnil Tony. Le kaj bo rekel, ko mu povem? Saj vem, rekel bo, daj no mir, kaj se pa hecaš! Jaz pa mu bom vse natanko razložila in on mi še zmerom ne bo verjel. Misli bo, da ga imam za norca, v resnici pa . . .“

PO STATISTIČNIH PODATKIH, KI SO JIH ZBRALI ZOOLOGI, SODI JUGOSLAVIJA MED NAJBOLJ »STRUPENE« DEŽELE V JUŽNI EVROPI. NIKJER DRUGJE SE NI MODRAS TAKO RAZŠIRIL KOT PRAV V JUGOSLAVIJI, SAJ SKORAJ NI KOTIČKA, KJER GA NE BI NAŠLI. PREGNAL JE GADA IN SPLEZAL ŽE KAR VISOKO V HRIBE. V NIŽINI PA POLEG KAČ KAJ RADE ZASTRUPLJAJO TUDI ČRNE VDOVE IN ŠKORPIJONI, PIKAJO ČEBELE, OSE IN SRŠENI PA TUDI MORSKI VRAGI, ZVEZDOGLEDI, ŠKRPINE IN MORSKI GOLOBI.

STRUPENI PIKI IN UGRIZI

Gad se je moral pred bolj napadalnim modrasom, ki je večji in tudi bolj strupen, umakniti tja, kamor se modrasu ni ljubilo, v hribe močvirja.

Modras se je razširil po vsej Jugoslaviji, le v severnih ravninah in na nekaterih otokih ga še niso našli. Je najbolj razširjena in strupena kača.

Jugoslavija prav gotovo ni najbolj strupena dežela na svetu, toda nikjer v Evropi ni najti toliko strupenjač kot prav pri nas. Poleg znanega modrasa in gada, zlasti modrasa, ki je preplaval doma vso državo, pa zna še kar zelo strupeno pičiti tudi pajek črna vdova, ki je pri nas manj črn in bolj rdeč ter ga krasijo bele pike. Prav neprijetne znajo biti čebele, ose in sršeni, sicer pa vas lahko na obalnem robu neprijetno presenetijo še škorpion, v morju vetrnica, ki je rdeče ali voščeno sive barve, nadležno in predvsem boleče pa človeku pokažejo svojo moč tudi rdečkasta škrapina pa morski vrag in morski zvezdogled.

Če bi se ozirali samo na statistične podatke, potlej človeška stopinja ne bi bila pred modrasom prav nikjer varna. Saj skoraj ni koščka domovine, kjer se ta, med kačami, gledano zoološko, najbolj razvita žival, ne bi prav udobno počutila. Glede na izliv strupa v rano žrtve je prav modras ob gadu najbolj razvita kača. Veliko bolj „strupene“ kače imajo veliko slabše razvite strupne zobe, kajti strup jim iz strupnih žlez polzi v rano žrtve po utoru, modrasu in gadu pa se strup pretaka kar po cevčici, ki se konča tik pred konico zoba. Zato se ne izgubi nič strupa. Ko ti kači s posebno mišično potiskata zob v najugodnejši položaj za dober ugriz, stiskata tudi žlezo, da se iz nje pocedi čim več strupa. In v strupnikih obeh se nabere od dva do petdeset miligramov strupa. Dva miligrama ne pomenita smrtne nevarnosti niti za otroka, petdeset miligramov pa zanesljivo vzame življenje še tako težkemu moškemu (več tehta človek, bolj varen je pred strupom!). Kaj povzroča beljakovinski kačji strup, dokončno še ni dognano, saj ga tvori kar devet sestavin. Znano pa je, da vsebuje posebno sredstvo, ki razkroja stene žil. Kako močan je ta razkroj, je težko napovedati vnaprej, saj je učinkovanje strupa odvisno najprej od količine vbriganega strupa, ki je seveda različna od griza do griza, pa od človeka samega, od tega, kako na strup reagira. Nekaterim že majhne količine povzročajo hude poškodbe, drugim tudi dvajset miligramov ne povzroči trajnih okvar.

Na vsak način pa je treba takoj po ugrizu ukrepati. Krvi je treba omogočiti, da izteka iz rane, saj s tem pride v telo manj strupa. Ker kača navadno piči v roko ali nogo, je treba okončino podvezati. Nikoli seveda ne z vrvo ali celo z žico, saj bi s tem prizadeli žilo. Najboljša je zvita ruta ali zvita ženska nogavica, pa tudi tako podvezo je treba na vsakih dvajset minut zrahljati, da po žilah steče vsaj malce krvi.

Čeprav je kač v Jugoslaviji izredno veliko, so kačji piki zaradi plašnih kačjih duš dokaj redka stvar, tako

redka, da so zdravniki celo v večjih medicinskih središčih kar nekam zbegani, kadar pripeljejo človeka, ki ga je ugriznila najbolj razvita kača. Zato pa vi ohranite mirno kri! Nič drugega ni treba, kot zahtevati serum! In ne pustite se odgnati domov! Kajti včasih se zgodi, da je reakcija po serumu (strokovnjaki trdijo, da je zagrebški serum, ki je mešanica serumov proti vsem kačjim pikom, ki so možni v Jugoslaviji, med najboljšimi na svetu) hujša od kačjega pika. Zato je bolje, da ste še nekaj časa v bolnišnici ali pa vsaj v stiku z zdravnikom. Bolečine pa seveda ne ponehajo takoj, celo naraščajo, in za popolno okrevanje je pogosto potrebno daljše obdobje.

pa podnevi raje spijo in love zjutraj in zvečer. Modrasa boste podnevi sploh bolj težko srečali, vsaj v žgočih poletnih dneh, saj mu je prevroče. Na lov se odpravlja zgodaj zjutraj in zvečer, ko se ohladi. Zmotno pa bi bilo trditi, da so kače živali, za katere veljajo kakršnakoli pravila dosledno. Edino pravilo je zdravstveno: odpreti rano, podvezati žile in k zdravniku. O strupu gadov in modrasov pa je znano tudi to, da ne delujejo na živčne centre in na srce kot nevrotoksini in kardiotoksini nekaterih drugih kač (na primer kober), ki zaradi svojega delovanja povzročajo zadušitev in zastoj srca.

Seveda pa kače niso edine strupene živali, ki v stiski ugriznejo človeka.

lo se jim je izdelati protistrup. Pik črne vdove povzroča oteklino in hude bolečine. Zato je treba takoj po piku kar najhitreje k zdravniku, ki mora vbrizgati antihistamin. Bolečine so pri piku črne vdove zelo hude, trajne posledice pika pa skoraj niso znane.

Podobno kot pajek piči tudi škorpion. Pri nas jih je, tako kot črnih vdov, veliko na obalnem pasu. Podnevi jih je moč najti pod kamni, radi se zavlečejo v šotore, pa tudi v kamnitih hišah jim zlasti ponoči zelo prija. Pičijo z repom, toda le v sili, sicer pa so plašne živali. Posledice škorpionovega pika nikoli niso trajne (gre za našega škorpiona, ne za afriškega!), pik pa je približno tako neprijeten kot

Zemljevid — drobne pikice kažejo kraje, kjer so v preteklih letih našli modrasa, večje pike pa kažejo najdišča gadov — seveda ni popoln. Črno vdovo lahko najdete po vsej Istri in po dobršnem delu obale, prav tako tudi škorpiona. Morske vetrnice so v vseh plitvinah, kjer so na dnu kamni, škrapina je znana ob vsej obali, morski vrage in morski zvezdogledi pa so prav tako zariti v dno ob vsej peščeno mivkasti obali.

Pomembno je vedeti, kdaj je največ možnosti za kačji pik. V gorah, kamor se je pred požrešnim, večjim in nasilnim modrasom preselil predvsem gad, pikajo kače kaj rade podnevi. Seveda ne za šalo ali ker bi se jim zdel ugriz v človeško telo še posebno okusen, marveč vedno le takrat, kadar ne morejo zbežati. Gadje v dolini, v glavnem so se ohranili le v Pomurju, v močvirnih predelih, kamor modrasa ne mika,

Na obalnem robu, od Istre pa povsod v Dalmaciji, so pri nas dokaj razširjene črne vdove. Pred leti so ti pajki povzročili zdravnikom obilico težav, saj protistrupa ni bilo. Ker pa pajki pičijo zelo boleče, za majhne otroke je tak pik še posebno neprijetna stvar, smrti zaenkrat jugoslovanska črna vdova ni povzročila, so se zdravniki v Pulju s posebno pozornostjo ukvarjali s tem, v toplejših krajih tako nevarnim pajkom. In posreči-

pajkov. Navadno pik povzroča oteklino, edino dokaj učinkovito sredstvo je antihistamin, ki ga imajo na zalogi v vseh zdravstvenih domovih.

V morju je veliko s strupi opremljenih organizmov, toda pri nas se le nekaterim ni varno prepuščati. Najbolj nedolžna na pogled, v resnici pa hudo strupena, je morsk vetrnica. Navadno je priraščena na kamne v plitki vodi, je voščeno sivo-vijoličaste barve ali pa rdeča.

V ljubljanskem inštitutu Jožef Stefan so izolirali njen beljakovinski strup in ugotovili, da ista količina strupa tega ožigalkarja učinkuje desetkrat huje od kobrinega strupa. In oba strupa delujeta enako, sta nevrotoksična in kardiotoksična, povzročata zaspanost kot zunanji znak, v notranjosti telesa pa odmiranje živčnih centrov. Tako navadno najprej neha delovati center za dihanje in človek se ali zaduši ali mu obstane srce. Toda v eni sami morski vetrnici je premalo strupa (tisti, ki je priraščena na jugoslovansko kamenje), razen tega pa strup ne pride do krvi, saj so drobne ožigalke sicer številne, a kratke. Pač pa posedanje po ožigal-

da bi kdo stopil nanje, pa čeprav se vsako leto pogosteje primeri, da ljudje prihajajo iz plitvega peščenega morja s spačenimi obrazi. V mivko ali droban pesek se namreč vkopavata roparici morski vrug in morški zvezdogled. Kar prileti mimo ust in je dovolj majhno, pogoltneta, brani pa se s strupenimi bodicami. Navadno zbežita pred bližajočo se nogo, če nimata kam, se potuhneta in naperita bodice. Pik je boleč in hudo neprijeten, pogosto pa riba piči otroke. Ne zato, ker bi jo pohodili, marveč zato, ker sta obe požrešni in prav radi prijemljeta na vabo na trnku. Zato je najbolje, da ste pri snemanju rib s trnka, če jih ne poznate,

lahko tako alergični kot na vse pike kopenskih in morskih živali, tudi na pik omenjenih žuželk. Pri vseh pikih na splošno velja, da nekaterim kljub piku ne bo skoraj nič, druge pa strupeni vbodljaj spravi v smrtno nevarnost in celo v smrt. Znani so primeri, da so otroci pili sadne sokove, jedli marmelado ali fige, pa tudi meso, in s tem privabili čebele, ose ali sršene. Pik v grlo (v jezik) pomeni v večini slučajev zadušitev, saj takojšnja oteklina, ki nastane po piku, preprečuje zraku dostop do pljuč. Pomaga le zdravnik, tako, da preže grlo in omogoči pljučem dotok zraka po nenaravni poti. Pik v ustni votlini je posebno nevaren

Na inštitutu Jožef Stefan v Ljubljani kačam odvzemajo strup, ga liofilizirajo in z njim zastrupljajo v znanstvene namene. „Neobdelan“ strup na zraku zgrije kot vsaka druga beljakovina.

ki povzročata hudo opeklino, tudi prijemanje ni prijetno. V kožo se namreč v hipu zapiči na tisoče drobnih ožigalk tako močno, da se vetrnici odtrgajo lovke in se prilepijo na kožo. In takrat je že prepozno. Opeklina je približno takšna, kot da bi se s tistim delom telesa, ki ga je ožgala vetrnica, usedli na vročo ploščo štedilnika. Navadno ni trajnih posledic, le ob kopanju ste in nekaj ur stokanja je pri hujših opeklinah skoraj neogibnih. Tudi pri tem piku je edina pomoč tista, ki jo da zdravnik – antihistamin.

Hoja po peščenem oziroma mivkastem dnu se lahko nesrečno konča na tri načine. Morski golob, ki sicer ni preveč pogumna žival, prav rad useka z repom, kjer ima trn. V njem je strup. Ne povzročata trajnih poškodb, zato pa hude bolečine, ki jih še najhitreje prežene zdravniška pomoč. Tudi druge ribe s strupenimi bodicami navadno ne čakajo,

še posebno previdni pri tistih sivo rjavih, ki imajo velik gobec. Če jo zgrabite v pest, bo roka otekla. Nič manj požrešna ni škrapina, ki se pred bosimi nogami vedno umakne, se pa rada obesi na trnek. Tudi tu velja previdnost pri snemanju. Pik je zelo bodeč, bodice na glavi pa tako naperjene, da ni treba biti posebno neroden. Čeprav so strup škrapine skušali že pogosto razvozlati, se to še danes nikomur ni posrečilo. Dokler je v sluzi, ki jo izloča riba, je močno aktiven, prav tako tudi v človekovem telesu, na zraku pa zelo hitro razpade. Bolečine lahko olajša le zdravnik. Toda velika škrapina ni nevarna le zato, ker pik povzročata neznosne bolečine, za dalj časa ali celo trajno lahko povzroči ohromelost tistega dela telesa, v katerega spusti svoj strup.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo z ugrizi in s pikami, pa pravijo, da niso nič manj nevarni piki marljivih čebel, razdraženih os in sitnih sršenov. Opozarjajo, da so ljudje

zato, ker oteklina nastane skoraj takoj.

Seveda vam vsega tega nismo napisali zato, da bi vas preplašili. Malce previdnosti nikoli ne škoduje in že se lahko ognete groznim kačam, prežečim vetrnicam in čudnemu strašnemu pajku z belimi pikami. In če se že kaj zgodi, ne poslušajte nasvetov padarjev in ljudskih zdravnikov, ki priporočajo čudno zdravljenje, od zakopavanja ljudi v zemljo, ki „vse potegne iz človeka“, pa do raznih zdravnih obkladkov. Strupi delujejo naglo in nezadržno, sicer manj naglo kot v deželah pod vročim soncem, a vendar zanesljivo. Pomaga lahko, učinkovito, le zdravnik. In vaša odločnost, seveda, zbežanost je tudi tu odveč.

JOŽE VETROVEC

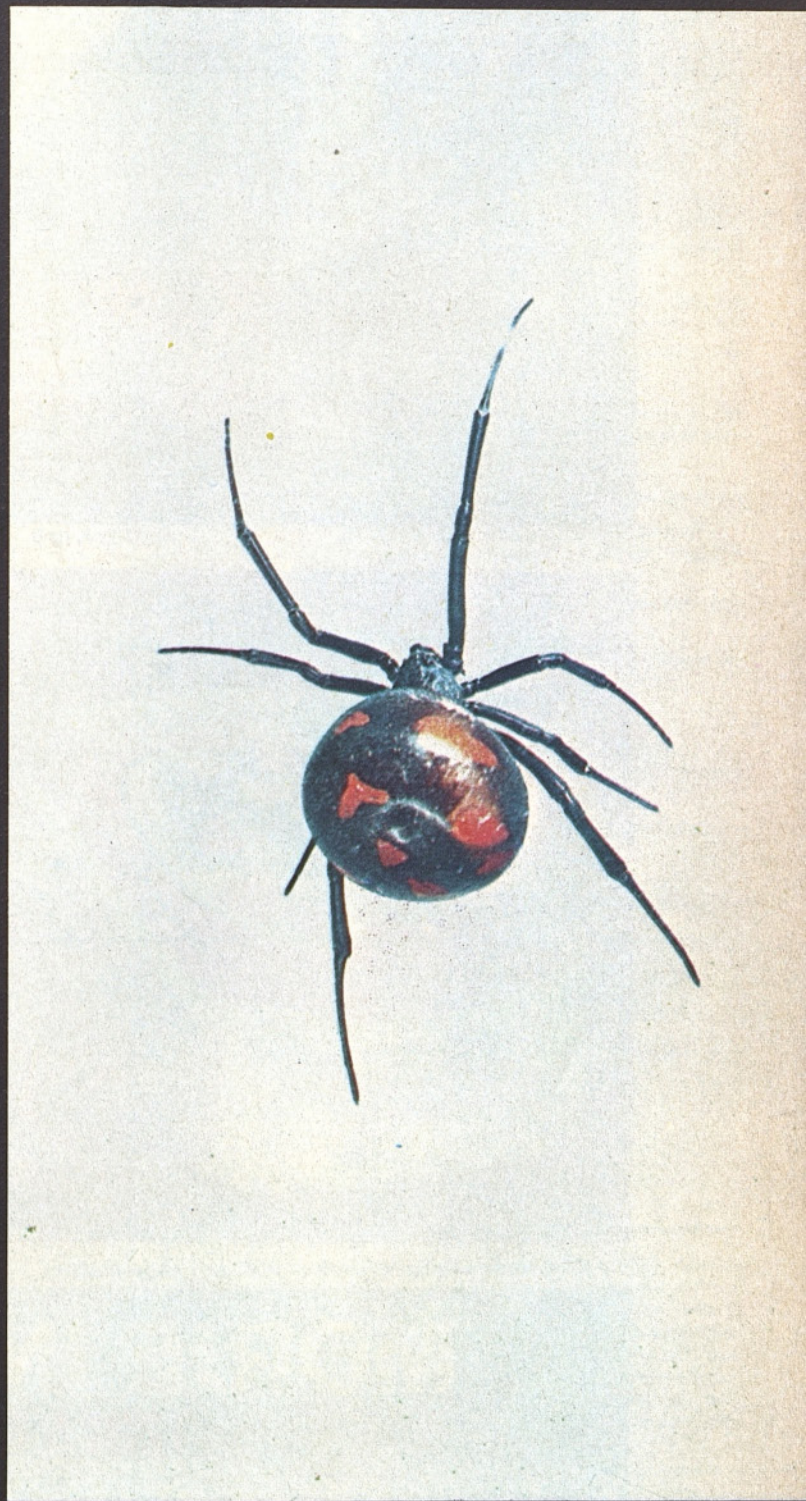
Slike: **ARKADIJ POPOVIČ, EGON KAŠE IN ARHIV INŠTITUTA JOŽEF ŠTEFAN**

Škrpina ne napada človeka, čeprav sodi med roparice. Največ težav imajo z njo ribiči, ki se jim ta požrešnica zaplete v mrežo ali obvisi na parangalu. Ribiče amaterje velja opozoriti, da na trnek sicer rada prime, toda tudi dobro vbode.

Črna vdova pri nas ni tako velika in črna, je rdečkasta z belimi pikami in tudi mnogo manj nevarna, kot so pajki z istim imenom pod bolj vročim soncem. Kljub temu je pik tega pajka zelo strupen; v Pulju so izdelali dober protistrup.

Morska vetrnica se v plitki vodi ziblje sem ter tja, včasih ima lovke na konicah obarvane vijoličasto; znane so tudi rdeče morske vetrnice. Dotik s kožo povzroči pravo izstrelitev strupa v kožo, zato je vsako tako srečanje lahko hudo pekoče.

MORJE IN
IZOLA BRAND
 to je svežina morja in
DELAMARIS **IZOLA**

SONCE
 riba s povrtnino
 sočni sadovi rdeče
 istrske zemlje

KIRURG Z NADNARAVNO MOČJO

V 19. številki sem čital članek o filipinskem kirurgu. Ker imamo pri hiši bolnico z okvaro v hrbtenici, že 19 let nepomično, nas vsaka taka novica zelo zanima. Zato prosim, da bi mi sporočili, kje bi lahko dobili naslov tega kirurga.

JOŽE DOLINAR, Novo mesto

osebno, z njim pa ni podana objektivna podoba dejanskega stanja in škodi moje- mu ugledu, lahko pa še pri mojem nadaljnjem političnem delu in afirmaciji, prosim, da to z Vaše strani popravite.

Da na kratko opišem razplet: na 40. skupni seji SO Dravograd (ki je bila prekinjena) je sekretar OK ZK prav tako postavil isto vprašanje (kot zdaj ponovno vpričo novinarja J. Severja), na kar sem mu dal odgovor v tem smislu: da je bilo prvotno dogovorjeno, da tov. Branko Kobale (preds. OK SZDL) skliče IO OK SZDL in odbornike komuniste, jaz pa odbornike nekommuniste, drugi zopet vodstva drugih polit. organizacij. V tem času pa si je tov. Kobale izpahnil nogo in dobil mavec, zato je postavil, da svoje zadolžitve ne bo mogel izvršiti (ob prisotnosti sekretarja OK ZK in mene) in predlagal, da to opravi jaz. S tem sem se strinjal s pogojem, da potem skliče odbornike nekommuniste kdo drug (vsi sklici so bili tempirani na razmeroma kratek čas), zato je bilo takrat dogovorjeno, da se naj na sestanku IO OK SZDL in odbornikov komunistov, na katerega so bili vabljeni tudi vsi predsedniki KK SZDL, izjasnijo, ali je potrebno še sklicati odbornike nekommuniste, ali ne. Na tem sestanku so bili vsi prisotni enotnega mnenja, da se tak sestanek posebej ne bi skliceval, ker je bilo o tem že precej napisanega. Po sestanku sem o tem stališču po telefonu obvestil sekretarja OK ZK in ni imel pripomb. Na tak odgovor ni izmed prisotnih na 40. skupni seji SO Dravograd nobeden dal kakšne pripombe — niti ne sekretar OK ZK sam in sem zato smatral, da je zadeva — kar se mene tiče — končana, vendar sem se prevaral.

Iz tega izhaja, da me ni niti ta forum niti kakšen drugi (vsaj jaz za to ne vem) kritiziral.

Vaš novinar je zato tak ponovni očitek sekretarja OK ZK tudi tenkočutno zabeležil; ker sem smatral, da sem glede tega z njim že razčistil, se v tem primeru sploh nisem več oglašil in je tako pri tem ostalo, saj tudi nobeden drugi od prisotnih ni več o tem kaj spregovoril.

Ker ne želim in tudi nimam nobenega namena kakorkoli s tem dogodkom v naši občini nadalje polemizirati (dal nam je res nekaj grenkih izkušenj), Vas prosim, da glede na takšno dejansko stanje to popravite, Vam pa prepuščam obliko in način, da bo cilj dosežen z najmanj polemičnimi nagibi in razglabljanjem v taki smeri. Vljudno prosim, da to storite čimprej.

GREGOR PEK, Dravograd

Ker je Tovariš o dravograjski zadevi prvi obširneje pisal, smo dolžni bralce do konca obveščati o njenem razpletu. Naj zato povemo, da so se odborniki med tem že sestali in po ponovnem glasovanju sprejeli odstop kritiziranih funkcionarjev, ter tako popravili svoj spodrseljaj.

Gradivo za članek je zbrala neka švedska agencija. Za njen naslov se lahko obrnete na Vjesnikovo Press Agencijo (Zagreb), ali pa poskusite pri uredništvu italijanskega tednika Europeo, ki je pred meseci tudi objavil članek o filipinskem kirurgu. Želim vam sreče, vaši bolnici pa smo za lajšanje težkih trenutkov poslali knjigo iz zbirke naše založbe.

NOVI TOVARIŠ

Dragi Tovariš, sem tvoj naročnik, ali sedanja obleka ti ne ustreza. Tudi papir si menjal — verjetno je vse vkup računica?!

J. KOVAČ, Podnart

Papir smo res menjali: že od 20. številke je boljši.

FILATELIJA

Povečajte vašo rubriko!

Fr. GOGALA, Bled

V vaših odmevih bi se tudi jaz rad oglašil, čeprav ne znam tako lepo pisati, sem kmečki človek in imam okorno roko. Ni lepo od vas, ker ste filatelijo tako prištucali. Popolnoma se strinjam s kritiko tovariša Dimica iz Celja. Slovenski filatelisti menda res spijo, da ne uvidijo, kakšno vrednost je imela ta stran za mlade filateliste in tudi za nas, ki zbiramo le malo časa. Jaz sem starejši človek in me je za to navdušil sin, ki je v filatelističnem krožku. Pravi, da tudi tam zelo kritizirajo. Vi ste tovarišu Dimicu odgovorili, da je enaka vsebina na eni tretjini strani kot prej na celi. Jaz nisem tako kšajt, da bi na 1 ha zemlje pridelal isto količino kot na 3 ha.

JOŽE MIHEVC, Gornja vas

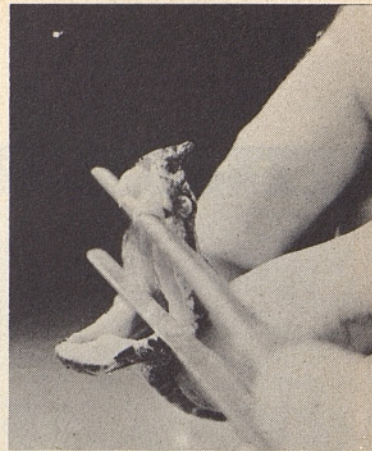
Dragi Jože, z umnim gnojenjem je včasih tudi na enem hektaru mogoče pridelati toliko kot na treh! Ker pa se vas je filatelista zares toliko oglasilo — in tudi naš sodelavec je prejel pisma z željo, da bi rubriko spet razširili — ji bomo že v prihodnji številki namenili še enkrat več prostora.

DRAVOGRAJSKI ŠILINGI

V vaši reviji št. 20 je bil objavljen sestavek „Odborniki so hudič“. Ker je na strani 19. tekst, ki se nanaša na mene

Modras, ki sika na naslovni strani, zares močno useka in je, gledano z zoološkega stališča, izredno razvita kača, predvsem zaradi pripravno urejene cevčice v strupnikih, ki se ob piku iz položne lege spravi pokonci. Toda brez skrbi, strokovnjaki pravijo, da je zagrebški serum med najboljšimi na svetu! Več o tem pa na straneh 4—7.

Fotografija na naslovni strani: EGON KAŠE

št. 22 — letnik XXIX — 4. VI. 1973

VPRAŠANJA

14 Škofja Loka, črna Loka

Ali res nihče ni kriv za tragedijo na motociklističnih dirkah v Škofji Loki?

ZANIMIVOSTI

4 Strupeni piki in ugrizi

Zemljevid razširjenosti gada in modrasa ter pregled vseh nevarnih strupenih živali v Jugoslaviji

ENERGETIKA

42 Črno zlato pod sinjim Jadranom?

Obisk na vrtni ploščadi Neptūrn Gascogne

USTVARJALCI

18 Rana kot spomenik

Kako je v Gradišču pri Prvačini nastajal nenavaden pomnik NOB

22 Štajerec, ki je navdušil Diorja

Jože Onič, mojster tapiserij, modnih vzorcev in gobelinov

ČRNA KRONIKA

26 Usodni skok čez plot

Nenavadni primeri ljubosumnih žensk, ki so pohabile svoje moške

VESOLJE

20 Kako rešiti 2,5 milijarde dolarjev

Opis reševanja ohromljenega Skylaba

RUBRIKE

- 10 Doma in po svetu
- 24 Sprehod skozi čas
- 28 Popularni
- 33 Roman
- 37 Trije hišni vogali
- 46 Humor

izdaja in tiska čgp delo — direktor publikacij — mitja gorjup — v. d. glavnega in odgovornega urednika: vilko novak — novinarji: alenka bibič, tanja dolinar, andrej pirkovič, janez sever, jože vetrovec, andrej triler, dušan željeznov — fotografije: joco žnidaršič — oblikovanje: arhitekt alenka grgič, polde lamberger — tajništvo: marija prašnikar, vanja venturini — izdajateljski svet: franc simonič (predsednik), anton friškovec, dipl. oec. janko havliček, ing. franc kogoj, ing. arh. majda lajevic-dobravec, dr. jože lokar, dr. marjan premik, bojan stih, ela zupančič, janez winkler

tovariš izhaja ob ponedeljkih — naslov uredništva: tovariš, tomšičeva 1/1, p.p. 468, 61001 ljubljana — telefoni: h.c. 23-522, uredništvo: 20-507 — nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo — naročninski oddelek: 61000 ljubljana, tomšičeva 1/III, tel. 23-522 — oglasna agencija: 61000 ljubljana, šubičeva 1, tel. 22-020, 24-285 — kolportaza za ljubljano: šubičeva 1, tel. 22-575 — kolportaza za druge kraje: 61000 ljubljana, tomšičeva 1/III, tel. 23-522 — naročnina: letna 144, polletna 72, četrtletna 36, mesečna 12 dinarjev — naročnina za tujino (tromesečna): avstrija 102 asch, francija 22 ff, italija 2500 lit, nemčija 14 dm, švica 16,60 sfr, švedska 20,50 skr, usa 4,20 dol — plačljivo na devizni račun 501-620-1-32009-160 pri ljubljanski banki (z opombo: za tovariša) — oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu republiškega sekretariata za informacije št. 421-1/72

TA TEDEN V ŽARIŠČU DOGODKOV

ŠEST LET DREMAJOČE VOJNE

Ravno ob šesti obletnici tako imenovane „junjske vojne“ na Bližnjem vzhodu oziroma tretje izraelsko-arabske vojne (po prvi leta 1948, ki je sledila razglasitvi izraelske neodvisnosti, ter po drugi leta 1956, ki je bila odgovor na Naserjevo nacionalizacijo Sueškega prekopu) se varnostni svet Združenih narodov znova sestaja, da bi na podlagi 60 strani obsegajočega poročila generalnega sekretarja dr. Kurta Waldheima poskušal najti izhod iz bližnjevzhodne slepe ulice.

Pobudo za novo razpravo v najvišjem organu svetovne organizacije je dal konec aprila Egipt, ki je zadalžil dr. Waldheima, da pripravi poročilo o dosedanjih poskusih za rešitev bližnjevzhodne krize. Ti poskusi so se začeli 22. novembra 1967, ko je varnostni svet OZN sprejel slovitto „resolucijo 242“: Izrael se mora umakniti z zasedenih ozemelj v zameno za priznanje njegove suverenosti, neodvisnosti ter ozemeljske celovitosti („varne in priznane meje“). Ker pa je Izrael v zameno za umik zahteval večje mejne spremembe, je resolucija ostala do današnjih dni na papirju. Zadnji poskus pa je bil februarja 1971, ko je bližnjevzhodni posredovalec OZN dr. Jarring predložil Egiptu in Izraelu memorandum z vprašanji: Egipt je na vprašanje, ali je pripravljen skleniti mirovni sporazum z Izra-

elom, odgovoril pritrdilno, medtem ko je Izrael na vprašanje, ali se je pripravljen umakniti z zasedenih ozemelj, odgovoril negativno. Odtlej je položaj na Bližnjem vzhodu nespremenjen: ne vojna ne mir.

Junjska vojna leta 1967 se je začela potem, ko je egiptovski predsednik Naser 18. maja zahteval umik mirovnih sil OZN, 21. maja pa uvedel blokado Tiranske ožine, skozi katero so plule izraelske ladje do luke Eilat. To je bil za Izrael „casus belli“, povod za vojno. Zarana 5. junija so njegovi tanki prestopili sirske meje, letala pa začela sistematično uničevati arabske zračne sile: že v prvih 16 urah so uničili kakih 400 arabskih letal.

V šestih dneh so vojske treh arabskih držav, Egipta, Jordanije in Sirije, doživele popoln poraz. Poleg 400 letal so izgubile še 500 tankov in 70 odstotkov težke opreme, vredne nad milijardo dolarjev. Ubitih je bilo 11 500 egiptovskih vojakov (5600 ujetih), 6000 jordanskih in 1000 sirske, medtem ko so imeli Izraelci 700 mrtvih in 2500 ranjenih. Izrael je zasedel ozemlje, ki je nad trikrat večje od njegove celotne površine pred junjsko vojno in ki zajema ves Sinajski polotok (Egipt), Gazo (pod egiptovsko upravo), Golanško planoto (Sirija) in Cisjordanijo (zahodna obala reke Jordan, od leta 1948 v sklopu jordanske kraljevine).

Potem, ko začetni mirovni poskusi niso uspeli, je Egipt

sprožil ob Sueškem prekopu tako imenovano „vojno izčrpavanje“, ki ga je avgusta 1970 zaključila Rogersova mirovna pobuda. Tedaj je vojna zadremala vzdolž kanala, močno utrjenega na obeh straneh, in ustvarila nadse eksplozivno ozračje. Prav zadnje mesece poročajo, da se je Egipt, katerega predsednik Sadat je 1. maja napovedal splošno mobilizacijo v deželi (ki naj bi privedla do „totalne konfrontacije“ z Izraelom, če bi bile mirovne pobude brezuspešne), začel znova utrjevati ob prekopu in celo Izrael resno razmišlja o možnosti novega spopada z orožjem.

Na egiptovski strani je pripravljenih na boj 325 000 mož in kakih 600 bojnih letal (večino izgubljene vojaške opreme so pomagali nadomestiti Sovjeti, s katerimi je Egipt ravno pred dvema letoma sklenil 15-letno prijateljsko pogodbo), na jordanski 70 000 mož in 50 letal, na sirske 120 000 mož in 210 letal, na izraelski pa nad 300 000 mož (za primer mobilizacije) in nad 500 letal (med njimi so nove pošiljke ameriških najsodobnejših „phantomov“).

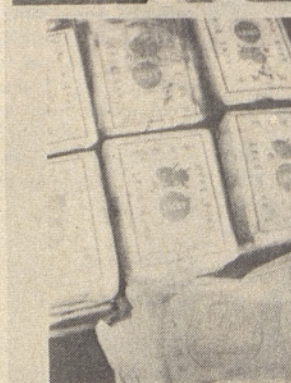
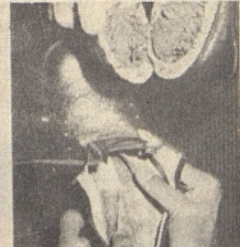
Vojaško ravnotežje je – to priznavajo sami Arabci – še vedno močno v prid Izraela, ki razpolaga z dosti boljše izurjeno vojsko. Prav to dopušča domnevo, da do nove vojne še ne bo prišlo kmalu in da bosta obe strani dali prednost novim mirovnim poskusom, kakršni je zdajšnji v varnostnem svetu OZN.

T. D.

VOJNA NAPOVED MAMILOM

Po poročilih, ki prihajajo iz ZDA, je policija napovedala splošno vojno razpečevalcem mamil. Boj bi jejo na treh frontah: proti tako imenovani francoski zvezi (omrežju, ki ga prekrbujejo gansterji iz Marseille, le-ti pa dobivajo surovine z Bližnjega vzhoda), proti južnoameriški zvezi (gre za mamila, ki prihajajo iz Rio de Janeiro, tja pa pridejo spet iz Marseille) in proti vzhodnoazijski mreži, ki jo napajajo zlasti vojaki, vračajoči se iz Vietnoma (visok odstotek teh povratnikov se je med bivanjem v Južnem Vietnamu privadil

mamilom!). V New Yorku, denimo, so za boj proti mamilom namenili nekaj milijonov dolarjev in uspehi res niso izostali: po skrbnem enoletnem zasledovanju „malih ribic“ je policija prišla do nekaterih šefov podzemlja in razgnala ter uničila dvoje, troje mafijskih „družin“. Trgovcem „s počasno smrtjo“ pa ni napovedala vojne le Amerika: tudi v Franciji so se po dogovoru lotili neizprosne preganjanja razpečevalcev mamil. Na sličicah nekaj najpogostejših načinov tihotapljenja mamil: krinka lažne nosečnosti, steklenice nescafeja, zavojčki cigaret, skriti paketi pod avtomobilskim sedezem, heroin v peti čevlja in „trava“ v uvoženih kiplcih.

PRISTANIŠČE ZA 1500 JAHT

Na prostoru med Simonovim zalivom in starim izol-skim pomolom bo predvidoma veliko pristanišče za jahte. Načrt organizacije izgradnje tega pomembnega turističnega objekta, ki bi čez zimo sprejel okrog 1500 jaht, je pripravil projektivni biro Studio Izola. Gre za načrte o pristanišču „marini“, ki bi gostom nudila vse potrebne storitve, vključno s popravilanjem jaht. Zato bi

bilo poleg navez ondi tudi dovolj urejenih parkirnih prostorov, gostinskih objektov, servisov ipd. Potrebo po takšnem urejenem pristanišču za jahte zaradi velikega razmaha jahtnega turizma po svetu, pri načrtih za gradnjo „Marine“ pa se ravna zlasti zaradi velikega razmaha jahtnega turizma po svetu, pri načrtih za gradnjo „Marine“ pa se ravna zlasti po izkušnjah Francozov. Zaenkrat je vse skupaj samo še v načrtih in pripravah. Obstaja pa že iniciativni odbor, prav tako pa tudi želja, da bi gradnjo začeli že letos, končali pa leta 1976.

BEVKOVI PASTIRCI V FILMU

France Štiglic, ki je izčrpal malho Kekčevih dogodivščin, je spet posegel po temi otroškega življenja iz let, ko je na Tolminskem pisatelj France Bevk še trgal hlače po zgaranih kraških skalah in iskal izgubljene ovce po redkem gozdu. Po scenariju Ivana Potrča je skupno z Andrejem Hiengom priredil za film prijetno otroško zgodbi- co Franceta Bevka „Pastirci“. Igralce (petošolčke iz Ljubljane: Miha Levsteka, Boga Ropotarja, Andreja Čevka in Ksenjo Sinurjevo) je popeljal v idilično gorsko vasico nad Sorško dolino Sorico. Da je bilo zgodbi zadoščeno, so z Jezerske-

ga pripeljali enaišestdeset ovac in pastirja Jagodiča, ki se razume na živali. Snemanje, ki naj bi trajalo tja do začetka junija, je sila pestro, saj smelna ekipa v glavnem pogleduje pod oblake. Skoraj vse dogajanje filma se dogaja na prostem, narava so kulise, postavili so le veliko skalo iz umetne mase. Sama zgodba je sila preprosta. Opisuje življenje pastircev, medsebojno otroško nagajivost, prva spoznavanja skaljenega prijateljstva, trepetanje za nepremišljena dejanja in oživljene sreče, ki jo vnese med pastirce stara pokvarjena ura. Film bodo predvidoma preko poletja zmontirali, na začetku jeseni pa ga bodo že predstavili gledalcem.

PREPIR BREZ FIGOVIH LISTOV

Na letni skupščini Društva naturistov Koversada, v katerem je včlanjena tudi večina slovenskih nudistov, ki je bila kar v nudističnem kampu v Vrsarju, je prišlo skoraj do pretresljivega prepira. Nenadoma se je namreč oglasil predstavnik Društva naturistov Jugoslavije: o osnutku novega društva, o katerem do sedaj sploh še ni bilo slišati. Predstavniki prvoustanovljenega društva so bili užaljeni, češ da v Jugoslaviji ni potrebno toliko društev za tako majhno število nudistov. Da bi bilo vse skupaj še bolj po jugoslovansko, naj bi obe društvi, vsako samostojno, prosili za sprejem med svetovno organizacijo nudistov. In začela se je polemika —

so bolj nagi oni iz prvega društva ali oni iz drugega društva. Če bi povzeli po Prešernovi kaši, bi najbrž izgledalo takole — mi si prej slečemo srajce in šele potem hlače, vi pa prej hlače in šele potem srajce. Sestankovali pa so vsi oblečeni. No, da bo informacija še popolnejša. V enem letu se je v društvo nagecv včlanilo 62 članov (sedaj imajo še okoli 60 prosilcev) iz Slovenije. Hrvaški nudisti se še ne upajo na plano in se najraje skrivajo po grmovju, neki predstavnik Bosne in Hercegovine je izjavil, da bi bila pri njemu doma to družinska sramota, predstavniki ostalih republik pa sploh niso prišli. Tujci pa se mirno nagi sončijo po naših nudističnih letoviščih in prav malo jim je mar, ali imajo člani kakšnega drugega društva bolj bele zadnjice kot oni.

NA REŠETU

Stara ljudska modrost pravi, da je toliko klančkov, ki peljejo navkreber, kolikor jih pelje nizdol. Seveda: kolikor je vzponov, toliko je tudi padcev. Ljudska modrost skoraj nikoli ne odpove, le tokrat so pomisleki, ko gre za cene; Morda pa si cene izbirajo le klančke? Kdo bi to vedel? Dejstvo je le, da cene na drobno naraščajo po letni stopnji 20 odstotkov (kar je najhujša stopnja inflacije po letu 1965, od reforme) in se ne menijo za medrepubliško dogovarjanje in sporazumevanje, ki se trudi, da bi jih ustavilo lani pri 5,6 letos pa pri 9 odstotkih. Predsednik zvezne vlade je na 4. konferenci ZKJ v dolgem (stabilizacijskem, bi rekel) govoru rekel: „ZIS ima hude težave, ki lahko ogrozijo dosedanje stabilizacijske rezultate.“ Ekonomski inštitut pravne fakultete v Ljubljani, ki nam je zaupal tudi podatke o cenah na drobno in inflaciji, pa prerokujejo iz črnega matematičnega mlina „preboj stabilizacijske fronte“.

Čudno je to! Zlasti še, če vsem zamrznjenim negospodarstvenikom simpatični Marjan Rožič zahteva odmrznitev, v isti sapi pa za mrznitev za podobne „lede- ne sklepe“ zvezne vlade, ki bi trčili ob standard in življenjske stroške. Čudno je to tudi zategadelj, ker smo bili — starejši pač — vajeni, da paketi prinašajo vsaj delno olajšanje. V trebuhu ali žepu. Tokrat gre očitno za pakete, ki jih je treba (dražje) plačati. Pakete, ki niso namenjeni izboljšanju prehrane, marveč zategovanju pasu. Ah, dobri stari časi in stari, povsem stvarni paketi...

Konec koncev pa človek ne ve najbolje, komu bi bolj zaupal. Zvezni vladi? Sindikatom? Dogovorom in sporazumom? Matamatičnemu mlinu? kateri podatki so točni in — kar je pomembnejše — kdo najbolje napoveduje jutri? Matematika je natančna veda, a še neraziskana. Številke je moč tudi odštevati, ne le seštevati. Sindikati so sindikati, vlada pa je vlada. Zatorej bi bolj kazalo, bolj optimistično bi bilo, verjeti vladi. Tudi dogovorom in sporazumom. Ti- stim po srcu in po pameti.

IVAN VIDIC

TRIM PO SILI

Nekdanji absolutni boksarski prvak Velike Britanije, Evrope in Commonwealtha Henry Cooper se je vključil v propagandno akcijo za širjenje trima: na londonski železniški postaji Waterloo je mimoidoče vzpodbujal, naj ga posnemajo v skakanju čez vrstico — klasični metodi boksarjev, nabirajočih telesno kondicijo. Sprva so ga ljudje bolj debelo gledali, nato pa sta se ojunačila dva nosača, nazadnje pa še neki zdravnik v tipični angleški poslovni noši. Gledalci so se prijetno zabavali, a vprašanje je, ali je demonstracija rodila sad.

PSST

Vlomilec je vdrl v prostore nekega podjetja v Clevelandu, a ni našel v blagajni nobenega denarja. Tudi česa drugega naravnost ni mogel ukrasti. Ko je razočaran skočil skozi okno, je očitno izgubil še lastnih deset dolarjev. Našel jih je naslednje jutro eden od uslužbencev podjetja.

Filipinski novinarji, združeni v „National Press Clubu“, so organizirali v Manili neneviden natečaj. Štiri tedne so člani ustavljali na cestah mimoidoče in jim ponujali srečo: „Če imate v listnici fotografijo svoje tačbe in nam jo pokažete, dobite tisoč dolarjev.“ Iz blagajne združenja ni šel po mesecu dni niti dolar.

V Tokiju je policija aretirala tatu, ki je neki ženski ukradel v veliki trgovski hiši torbico. Pa ni bila posebno hvaležna oblastem. V torbici so namreč našli ducat parov nogavic, ki jih je bila ukradenka sama malo prej zmanila s police. Tako so lahko zaprli kar oba.

Frizer Jan Larsen iz Malmöja na Švedskem se je hotel ločiti. Kot vzrok je navedel ženino izredno malomarnost pri skrbi za dom. Ko je zahteval sodnik dokaz, je Jan zmagoslavno privlekel na dan „ogrlico“ iz 225 gumbov, ki mu jih v desetih letih zakona žena ni hotela priti. Skrbno jih je spravil in res so mu pršli prav.

Eden od washingtonskih dnevnikov je objavil vest: „Včeraj je v arhivskem oddelku mestnega davčnega urada, ki hrani davčne prijave državljanov, izbruhnil požar. Gasilci so bili naglo na mestu in žal se jim je posrečilo, da so ukrotili plamene, preden je utegnili zgoreti vse poslopje.“

Robert Schilz se je v jetnišnici, kjer je sedel zaradi tatvine, lepo poredil. Ko se mu je kazen iztekla, je zagrizel v kisló jabolko dela, a kmalu je spet nekaj ukradel in znova stopil pred sodnika v Dueseldorfu. Takole je pojasnil, zakaj je spet zašel na pot greha: „Odkar sem v službi, sem izgubil sedem kil. Rad bi se vrnil v ječo, da bi dobil nazaj svojo težo.“ Ustregli so mu.

Harf na splošno ljudje ne kupuje posebno množično. S pravim propagandističnim posegom se da urediti tudi ta pomankljivost. Ena od newyorških trgovin z glasbilo je prodala v enem samem tednu kar osem teh dragih in ne posebno priročnih instrumentov, potem ko je objavila oglas: „Kupite pri nas nudiščične klavirje!“

HIŠE IZ KOVANČEV

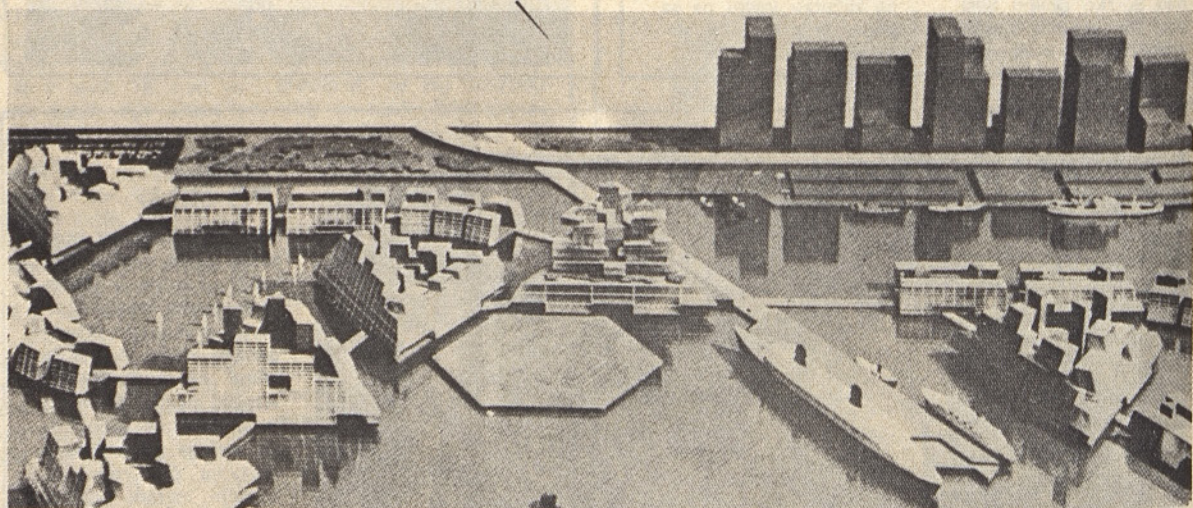
V trgovskem središču japonskega vele mesta Jokohama so si za reklamo izmislili poseben nedeljski kviz: obiskovalci lahko ugibajo, koliko so vredna razstavljena miniatura poslopja, sestavljena iz pravih kovančev, ki so še vedno v

obtoku — od kovanca za en jen do kovanca za sto jenov. Če obiskovalec uga- ne vrednost razstavljene hišice, mu jo podarijo: domov se vrne bogatejši za približno tri milijone naših starih dinarjev. Poslopja iz kovančev seveda predstavljajo bisere japonske arhitekture, predvsem tempelje in palače.

SLIKARJI NA VRŠIČU

Med različnimi slikarskimi kolonijami po vsej Sloveniji je nekaj izjemnega planinska slikarska kolonija na Vršiču. Letos jo je že tretjič organiziralo Planinsko društvo Jesenice. Prav gotovo so pohvalne besede enajstih slikarjev, ki so se udeležili letošnje kolonije, zadostno jamstvo, da je kolonija ne le uspešna po svojem delu, temveč tudi potrebna in zaželena. Kot prva in edina planinska slikarska kolonija pri nas zatorej zasluži večje družbeno priznanje in veljavo. Predvsem težavne možnosti dela, ki se odražajo v vedno spreminjajočih se vremenskih razmerah v stalnem menjavanju svetlobe in sence, ji ob današnjem zamiranju planinske-

ga slikarstva dajejo tisto pomembnost, enkratnost. Vsi slikarji — krajinarji, ki so se kolonije udeležili, so odhajali s prijetnimi vtisi in seveda z deli, ki so nastala v vršički pahorami ali v dolinah na eni ali drugi strani Vršiča. Na svoja dela so bili nemalo ponosni. Planinske slikarske kolonije na Vršiču so se udeležili: akademski slikar Peter Adamič iz Ljubljane, slikar jesenškega DOLIK Janez Ambrožič, slikarka dr. Danica Bem iz Ljubljane, slikar Milan Mrhar iz Domžal, akademski slikar Marjan Pliberšek iz Ljubljane, slikar Franc Smole iz Ljubljane, slikar Boris Tavželj iz Pirana, akademski slikar Jože Trpin iz Ljubljane, slikar jesenškega DOLIK Tone Tomazin (na sliki) ter akademski slikar Leon Koporc iz Ljubljane.

GRADNJE NA VODI

Morja prevzemajo čedalje večjo vlogo v tehničnem in gospodarskem napredku človeštva. Že zdavnaj niso več povezana le z ribolovom in s transportom. Na

morski površini gradijo železobetonske tankerje, mostove, rafinerije, radiotelevizijske postaje, jedrske centrale, ploščadi za vrtno naprave, a zadnje čase tudi stanovanjska poslopja. V načrtu so celo gradnje letališč (npr. londonskega na morski gladini v Rokav-

skem prelivu). Treba je namreč poudariti, da so objekti na vodi varnejši pred potresi. Za velikanske projekte konstrukcij na vodi se zlasti zanimajo arhitekti v ZDA in na Japonskem. Za primer takega velikopoteznega načrta smo izbrali

načrt „Tritonovega mesta“, naselja, zgrajenega povsem na vodi. V vsaki izmed velikih večnadstropnih hiš je prostora za pet do šest tisoč stanovalcev, stale pa bi na armirani betonski ploščadi trikotne oblike s stranicami, dolgi 200 metrov.

ČAŠČENJE MRTVIH

Mnoga plemena v zahodnoafriški državi Dahomej so še vedno prežeta s prastarimi verovanji, a njihovo življenje pretkano s shriljivimi običaji. Za zvezo med človekom in božanstvi, denimo, skrbi „vodu dangbe“, kača piton: celo pred katoliško katedralo v portugalski naselbini Glejue stoji tempelj z zidovi iz blata in slamnato streho, v kateri skoraj slepi svečenik ždi sredi zvijajočih se kač, ki jim domačini prinašajo žrtevno hrano, zvedavi turisti pa slepcu mečejo kovanice. Toda kult kače počasi izumira – zaradi razvijajočega se prometa. V 18. stoletju so domačini še

linčali dva Francoza, ker sta ubila nekega pitona, plazečega se sredi trga, zdaj pa hitri avtomobili neusmiljeno mečkajo kače, ki se zatekajo na topli asfalt...

Pač pa ne zamira čaščenja mrtvih. Devet luninih mesecev po pokopu sorodniki izkopljejo pokojnikovo lobanjo in jo očistijo. Nato jo okopljejo v sveži petelinovi krvi ter jo obesijo nad vrata kočice oziroma v kočico, da bi varovala stanovalce pred zli duhovi. Shrljive lobanje na našem posnetku pa so bile slikane na „čarovniškem semnju“ v Cotonouju, kjer vrači prodajajo nagačene plazilce, lobanje raznih sesalcev, zelišča in lesene kipce s kultnim pomenom.

VOJNI INVALIDI V BRDIH

V Briška Brda, ta posebni svet, znan in vendar tako malo poznan, nenavaden in vendar tako domač, pristen slovenski, nekoliko oddaljen zaradi nove meje, ki je Brda odmaknila od njihove nekdanje Gorice. Tja je minulo majsko soboto odpotovala iz Ljubljane skupina izletnikov. Bili so to vojaški vojni invalidi, matere in vdove padlih borcev. Dopolodne so imeli daljši postanek v Cerknem, kjer so si ogledali novo osnovno šolo „Spomenik NOB“, pionirskemu odredu Ludvik Ličar pa so podarili fotoaparata. Opoldne so naše izletnike pristrčno sprejeli v Tolminu, v mestu puntarjev. Tudi Tolminsko je v boju dalo veliko žrtev in ni naključje, da imajo v organizaciji ZB 3600 članov, med njimi 700 invalidov. Po ogledu tamkajšnjega

muzeja so se odpeljali v Tolminska korita, kjer jih je prevzel pogled na Hudičev most. Popoldne so si v Dobrovi ogledali znano Zadržno klet. Nekdanji borci so se v razgovoru z domačini poglobili v razpravljanje o delu vinogradnikov. V Brdih se trudijo, da bi kmetje postali tržni proizvajalci in si pridobili pogoje za pokojninsko zavarovanje, kar je dokaj odločujoče za prihodnost. V Gonjačah, kjer je razgledni stolp s pogledom tja do izliva Soče v Jadran (na sliki: foto Marjan Garbajs), so si od daleč ogledali prijazne stare slovenske vasice Šmartno, Kozano, Biljano, Medano, Barbano, vasice z gradovi in gradiči iz 14., 15. in 16. stoletja. Bila je že noč, ko so se izletniki dobre volje vrnili v Ljubljano. Nekdanja borka, je dejala: „Že v času NOB sem bila v teh krajih, vendar vso lepoto te naše pravljicne dežele občuti človek šele zdaj, v miru.“

Anglež Kenneth Houlden je moral poslati nujno sporočilo svojemu bratu, pa je pozabil njegov naslov. Zatekel se je k opisu in spravil na kuverto vse tole: „Gospodu Houldenu (pozabil sem naslov). Stanuje v Greenacresu (Lancashire) tam, kjer je pivnica piva, nekoč imenovana „Pokopališče na voglu ceste“, prav nasproti pokopališča, po katerem je tudi dobila ime. Zdaj je pivnica spreminila svoje ime, novega pa ne vem in tudi njene telefonske številke ne. Houlden ima sina, ki se imenuje Tony in ta stalno sedi v tej pivnici. Kadar gre tja pit, se vedno usede v kot na desni strani pulta. Njegov oče dela pri firmi Mitchells. Imajo avto „Škoda“ in v bližini Stokea sorodnika, ki se imenujeta Alice in Billy Bent.“ Seveda je prišlo pisanje hitro v prave roke.

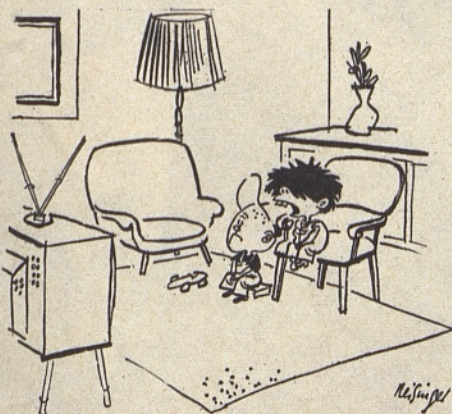
V New Yorku je morala policija vdreti v stanovanje snažilca Robina Bensteada, ki sta se mu rodila po štirih letih zakona dvojčka. Samo to dejstvo sicer še ni bilo vzrok za posredovanje policije. Zakonca sta se na smrt skregala in stepila zaradi imena dvojčkov. Mož je bil svojemu poklicu na čast trdno odločen, da jima da imeni Brush (krtača) in Pail (vedro), žena pa je z gnusom zavrnila prozaični predlog.

Med konjsko dirko v Krakovu se je konj Stefana Wladikowskega ustavil pred oviro in ni in ni hotel čez. Jahač je bil prisiljen poseči po biču, da bi v konju ponovno zbudil zanimanje za preskoke. Tedaj je vsa besna pritekla izmed gledalcev mlada ženska, potegnila jezdeca iz sedla, mu iztrgala iz rok bič in ga z njim nekajkrat mahnila, nakar se je dostojanstveno oddaljila.

Nekaj biserov iz šolskih opravil italijanskih staršev. „Včeraj moj sin ni mogel narediti domačih nalog, ker je mož službeno odpotoval.“ – „Prosimo, da opravčite mojemu sinu izostanek od angleščine. Tako zelo ga je bolelo grlo, da je še italijansko komaj govoril.“ – „Moj sin ni mogel priti v šolo, ker mi je soprog na hitrico umrl.“

Navadno je Pete Duel igral v televizijskih filmih le kavboje in lopove manjšega kalibra. Uspeh si je obetal šele od serije „Alias Smith in Jones“, v kateri so mu zaupali glavno vlogo. Napočil je dan, ko je bilo na sporedu prvo nadaljevanje. S prijateljico Diano Ray je sedel igralec doma pred malim ekranom. Sredi filma je skočil pokonci, zaklenil prijateljico v spalnico in si pognal pred televizorjem kroglo v glavo. Ko bi vsi umetniki pokazali tolikšno mero samokritičnosti...

SPOSJOJENA KARIKATURA (Vjesnik, Zagreb)

– Ne le da ponavljajo serijske filme, zdaj so začeli ponavljati še vremenske napovedi! Kar poslušaj, že spet: „Delno oblačno, z vmesnimi razjasnitvami!“

Na tradicionalnih, že 24. mednarodnih cestno hitrostnih motociklističnih dirkah »Za nagrado Loke« se je 27. maja pripetila nesreča, kakršne pri nas vsekakor nismo vajeni: poleg italijanskega dirkača Emanuela Mauglianija, ki je treščil med gledalce, so izgubili življenje še štirje ljudje: trije takoj, četrti pa čez nekaj dni v bolnišnici. Lahko bi zdaj pisali o tem, da je bil 46-letni (!) Italijan že četrti dirkač, ki se je smrtno ponesrečil v Škofji Loki, lahko bi pogrevali tragedijo v Kamniku, lahko bi sestavljali črno statistiko podobnih nesreč v tujini — ter

Usodni start druge dirke motorjev do 350 kubikov: italijanski dirkač ima številko 24 . . . dirke so bile 24.

ŠKOFJA LOKA

ugotavljali, kako smo po takih nesrečah ravnali pri nas in kako v drugih državah (kjer so odstopali ministri, ukrepali pravosodni organi, nazadnje pa strogi tehnično-varnostni predpisi odpravili vsakršno diletantsko divje, in tvegano organiziranje podobnih športnih prireditev). Toda o tem naj pišejo poznavalci v več ali manj strokovnih člankih in specializiranih glasilih; mi, vsakdanji ljudje, pa izluščimo iz pogovora z organizatorji dirke odgovore na nekaj vprašanj: ali je šport še šport, če zahteva človeška življenja, ali za nesrečo v Škofji Loki res nihče ni kriv, ali ima glede na naše možnosti res smisel še vedno prirejati taka tekmovanja. Navsezadnje ne gre le za Škofjo Loko.

Posebna komisija, ki se je sestala takoj po nesreči in odprla motor ponesrečenega dirkača, je ugotovila, da je zablokiral levi valj motorja, ker pokojni Emanuele Maugliani ni poslušal nasvetov svojega mehanika in je vstavil za vbrizg bencina premajhno šobo. Nadalje so strokovnjaki posebne komisije ugotovili, da bi se taka ali podobna nesreča lahko pripetila tudi z normalnim motorjem v rednem prometu in bi prav tako lahko izzvala take ali podobne posledice.

S tako, delno strokovno, v glavnem pa lepo rečeno in posplošeno izjavo, naj bi šla nesreča v arhive, prireditelji pa naj bi z brzojavkami sožalja in priznanji o odlični organizaciji že začeli razmišljati o prihodnji dirki.

Je bila tekmovalna steza maksimalno zavarovana, so bile bale slame in vrv, ki je označevala prostor za gledalce, dovolj? Ko smo se pogovarjali z direktorjem dirke Stanetom Krapežem, je na to vprašanje kategorično odgovoril:

„Tako kot letos nismo še nikoli poskrbeli za varnost gledalcev kot tekmovalcev!“

„Toda nesreča se je kljub temu zgodila?“

„Zgodila, jasno, slučajno, na popolnoma nenevarnem delu naše steze!“

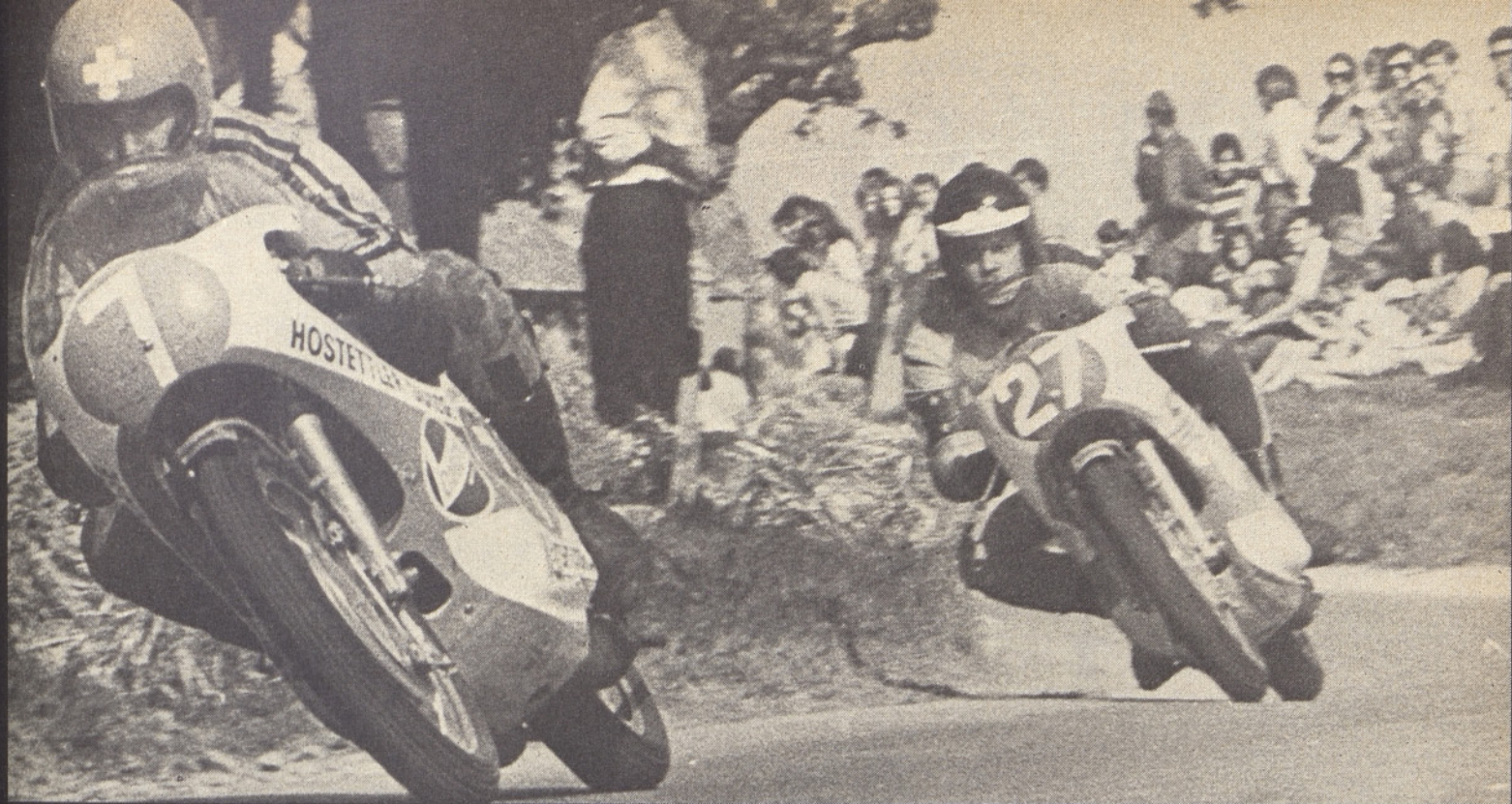
„Mislimo, da na tekmovalni stezi ni nenevarnih delov. Kako pa ste jih vi določili, po kakšnem kriteriju?“

„Hja, po kriteriju logičnega mišljenja, kajti nesreče se dogajajo na ovinkih!“

„Kaže, da je vaša logika tokrat odpovedala?“

„Saj sem rekel, bil je slučaj. Lahko bi recimo padel na gledalce tudi službeni helikopter!“

Posnetek z enega izmed odsekov 4500 m dolge proge: do prekinitve tekmovanja sta se za prvo mesto borila št. 7 (Marsovszky) in št. 27 (Kaletsch).

...ČRNA LOKA

„Potemtakem gledalcem ne morete zagotoviti, da bodo prišli živi z dirke?“

„Kako, vsakdo, ki gre na dirko, natanko ve, da se lahko marsikaj zgodi. Mí že zavarujemo, slučaj pa lahko preseneti. Če se jaz peljem z avtom na nedeljski izlet, mi prav

tako nihče ne more zagotoviti, da se ne bo zgodila nesreča.“

„Ali ni dodatnih ukrepov, ki bi naključja omejili na minimum?“

„Mi smo naredili dovolj, pa vi povejte, kaj bi lahko zavarovalo gledalce!“

„Ne bi bile mreže in pred njimi bale slame bolj učinkovite kot malo debelejša vrv?“

„To pa sploh ne! Mislim, da bi bila nesreča še hujša, če bi bila proga ograjena z mrežami. Dirkač bi se zaletel v mrežo, ki bi se podrla in pokopala pod seboj še več ljudi. Po vašem bi morale biti vse slovenske ceste ograjene z mrežami, kajti take nesreče se lahko vsak dan zgodijo!“

„In kakšni so bili potemtakem vaši zaščitni ukrepi, ki ste jih imeli za učinkovite?“

„Na nevarnih odsekih smo položili 1200 bal slame, potegnili šest kilometrov vrvi, označili šest sektorjev, ki so bili zaradi nevarnosti prepovedani za gledalce, poleg miličnikov pa smo razporedili še 32 naših redarjev. To je stalo 140 000 dinarjev.“

„Kaj pa, če bi kljub vsemu progo še dodatno zavarovali z mrežami?“

„Če bi vso progo ogradili z mrežami, bi to stalo milijon dinarjev, bistvenega učinka pa ne bi bilo, kot sem že rekel!“

Direktor dirke S. Krapež: „Bil je slučaj, slučaj pa lahko pre-seneti . . .“

„Mislite v Škofji Loki še naprej prirejati dirke?“

„V tem trenutku na to vprašanje sploh ne bi odgovoril, ker se o problemu cestno hitrostnih dirk že sedaj razpravlja na mednarodni organizaciji FIM, že dalj časa pa o tem govorimo na športni komisiji AMZ.“

„In kakšno je mnenje teh organiza-cij?“

„Rešitev je v tem, da bi se dirke preselile na prava dirkališča. To pa je silno drago in takih dirkališč še dalj časa ne bo. Če bi nehali dirkati po cestah, bi zamrla veja tega tehničnega športa!“

Škofjeločane je nesreča silno pretresla. Iz pogovorov z nekaterimi ljudmi se da razbrati, da jim ni več do takih dirk, ki zahtevajo tako krut davek.

Miličnik Štefan Langus: „Glede na cesto, hitrost današnjih motorjev, nediscipliniranost gledalcev in težave s prometom ne bi kazalo več prirejati dirk. Razen na poligo-nih!“

Lidija Živkovič, prodajalka v škof-

Prodajalka Lidija Živkovič: „Vsi ljudje govorijo, da je dovolj takih dirk . . .“

Sekretar J. Hauptman: „Postopek je bil v skladu s pravili . . .“

jeloški Nami: „Vsi ljudje govorijo, da je dovolj takih dirk. Tudi sama sem istega mnenja, zlasti po zadnji dirki.“

Urar Milan Kejžar: „Dirke so ne-varne in niti niso zanimive, cesta je preozka za toliko ovinkov, sploh pa najraje hodim v Zeltweg!“

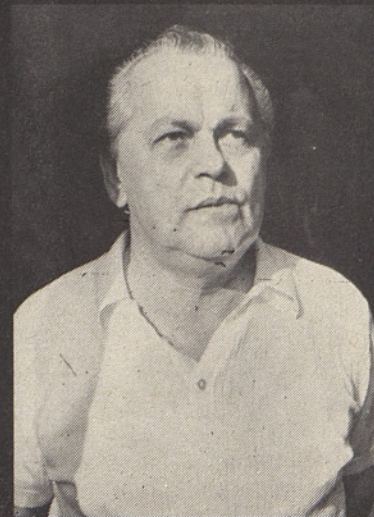
Lastnik Ekspres hrama Jože Jak-lič: „Dirka je naša tradicija, naj bo še naprej, poskrbeti pa je treba za stoodstotno varnost gledalcev.“

Kako pa ocenjuje mnenje svojih someščanov tovariš Stane Krapež?

„Ne vem, s kom ste se vi pogovarjali. Ne rečem, da nasprotuje dirki kakšen starejši možakar, češ kaj boste ropotali in smrdeli s temi vašimi motorji. Vprašajte svojega mehanika, on prav gotovo ni proti!“

Citirajmo našega dolgoletnega in znanega dirkača Aleša Mrzela, ki je v „Delu“ zapisal: „Nesreča se je zgodila v petem krogu. Kje in kaj so počeli odgovorni funkcionarji do 12. kroga, ko so dirko vendarle prekinili? Medtem so človeška življenja ugašala . . . Postopek za

Urar Milan Kejžar: „Dirke so nevarne in niti niso zanimive . . .“

prekinitev dirke je bil nadvse dile-tantski!“

Sekretar organizacijskega komiteja dirke Jože Hauptman meni: „Po-stopek za ustavitev dirke je bil v skladu s pravili. Dirko lahko pre-kine samo direktor dirke. Kontrolor ob progi po brezžični zvezi sporoči na glavno tribuno, da se je zgodila nesreča. Sodniki opozorijo dirkače z rumeno zastavico – Nevarnost na progi! Glavni sodnik si ogleda kraj nesreče in pokliče rešilne avtomobile po obvoznih cestah. Za ponesrečence poskrbi izurjeno medicinsko osebje, ki je razvrščeno ob vsej progi. Ker pa morajo rešilni avtomobili kar naj-hitreje v bolnišnico, direktor dirke prekine tekomovanje, da lahko reševalci peljejo po tekmovalni ste-zi. Tako je bilo pri nas!“

Direktor dirke Stane Krapež: „Če bi bila to dirka za svetovno prven-stvo, je sploh ne bi smeli ustaviti, kajti nesreče se dogajajo na vseh svetovnih dirkališčih. Tudi naša odločitev, da prekinemo tekmovan-je v naslednjih kategorijah, je izzvala začudenje med tekmovalci, kajti imeli so že zagrete motorje!“

Nesreča se je po ugotovitvah komi-sije zgodila zaradi premajhne šobe, ki jo je pokojni Maugliani vstavil v motor. Sprašujemo se, kaj sploh pregleda komisija za tehnične pre-glede pred dirko.

Sekretar dirke Jože Hauptman: „Tehnični pregled je tak, kot ga imajo vsa vozila v rednem pro-metu. Komisija pregleda gume, verigo, zavore in kolesa. Če je vse brezhibno, dobi motor nalepko, s katero gre lahko na neuradni in uradni trening in nato na dirko.

„Kdaj pa opravijo tehnični pre-gled?“

„Pred neuradnim treningom!“

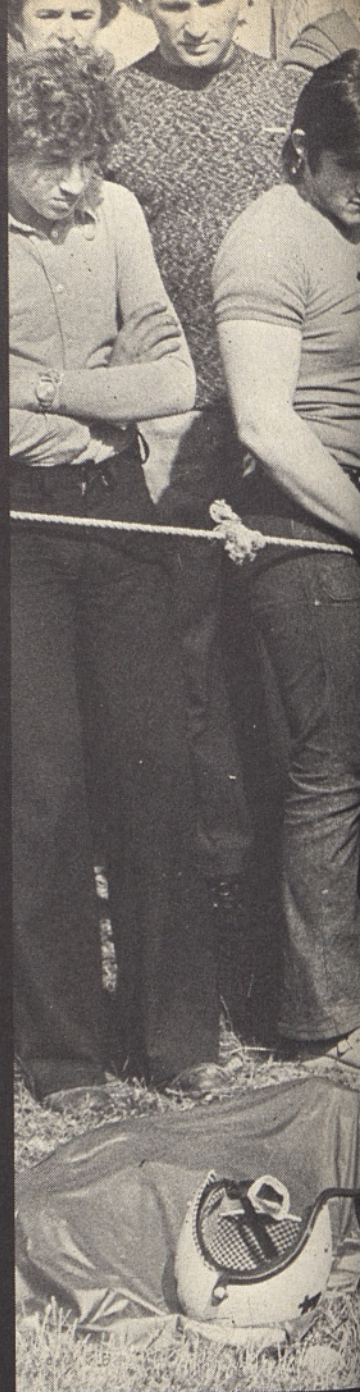
„Ugotovljeno je bilo, da je Maugli-aniju že na sobotnem treningu zablokiral motor. Je bil potem še enkrat tehnično pregledan?“

„Ne!“

Gledalci so bili zavarovani pri zavarovalnici „Sava“ Kranj, dobili bodo odškodnine, prireditelji dirk so poravnali stroške za pogrebe.

Maksimalne varnosti gledalcev pa se žal ne da zagotoviti z zavaro-valno policjo. Razvoja tehničnih športov pač ne bi smeli spremljati ponesrečeni in mrtvi gledalci ter tekmovalci. Ali nista beli krsti Mojce in Marjana, za katerima je jokal ves Preddvor, dovolj zgovo-ren opomin?

ALEKSANDER LUCU
PETER HUDOBIVNIK
Fotografije: EGON KAŠE

Je gornji posnetek zadnji tak start v Škofji Loki? Vsi trezni ljubitelji motociklističnega športa so mnenja, da je treba dirke preseliti s cest na dirkališča . . .

Ponesrečeni italijanski dirkač Maugliani pod plahto: dirkal je z motorjem znamke Yamaha in njegovi spremljevalci kar ne morejo verjeti, da mu je jekleni konjiček odpovedal . . .

Grozljiv prizor po silovitem trčenju motorista z gručo gledalcev: ostali so sezuti otroški čevlji, ostala so pokrita trupla, ne sme pa ostati nerešenih nekaj vprašanj . . .

Skoraj ravni odsek pri Starem Dvoru, kjer se je pripetila nesreča: toda tudi cestišče škofjeloške proge je dotrajano, steza sploh preozka . . . kakor so ugotavljali dirkači sami . . .

SPOMENIKI SO SAD MIRNIH DOB, NE RAZBURKANIH ČASOV. KO SE ŽIVLJENJE UMIRI IN UREDI, OPOMORE IN KOLIKOR TOLIKO OBOGATI, SE V LJUDEH ŠELE ZMORE ZGANITI ŽELJA, DA BI V KAMEN, BRON, ŽELEZO, SKRATKA, V NEKAJ PO NJIHOVO ZA VEKE OBSTOJNEGA VTISNILI SPOMIN NA PREŽIVETO IN PRESTANO.

RANA KOT SPOMENIK

Gotovo, da z vsemi spomeniki ni tako, da vsi niso pomnik enako silnih in pomembnih dogodkov in njihovih nosilcev, pa zato tudi želja po njih pomnenju v ljudeh ni enako pristna in utemeljena. Včasih te želje v ljudeh, ki nadaljujejo življenje ob spomeniku in okrog njega, sploh ni in tedaj je to znamenje, da jim nekdo vsiljuje nekaj, kar ni njihovega — s hinavsko olepšano namero pač, da bi tudi oni čimprej ne bili več to, kar so.

V svoji nesvobodni zgodovini smo Slovenci nešteto krat živeli in obstajali naprej ob najrazličnejših spomenikih take vrste, vse do narodnostnega in političnega osvobojenja v sedanjih časih. In poseben smisel za take spomenike, smisel kot način za vzbujanje enega izmed najbolj kričavih in bahavih raznarodovalnih pritiskov, so imeli prav naših romanski sosede. Zato še malo ni čudno, da človek ob spominu na te in take vrste kulturonosniških posilstev zgodovinskih in obstoječih resnic toliko globlje in živeje dojame nekaj ravno nasprotnega, iz krvave doživete potrebe po pričevanju vseh in vsakogar zraslega — na primer ravno pred spomenikom NOB na Gradišču pri Prvačini, na enem izmed od nekdanj o groženih obrobij Slovenije.

Spomenikov NOB je po slovenski deželi veliko in razlogov zanje, pa bodi da so bili z ustrežno umetniško močjo podoživeti in upodobljeni ali ne, v veličini in usodnosti dogodkov ter v še kako pomembnem izročilu ljudi toliko, da vseh zlepa ne bo mogoče dovolj poglobljeno in polnokrvno umetniško izraziti — Spomenikov torej ne manjka, toda takih, kakršnega imajo od predlani na Gradišču, je malo. Odkar se njegov beton beli sredi zelenice, kjer so se nekdanj kopicile ruševine, se ob njem

Spomenik NOB na Gradišču, eden izmed najbolj drznih in izvirnih svoje vrste v Sloveniji, je diplomsko delo kiparja Negovana Nemca.

ustavljajo tujci, nevajeni izvirne, na prvi pogled popolnoma abstraktne likovne rešitve.

Domačini — mimogrede povedano — so se je že zdavnaj privadili družno s kiparjem, ki se je pred očmi vsega kraja mesece dolgo v prisposodbi in zares potil za uresničitev svoje zamisli — z razstavljenjo maketo, z razlago likovnih prvin in predvsem z neutrudno pridnimi in spretnimi rokami.

Toda o mladem, komaj šestindvajsetletnem kiparju Negovanu Nemcu, rojaku iz Bilj, ter o njegovih izpeljavah in razlagah pa še o Gradiščovcih povrh pozneje. Podoživimo raje njegov spomenik, ki je hkrati njegovo diplomsko delo na ljubljanski likovni akademiji, sami, to se pravi brez posrednika med kompozicijo iz betona in železa ter očmi. Tako, na priliko, kot zastane človek pred nenadejanim razgledom, nepričakovano

najdbo, nesluteno kombinacijo in mora v sebi brž izoblikovati odnos do pojava.

Kaj je torej pri strani boleče in kruto ostro počena votla betonska kupola sredi zelene travne ploskve, zvita v krčevito vibo, izmirjena v temno vulkansko žrelo, operjena nasršeno in iztanjeno hkrati s podolžnimi linijami vbetoniranih železnih lamel po površju, obtežena okrog in okrog najširšega oboda z reliefnimi, izlizanimi obrisi človeških likov?

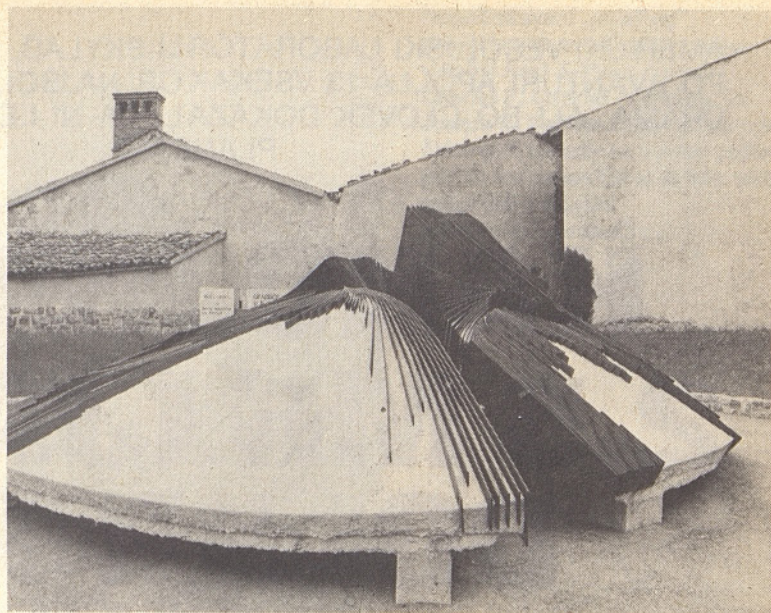
Spominska plošča na zidu v ozadju govori s svojim napisom, da so jo semkaj vzdale roke na čast in slavo enainpetdesetih žrtev za svobodo iz Gradišča in Oševljeka — partizanov, internirancev, talcev in drugih, ki je njihovo smrt na ta ali oni način povzročil sovražnik. Brž ko to preberemo, se med golo besedo v kamnitem sporočilu ter med golo, monumentalno razsežno likovno obliko vzpostavi v nas

neko sozvočje. Gole besede na plošči so neka davna gola življenja in njihove do kosti razgaljene človeške stiske, gola konstrukcija v vznožju pa je tista zarez v njihova telesa, v njihovo skupno človeško in narodnostno obstajanje, skozi katero je njihov živi dih ušel iz ječe bolečine in s sužnostjo pretečega nasilja v prostranstva obljubljenosti in izbojevanosti svobode, v poveličanje. Ta zarez, začutiš, ne more biti nič drugega kot rana: tista posamična, osebna, in ona splošna, družbenopolitična, zgodovinska. Celotna konstrukcija, razpoznaš, je v svoji spiralni izpahjenosti in železni operutničenosti dramatičen in hkrati epski odlitek ene same velikanske rane.

In res, ko pristopiš bliže, te zmrazi: debela zarez v betonsko izboklino je znotraj krvavordeče obarvana. Nehote se spomniš televizijskega dokumentarca o lovu na kite, te velikanske in nezle organizme, in še posebej prizora, ko motorna žaga zareže v njihova izbokla trupla, da brezmočno zavajajo, a so še v tej velikanski in globoki ranjenosti grozljivo obstojna.

Tako, se loviš z bliskovitimi povezavami naprej, je nemučno ljudstvo, na tak način je dobročudno in ranljivo, a v svoji volji do obstajanja velikansko, ko zareže vanj do zob oboroženi sovražnik in ga želi zvleči iz toka zgodovine, udušiti in razkosati. In konstrukcija iz betona in železa je v tvojem dojetju nenadoma živa, krčevito sopeča, krvaveča — skratka, v smrtnem boju toplo utripajoč organizem.

A že se njegova pripoved v tvoji zavesti stopnjuje v logično nadaljevanje: ranjeni narod, ki se v svoji stiski ove sebe, pa ni na krov izvlečeni mrtvi kit — iz rane bruhne kri upora in boja, vsa konstrukcija postane nenadoma prirezan stožec vulkana, ki z žare-

č lavo požge oblegovalce in se strdi v nepremakljivo zmago.

Vaš spomenik, rečem Negovanu Nemcu, ko stojimo v družbi z Dušanom Kosmom, Francem Gregoričem, Damjanom Kerševanom in Marjanom Stubljem ob spominski zelenici sredi Gradišča, me spominja na rano. In če zdajle ta hip pomislim na vse tiste grozovitosti, o katerih poroča Ciril Zupanc v spominski brošuri „Gradišče in Oševljek v NOB“ ob tridesetletnici vstaje, še kako upravičeno ravno na rano. Saj zadnji leti vojne tako rekoč ni bilo tedna, da ne bi ta ali ona soldateska pridrvela sem, na eno izmed oporišč stalnih partizanskih preskrbovalnih transportov med hrane bogato Furlanijo ter Trnovskim gozdom, in vsakič so za njo ostajala trupla upornih vaščanov. Pa tisti skupinski odhod šestintridesetih fantov in deklet z Gradišča v partizane že 14. februarja 1943!

Gotovo, tudi na rano je mogoče pomisliti ob njem, se strinja mladi kipar. Popolnoma v skladu je s praobljko mojega doživetja. Moja temeljna likovna predstava je namreč v tem primeru bila ščit. Ščit kot obrambni in bojni simbol, s katerim si bojevnik zavaruje glavo, oprsje, srce, življenje. In razgibanost te ploskve: vdori, praznine, krčeviti zvini, iztek v umirjenost — vse to so dogodki, o katerih skušam pripovedovati s temi likovnimi sredstvi. Ponoči je spomenik osvetljen iz notranjosti. Žari — natanko tako, kot ste si predstavljali — kot kres, kot vulkan.

Tako, in s še preprostejšimi besedami, je moral Negovan Nemeč razlagati svojo zamisel o spomeniku Gradiščovcem, ko so mu po dolgih letih poskušanj, da bi kraj dobil umetniško utelešeno znamenje svojega upora in svojega zgodovinskega obrambnega okopa na meji slovenstva, zaupali to nalogo. To odlašanje v prejšnjih letih je torej imelo svojo srečno plat:

Na Gradišču so si ljudje dolga leta prizadevali, da bi svojim domačim, ki so med NOB v partizanih, po taboriščih in drugod dali življenja za svobodo, postavili spomenik. Pripravljalnemu odboru, ki mu je predsedoval Dušan Kosem, se je pred dvema letoma zamisel posrečilo izpeljati. Na sliki so Gradiščovci, najbolj zaslužni zanj, in sicer (od d. proti l.): Damjan Kerševan, Dušan Kosem, Marjan Stubelj in Franc Gregorič.

medtem je namreč odraščal in se iz domačega okolja in novih likovnih teženj oblikoval mladi kipar, ki je zdaj brez pomišljanj tvegaval likovno prečiščeno in simbolno ekspresivno izpoved.

Ni bilo lahko in ko ne bi bilo ob Negovanu Nemcu mož, s katerimi smo se zbrali ob zelenici, načrt ne bi bil izpeljan in Gradišče se sedaj ne bi moglo pohvaliti, da ima v množici spomenikov NOB enega najbolj presenetljivih in izvirnih.

Statiko je konstrukciji s premerom šest metrov in s kakih deset ton vbetonirane železa izračunal ing. Ivan Arčon, toda moralno statiko so vsej zamisli dali prav oni: Kosem, Gregorič, Kerševan, Stubelj — uslužbenci, delavci, upokojenci, ki žive in delujejo na Gradišču.

Treba je bilo pri občinskih gospodarskih organizacijah in ob vsestranski podpori občinske zveze borcev zbrati 16 milijonov starih dinarjev, pa dati zgled v skupni delovni akciji za ureditev okolja, pa poprijeti za delo in pomagati kiparju tudi potem, ko je ostajal s svojim materialom sam in ko je bilo treba skozi mesece trdega garanja pridobiti zaupanje mimo-idočih.

V začetku, prizna Negovan Nemeč, mi je bilo sredi vprašujočih pogledov včasih tesno in neugodno. Zdelo se mi je, da me ljudje gledajo, kot da gradim kak bunker sredi njihovega kraja. Polagoma pa se je v njih nekaj prevesilo in potem so kar tekmovali, kdo mi bo zjutraj prvi prinesel kavo na delovišče. Zdaj pa, vidite, je spomenik njihov. Mislim, da čutijo, da je zrasel iz njih, čeprav niso bili vajeni take likovne govorice.

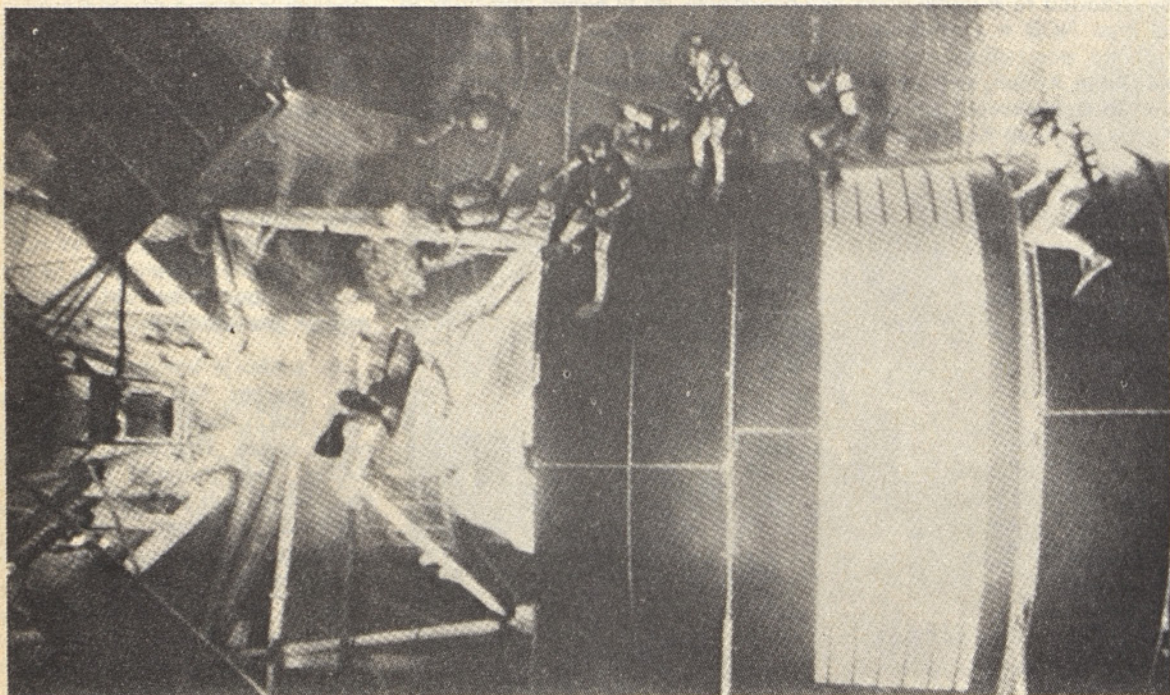
Seveda, saj je tudi on, Negovan Nemeč, kipar na začetku svojih nadarjenih umetniških iskanj, iz njih.

JOŽE SNOJ

Fotografije: JOCO ŽNIDARŠIČ

AMERIŠKI VESOLJSKI LABORATORIJ SKYLAB, »HIŠA V VESOLJU«, JE PO AVANTURI APOLLA 13 VSEKAKOR NAJBOLJ NAPETA VESOLJSKA DRAMA: ALI BO ČLOVEK DOKAZAL, DA NI LE GOSPODAR SVOJEGA PLANETA?

KAKO REŠITI 2,5 MILIJARDE DOLARJEV

Vaje ob maketi Skylaba v velikem vodnem tanku: vesoljci so predvsem preskušali improvizirano orodje, s katerim naj bi skušali popraviti svoj poškodovani vesoljski dom.

V dvainšestdeseti minuti po vzletu rakete Saturn V je Walter Kapryan, direktor izstrelitve na Cape Kennedyju, že vedel, da je številka 13 za ameriške vesoljske načrte zares nesrečna: še mu je bilo v spominu, kako tragično bi se bil lahko končal polet Apolla 13, zdaj pa je bilo nekaj narobe s sicer brezhibno in mogočno raketo, ki ji je v konici jezditelji proti vnaprej začrtani tirnici okrog Zemlje prvi vesoljski laboratorij Skylab — to pa je bila raketa, trinajsta iz serije največjih Saturnov! (Prve odprave Apolla so poletele v vesolje z manjšo, sestrsko raketo Saturn 1 B, uporabljeno tudi za vzlet posadke Skylaba — tisti vzlet, ki so ga tako dolgo odlagali.) Kaj so v Cape Kennedyju opazili v tej usodni minuti? Sončne vetrnice se niso povsem raztegnile: za odpravo napake pa so ostale samo

štiri minute, preden veliki vesoljski ptič ne bi izginil na drugo stran Zemlje, do koder telekomande iz floridskega izstrelišča ne sežejo. Mrzlični manever se v teh štirih minutah ni posrečil in po vseh hodnikih vesoljskih središč v Cape Kennedyju in v Houstonu se je razširilo mrmranje: „Po vodi sta šli dve milijardi dolarjev in pol!“

Toda direktorja poleta William Schneider in Neil Hutchinson nista vrgla puške v koruzo. Vedela sta sicer, da lahko NASA izstrelji pomožni Skylab, toda to bi stalo dodatnih 450 milijonov dolarjev in 15 mesecev priprav. Stiskaški Kongres bi gotovo dvignil vik in krik. Zatorej: ali je mogoče popraviti ohromljeno vesoljsko postajo? Taka vesoljska postaja je živo bitje. Ena sama malenkost — in vse gre lahko po zlu... Pri Skylabu je prišlo prav do take malenkosti:

nekakšna aluminijasta plahta, ki bi jo drobceni vijaki morali odmakniti od pločevinastega trupa, da bi Skylab varovala pred dežjem mikrometeoritov in sončno toploto, se je na enem mestu strgala...

V Houstonu, kjer so polet zasledovali s telemetrijskimi napravami, so takoj vedeli, kaj to pomeni. Na sončni strani se je razgaljeni trup postaje namreč segrel do 150 stopinj Celzija, medtem ko je bila temperatura v senci prav toliko stopinj pod ničlo. Drugi deli trupa so bili sicer manj vroči, toda v notranjosti, kjer bi moral termometer kazati kvečjemu 20 stopinj, se je toplota kljub temu dvignila na 48° C! Strgana plahta je namreč preprečila eni izmed sončnih vetrnic — viru energije — da bi se povsem razvila: oskrba s tokom je bila s tem zmanjšana in klimatske naprave niso več delovale...

„Saj je tako kot v Houstonu, kadar se poleti pripravlja na dež!“ se je skušal pošaliti Neil Hutchinson. V resnici pa mu ni bilo do šale: v nevarnosti so se znašle zaloge hrane, predvsem novi slastni obroki, na katere so bili pri NASA tako ponosni; vročina je poškodovala občutljive filme in pokvarila nekatera zdravila; utemeljeno so celo pričakovali, da se bo od toplote začela topiti izolacijska plast iz stiropora v stenah vesoljske postaje, zaradi česar bi se utegnili razviti nevarni strupeni plini... Inženirji so se celo bali, da se bo „plešasti“ del Skylabovega trupa zaradi segrevanja skrivil in morda počil!

Novice so bile zares slabe, vendar je eden od direktorjev poleta, določen za stike s tiskom, sprva zamočal težave. „Vse teče ‚super‘!“ je rekel novinarjem.

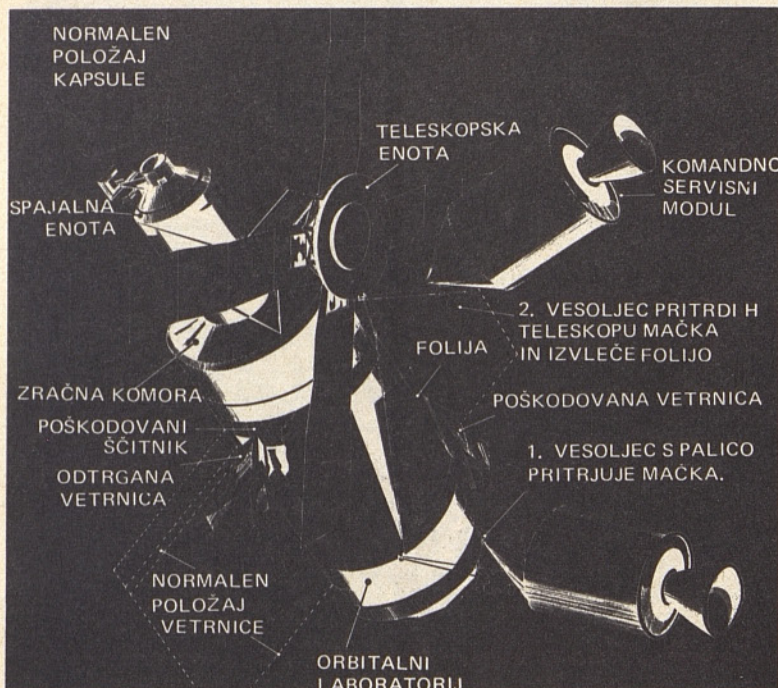
Isti direktor, Don Puddy, je kljub temu nemudoma ukrepal. Na njegov ukaz so 435 km daleč v vesolje poleteli radijski signali, ki so začeli Skylab vrteti kot piščanca na raznjju: da bi se segreti del trupa v senci ohladil. Rezultat ni izostal: temperatura v notranjosti laboratorija je kmalu padla na 40° C. Vse lepo in prav, toda s takim manevriranjem so v Houstonu spremenili tudi naklonski kot štirih sončnih vetrnic, ki so bile posledje manj izpostavljene Soncu, zato pa se je količina električne energije nevarno zmanjšala. Po dveh dneh eksperimentiranja so kontrolorji v Houstonu Skylab nagnili v pravo lego: kadar je bil naklonski kot vetrnic glede na smer sončnih žarkov 55°, so naprave proizvajale dovolj toka. Seveda pa je bila to le zasilna rešitev. V Marshallovem središču za vesoljske polete v Huntsvillu v Alabami, v Houstonu in Cape Kennedyju so se posveti vrstili dan in noč. Nekdo je predlagal, da bi vesoljci skozi

Nepričakovani „briefing“, posvetovanje pred važno nalogo: vesoljci Paul J. Weitz (levo), Charles P. Conrad (v sredini) in Joseph P. Kerwin so se morali med čakanjem na odloženi vzlet poštono potiti: kar iznenada se je bilo treba spoprijeti z novimi tehničnimi vprašanji . . .

lopoto potisnili nekakšen sončnik trupa. Drug načrt je predvideval, da bi nad Skylabom napihnil balon, ki bi dajal senco, tretji, da bi poškodovani del obrizgali s posebnim zaščitnim premazom. Pri NASA so se nazadnje odločili za nekaj drugega: za jedru podobno prevleko iz mylarja, aluminizirane plastične folije, ki naj bi jo vesoljci razpeli nad poškodovanim trupom. V dneh, ki so ostali do izstrelitve posadke, je bilo treba opraviti vrsto nepredvidenih stvari. Prvič, izdelati so morali posebno orodje. Drugič, vesoljci so se morali v velikem bazenu na maketi Skylaba izuriti za nepričakovano popravilo (v vodi so namreč težnostne razmere vsaj malo podobne razmeram v vesolju). Skratka, Američani so lahko pokazali svoj znani „jenkijevski dar za improvizacijo“. „Boste videli,“ so samozavestno govorili v Houstonu, „Conrad bo brez potrebnih ključev kar na odprti cesti popravil defekt . . .“

Načrt popravila je bil v grobem takle: Conrad bi kapsulo Apolla, s katero je s tovariši priletel do Skylaba in se z njimi združil, previdno zamaneviraril do poškodovanega trupa (seveda po daljšem počitku v Skylabu in posvetovanjih s kontrolo na Zemlji). Nato bi se Kerwin in Wietz nagnila skozi loputo — v vesoljskih skafandrih, seveda — in na trup pritrtila nova spajala, na hitro izdelana med čakanjem na vzlet: dva bi zasidrila blizu Skylabovega „dna“, enega pri ogrodju teleskopa. Ti „mački“ so namreč potrebni za nekakšne sidrne vrvi, s katerimi bi napeli jedru podobno folijo iz mylarja (ves maneuver je bil posebno všeč Conradu, ki si je bil pred kratkim kupil 10-metrsko jadralnico). Se je maneuver posrečil? Po prvih poročilih da: ker smo to gradivo pripravili za tisk že pred dnevi, vedo o razpletu vesoljskega popravila bralci več . . .

Skica enega izmed reševalnih načrtov: pritrjevanje zasilne folije nad razgaljenim delom Skylabovega trupa.

No, če bi se manevriranje s kapsulo ponesrečilo, bi vesoljcem ostalo še eno upanje: dva izmed njih bi v skafandrih zlezla iz Skylaba in poskušala pritrčiti mačke ter napeiti „sončnik“ z dolgimi palicami („popkovina“, ki vesoljce veže z notranjostjo laboratorija, je namreč prekratka, da bi lahko oblezli ves trup — predviden je bil namreč le „izlet“ do filmov, spravljenih v steni Skylabovega observatorija).

Vsi ti manevri seveda niso brez nevarnosti. Toda tehniki in znanstveniki so delali noč in dan, da so vesoljcem pripravili novo, posebno orodje, ki naj bi jim olajšalo delo. Same vesoljce so med čakanjem na hitro prepeljali v Huntsville, kjer so se v ogromnem rezervoarju urili v popraviljanju Skylabove makete. Vesoljec John Swigert, ki s podobnim improviziranjem srečno spravil Apollo 13 na Zemljo, je v teh

mrzličnih dneh ponosno izjavil: „Mislim, da bo ta nesreča pokazala, kako lahko takrat, ko kaže vse najslabše, spremenimo neuspeh v uspeh. Če bi šlo za polet brez posadke, bi bil Skylab za vedno izgubljen. Zdaj pa bomo dokazali, da vesoljskih raziskav brez človeka ne more biti . . .“

Vsakdo seveda ve, kam pes taca moli: pač stari prepir med zagovorniki avtomatskih vesoljskih postaj in pristaši poletov s posadko. Lahko si tudi predstavljamo zmago slavje Američanov, če bodo Skylab popravili, kajti zdaj vemo, kaj se je pred tedni dogajalo v vesolju. Sovjetska zveza je takrat izstrelila satelit, ki ga je po stari navadi ovila v skrivnost in o njem povedala samo, da gre za satelit Kozmos 557. Toda ameriška obveščevalna služba se je dokopala do podatkov, da je bil Kozmos 557 v resnici nenaseljena vesoljska posta-

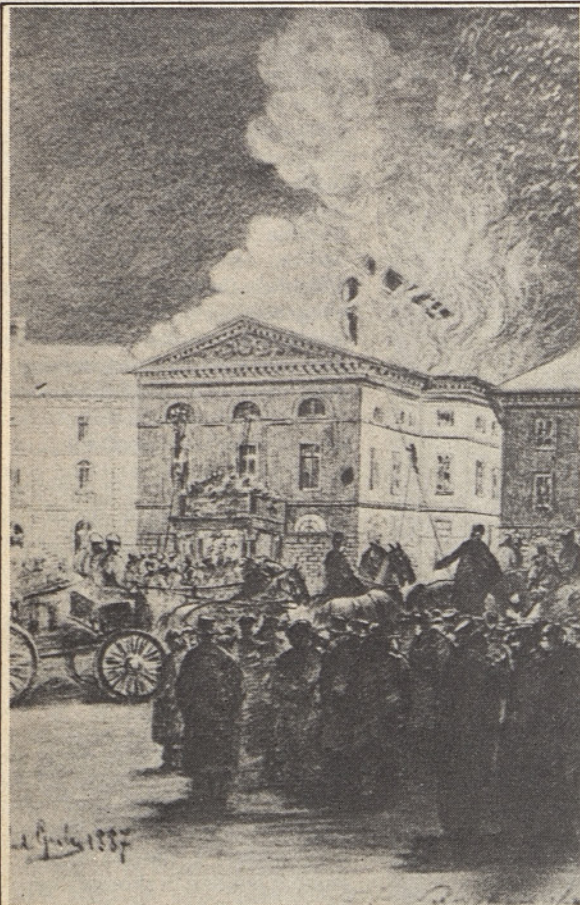
ja vrste Saljut, s katero naj bi se združila ladja Sojuz, močno izboljšana po tistem tragičnem pristanku junija 1971. Toda minili so dnevi in tedni, Sovjetska zveza pa vesoljcev, namenjenih za bivanje v prvem vesoljskem laboratoriju, ni izstrelila. Nazadnje so iz Bajkonura lakonsko sporočili, da je Saljut svojo nalogo opravil.

Računalniki na „drugi strani“ pa so uganili resnico. 24-tonski Saljut se je, kot kaže, začel nekontrolirano vrteti. Odtrgalo mu je velike kovinske kose — vštevši podobne sončne vetrnice, kakršne ima Skylab. Zahodni radarji so blizu ohromljene postaje odkrili najmanj deset takih odtrganih delov. O vzroku sovjetskega neuspeha še vedno ugibajo. Američani menijo, da je mogoče tretja stopnja rakete potem, ko je odpadla in potisnila Saljut v tirnico eksplodirala, ker je v njej ostalo preveč neporabljenega goriva. Kosi rakete so morda zadeli Saljut in poškodovali girokopske in raketne naprave, ki skrbijo za stabilnost plovila.

Morda so ga polomili na kateri izmed sovjetskih ladij, s katerih sredi oceanov zasledujejo in kontrolirajo gibanje vesoljskih plovil: en sam premočen pritisk ene izmed Saljutovih raket bi bil utegnil povzročiti divje vrtenje — po ameriških podatkih se je Saljut obračal do tridesetkrat na minuto.

Sovjetski raketarji imajo zadnje čase sploh smolo. Iz zaupnih virov se je tudi zvedelo, da jim je pred tedni odpovedala ogromna nosilna raketa Proton — največja sovjetska raketa — ki je omahnila med vzletom in nato treščila v Tihi ocean. Pravijo, da je v konici nosila na Luno močno izboljšano verzijo doslej tako uspešnega lunarnega vozila.

SPREHOD SKOZI ČAS

PLAMENI SKORAJ DO GRADU – Prizor na levi strani je naslikal slikar Grilc. Gasilci so se trudili, da bi zaščitili sosednje hiše, samemu gledališču pa niso mogli pomagati, saj so plameni švigali skoraj do višine gradu.

BOG JE POSLAL OGENJ NA STARO GLEDIŠČE

POŽAR Z DRUGE STRANI – Tudi to sliko je izdelal slikar Grilc, ki je opazoval požar z mostu čez Ljubljano. Strelji z gradu, ki so prvi naznanili hud požar, so prebudili vse mesto. Meščani so po svojih močeh pomagali gasilcem.

Požari navadno povzročijo samo žalost, in vendar je Ljubljana doživela hud požar, ki se ga je slej ko prej razveselila velika večina meščanov.

Pisalo se je leto 1887. Kinematografi so bili še daleč. Gledališče je bilo zato zdaleč pomembnejše zabavišče in družabno zbirališče kot je danes. Ljubljansko deželno gledališče, ki je stalo na prostoru današnje Slovenske Filharmonije, je imelo prostora za osemsto gledalcev (po nekaterih virih celo za tisoč gledalcev) in je bilo povsem v nemških rokah. Na takoiimenovani „nobelgaleriji“ so se v gledališču zbirale stare dame in device že uro pred začetkom predstave. Pletle so nogavice, pile kavo, čebljale in opravljale znanke in znanke.

Šestnajstega februarja tega leta je bilo v deželnem gledališču predstava Suppejeve operete Fatinitza. Koračnica iz te operete je bila tako popularna, da so jo v nekaj mesecih prodali 350 000 izvodov. V Ljubljani so jo žvižgali že vajerno in vrabci po strehah. Gledališče je bilo zato do kraja polno občinstva, večičisti slovenskega. Slovenci, željni vsakršne kulture, so se v pomanjkanju domačega gledališča morali pač zadovoljiti z nemško gledališko besedo. Vendar so bili tega dne že v mislih pri naslednjem večeru, ko je bila na sporedu ena hudo redkih slovenskih predstav, slovenska opereta „Mesečnica“. Občinstvo se mirno razšlo domov, po ljubljanskih ulicah je še dolgo odmeval napev koračnice iz Fatinitze, ki so si jo brundali

TRG PRED GLEDALIŠČEM – To je izviren fotografski posnetek Kongresnega trga (danes Trg revolucije) s starim stanovskim gledališčem. Fotografijo je posnel celovski fotograf Alois Beer in jo hranijo v Slovenskem gledališkem muzeju (DESNO)

VELIČASTNO-GROZEN PRIZOR – Požar gledališča je po skici Franca Globočnika upodobil tudi J. J. Kirchner. Sodobniki so požar še dosti pozneje opisovali kot „veličastno-grozen“ prizor. Razbesneli ogenj je razsvetljeval pol mesta, pritisk je posamezne predmete iz gledališke stavbe razmetaval stotine metrov naokrog. Hud požar, ki ga je požrtvovalno krotila cela četa gasilcev, je povsem ponehal šele po treh dneh (SPODAJ)

stanoval s svojo družino v drugem nadstropju gledališča. Iz odprtih oken je puhtel gost dim, hišnik pa je na ves glas klical: „Ogenj! Feur! Pomagajte, mi se zadušimo!“

Stražnik je hišniku zaklical, naj mu vrže ključ, da odpre glavna vrata. Drugi stražnik je stekel na rotovž, da bi od tam po telefonu ukazali čuvaju, naj trikrat ustrelj. Čez deset minut so se že začeli strelj. Ljubljana je vedela, da je neke izbruhnil hud požar.

V gledališču so prižgali zasilne svetilke in zaprli plin. Gost rdeč dim je stražnikom onemogočil prodreti do hišnikovega stanovanja. Hišnikova žena in otroci so kričali: „Pomagajte, pomagajte! Mi se udušimo. Zgoreli bodemo! Iz oken poskačemo, držite nam plahte!“

Meščani, ki so se začeli zbirati pred gledališčem, so prosili družino, naj ostane mirna. In že so pridrveli konji s tremi brizgalnami. Vrli gasilci so postavili najprej raztezalno lestev in po njej rešili hišnika z družino. Nato so po vrhov reševali premoženje gledališkega ravnatelja: garderobo, glasovir, knjižnico. Večino stvari pa so kar zmetali skozi okna.

Na kraju požara se je zbiralo vedno več ljudi. Prihitali so tudi igralci. Eden izmed njih je skušal reševati, kar se je dalo, a se je pri tem hudo poškodoval. Ogenj je bil iz minute v minuto hujši. Vsa notranjost gledališča je bila lesena. Razsvetljava je bila plinska. Razen tega so hranili v gledališču najrazličnejše kemikalije, s katerimi so pričarali svetlobne efekte, na primer zahajajoče sonce.

Ob dveh ponoči so iz strehe gledališča začele švigati rakete. Vnel se je zaboj z zalogo bengaličnih predmetov. Visok plamen je planil skozi streho in po oceni očividcev dosegel skoraj višino gradu. Sodobni časnikar je prizor popisal takole: „Kongresni trg je bil svetel kakor beli dan; frančiškanska in stolna cerkev, kakor tudi Ljubljanski grad svetili so se in žarili v jutranji zarji.“

Vsa stavba se je spremenila v en sam strašen plamen. Goreči predmeti so frčali do Križank in do Gradišča. Gasilci so se trudili, da bi obvarovali pred požarom sosednje hiše, gledališča samega ni bilo mogoče rešiti. Predvsem je grozila nevarnost Kastnerjevi hiši, v kateri so bile velike zaloge špirta,

žganja, olja in sladkorja. Gasilci so imeli velike težave. Bili so do kože premočeni, obleka je na njih sproti zmrzovala. Zaradi mrza jim je počila tudi gasilska cev, sproti pa je zmrzovala tudi parna brizgalna, tako da so jo morali polivati z vročo vodo, ki so jo prinašali ljudje iz sosednjih hiš.

Ob sedmih zjutraj so se še vedno vlekli meter dolgi ognjeni zublji. Ogenj je povsem pojenjal šele tretji dan. Dvainštrideset igralcev in članov orkestra je onemoglo zrljo v pogorišče. Teater je pogorel natanko na plačilni dan. Vedeli so, da bodo ostali brez cvenka.

Škodo so ocenili na 200 000 goldinarjev, gledališče pa ni bilo zavarovano niti za pol te vsote. Ljubljancani se niso preveč žalostili, saj je že naslednje dni krožil po mestu dovtip: „Gledališče je kurjeno.“

Nemudoma so začeli tudi ugibati o vzrokih požara. Nekateri so menili, da je bil ogenj podtaknjen. Drugi so dokazovali, da je požar zanetila iskra iz samokresa. Med opereto, ki so jo uprizorili zadnji večer, se je namreč tudi streljalo. Iskra naj bi vžgala platinene kulise. Še najverjetneje pa je požar povzročil cigaretni ogorek, ki ga je kak gledališki obiskovalec malomarno odvrigel. Opazili so namreč, da se je začel požar v eni izmed lož v pritličju. Pisane izjave različnih kulturnikov tedanjega časa dokazujejo, da so se Slovenci požara razveselili. Anton Trstenjak je zapisal: „Sam bog ni mogel trpeti, da se godi Slovincem tolika krivica; poslal je ogenj na staro gledališče.“

Igralec Danilo je v svojih spominih pribil: „Lepšega in slikovitejšega konca menda ni doživela nobena nemška trdnjava.“

Veliko ljubljansko stanovsko gledališče je bilo postavljeno leta 1765 in prenovljeno leta 1846. Bilo je povsem v nemških rokah. V njem so gostovale nemške družbe. Premožni ljubljanski meščani nemške narodnosti so bili tudi lastniki velike večine od devetinšestdesetih lož, kolikor jih je bilo v gledališču. Za posamezno ložo so odšteli po dva tisoč, tri tisoč in več goldinarjev. V te lože ni smel nihče drug, ključ, so lastniki hranili doma.

Slovenci v deželni gledališču niso imeli skoraj nobenih pravic. Sprva so

sicer smeli igrati v gledališču štirikrat na mesec, pet let pred požarom pa je deželni odbor skrčil število slovenskih predstav le na dve predstavi na mesec. Toda zgodilo se je, da so smeli igrati le enkrat na mesec ali nobenkrat. Kadar je bila v gledališču slovenska predstava, so igrali pred praznimi ložami. Nemci svojih zaklenjenih lož niso hoteli posoditi slovenskim gledalcem.

Potemtakem ni bilo čudno, če so sodobni časniki napisali, da je požar rešitelj dolge, hude in drage narodno-politične pravde.

Nemško gledališče si po požaru ni nikoli več prav opomoglo. V prvih letih po požaru se je potikalo po steklenem salonu v Kazini, pet let pozneje je zraslo novo deželno gledališče, v katerem pa Nemci niso več imeli enakih pravic. Lastniki lož v starem stanovskem gledališču so sicer hoteli prenesti svoje pravice tudi na lože v novem gledališču, vendar jim deželni odbor te pravice ni več priznal. V veličastnem požaru so pogorele tudi njihove pravice do lož. Slovensko gledališče se je zateklo v staro čitalnico v Šelenburgovi ulici, kjer je doživelo pravi razmah in sčasoma povsem nadvladalo nemško gledališče. Naključen požar je torej pomagal v slovensko kulturo zaverovanim gledališčnikom, da so hitreje preorali ledino. Treba pa je pripisati, da požar le ni bil tako naključen ali nepričakovan. V razmaku sto dvajsetih let je v Avstriji ogenj pokončal kar šestindvajset gledališč. Šest let pred ljubljanskim požarom je ves svet prisluhnil katastrofi dunajskega Ringtheatra. Pri predstavi Hoffmannovih pripovedk je nenadoma izbruhnil požar, v katerem je umrlo sto dvajset ljudi. Po dunajskem požaru je v Ljubljani za dolgo upadel obisk gledališča. Obiskovalci so se le ustrašili, saj so vedeli, da je požarna varnost v gledališču majhna. Vse je bilo leseno, v gledališču je bilo nakopičenih dosti vnetljivih snovi, gospe in gospodične, ki so iz družabnih razlogov prihajale v gledališče že več kot uro pred predstavo, pa so si svetlele kar z voščeni svečami. Po dunajskem požaru so vsa avstrijska gledališča dobila strog ukaz, da si morajo napraviti varnostne izhode.

Izbor slik in besedilo
JANEZ KAJZER

Naše pravosodje se mora v zadnjih letih zdaj že tretjič ukvarjati z najbolj neobičajnim in krutim ženskim maščevanjem. Dvakrat v Nišu, enkrat pa v Bosni je posegla ženska po nožu in se odločila za kazen, ki je ni poznal niti kruti srednji vek: odrezale so moškemu spolni organ.

3. maja je 26-letna Ljiljana Marjanović iz vasi Bancarevo pri Nišu s primitivnim nožičem onesrečila svojega dolgoletnega ljubimca Branislava Savića, 25-letnega delavca „Niš-ekspresa“. Odrezala mu je penis prav pri korenu. Na srečo se je zadeva na širini dveh centimetrov še držala telesa in v niški vojni bolnišnici upajo, da so s takojšnjo operacijo rešili Branislavu moškost.

Začelo se je pred štirimi leti. Tedaj sta se seznanila Ljiljana in Branislav in se na prvi pogled zaljubila. Leto dni sta si prisegala zvestobo. Potem je Branislav srečal Kosanko, pozabil na Ljiljano in se kmalu oženil z novo ljubeznijo. Zakon je bil videti srečen.

Pretekla so tri leta. Pred mesecem je Kosana rodila Branislavu sina. Morda je bilo prav to usodno.

3. maja je prijatelj Slavoljub Ilić odpeljal Branislava z mopedom v Bancarevo. Prišla sta do Ljiljanine hiše. Slavoljub se je zaklepetal pred vrati sosedu, Branislav pa je stopil na Ljiljanino dvorišče. Pojavila se je njena mati:

„A, to si ti. Bolje bi se morala spoznati,“ je rekla.

Tedaj je prišla Ljiljana.

„Pojdi v hišo!“ je ukazala materi. Potem je stopila na vrt za hišo. Branislav je šel za njo.

V bolnišnici je čez nekaj dni pripovedoval:

„Še na misel mi ni prišlo, da bi lahko karkoli naredila. Stala sva za pojato. Kot nekaj sem jo objel... Naenkrat me je zgrabila.

Začutil sem ostro bolečino. Toliko da se nisem onesvestil. S težavo sem prišel do prijatelja Slavoljuba.

Skušal sem z robcem zaustaviti krvavitev. Sedla sva na moped in odhitela v Niš. Sam ne vem, kako sem zdržal do vojne bolnišnice.“

Tragedija se je odigrala okoli pol osmih zvečer. Poldrugo uro pozneje je Branislava že operiral dr. Gligor Anakijev, specialist za urologijo.

Naslednji dan so kriminalisti niškega sekretariata za notranje zadeve aretirali Ljiljano Marjanović.

„Grdo je ravnal z mano. Letal je za mano, čeprav je bil oženjen. Ni mi dovolil, da bi se s kom sestajala. Na vsakem sejmu me je spremljal in me stražil, kot da bi bila njegova sužnja. Tudi prvič, ko me je imel, se mu nisem pustila prostovoljno.

Vedno me je vzel s silo,“ je povedala Ljiljana pri zaslišanju. Ljiljanina mati:

„Hčerka je bila ravno namenjena na vrt po čebulo. Zato je imela pri sebi nož. Tedaj se je nenadoma pojavil Branislav.

Priplazil se je do nje in jo zgrabil. Skušala se je braniti, a držal jo je močno. Kaj ji je drugega preostalo? Branila je svojo deklinško čast.“ „Ni tako,“ ugovarja Branislav Savić, ko je slišal to verzijo. „Predvsem nisem bil Ljiljanin prvi fant.

Potem ko sem se skregal z njo in oženil, me je leta 1971 sama pozivala k sebi s posredovanjem znancev. Dostikrat sva se videla. Potem sva se lani znova skregala pa mi je spet neka njena prijateljica sporočila, naj še pridem k njej.

Nikoli se ni upirala intimnostim. Potem pa je nenadoma storila to. Ne vem, zakaj, a kar zdi se mi, da si tega ni izmislila sama.“

Strokovno mnenje urologa dr. Gligorja Anakijeva:

„Spolni organ mu je bil tako rekoč v celoti amputiran. Držal se je telesa le na tankem delčku. Najprej smo Branislava cepili proti tetanusu, zašili poškodovano levo mošnjo, združili presekane duktuse in prišli penis. Pet dni smo živeli v negotovosti, kaj bo. Branislav je bil ves čas v šok sobi. Ne zaradi nevarnosti za življenje, ampak zaradi hude psihične depresije. Po petih dneh smo ugotovili, da se je spolni organ „prijel“. Povezovanje sečevoda se je posrečilo, upam, da bo sčasoma vzpostavljena tudi normalna spolna funkcija.“

Dogodek je priklical v spomin podoben primer iz leta 1971, ko je Slavica R. z britvijo odrezala svojemu fantu spolni organ in ga vrgla v Nišavo, ker je izvršila svojo kazen v parku ob reki.

Slovenka Lilić, imenovana Slavica, iz vasi Moklište, je bila tedaj

ŽENSKA LJUBOSUMNOST NE POZNA MEJA. NERAZUMLJIVO, STRAHOTNO JE LAHKO MAŠČEVANJE LJUBOSUMNE ŽENSKE. KADAR SE UŽALJENEMU SAMOLJUBJU, KAR JE V BISTVU LJUBOSUMNOST, PRIDRUŽI ŠE TEMPERAMENT, NISO V KRIMINALNI KRONIKI ČASOPISOV REDKA POROČILA O UBOJIH V POSTELJI, O ZASTRUPITVAH, O IZNAKAŽENJU OBRAZA NEZVESTEGA ALI NJEGOVE LJUBICE Z VITRIOLOM IN ... PODOBNO.

USODNI SKOK ČEZ PLOT

obsojena zaradi težke telesne poškodbe na štiri leta zapora.

„Čik“, veliki specialist za spolne zadeve (tedaj se ni še spokoril), se je razpisal o aferi in objavil dolg intervju z nesrečnim 22-letnim mladeničem B. P.

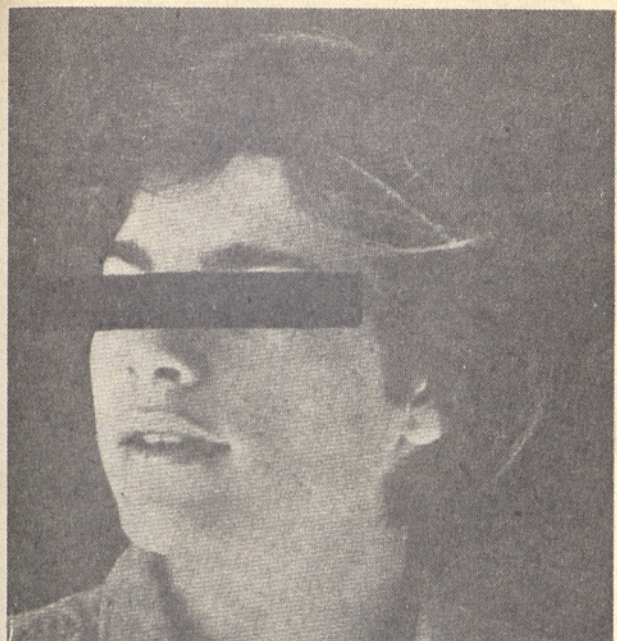
„Sodišče je sprejelo mnenje, da mi je Slavica to naredila z britvico, a jaz mislim, da je to nemogoče. Saj mi je odrezala tudi kos mošnje. Oprostite, toda z britvico to ne bi bilo mogoče. Trdim, da je bila to britev ali skalpel, ki ga je kupila v Nemčiji. A pojdemo raje po vrsti.

Srečal sem Slavico pri Robni kući in šel z njo proti mostu. Vedno sva šla po tej poti. Ni res, da bi jo vlekel in potiskal pred seboj, kot je izjavila pred sodiščem. Nekaj nevažnega sva se pogovarjala, prišla čez most in zavila v park. Izbral sem si prostor pod tremi vrbami,

ker je začelo rositi. Ker se že dalj časa nisva videla, sem jo vprašal, ali ni okužena. Odgovorila je, da ni.

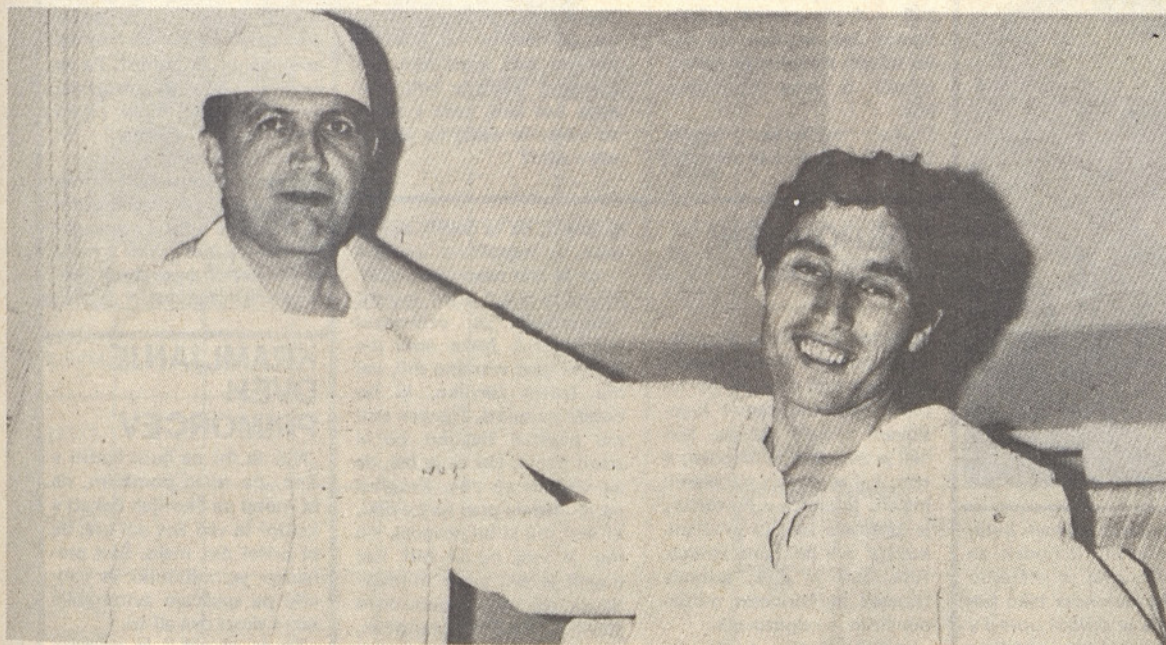
Sklonila se je in tedaj sem najprej začutil nekaj hladnega, potem pa strašno bolečino. Zgrabil sem se spodaj. S pogledom sem iskal Slavico. Bila je že nekaj korakov od mene, tekla je k nasipu. Strmel sem za njo, dokler ni izginila.

Prosim, napišite, da ni točno, kar je ugotovilo sodišče, da je Slavica vrgla stvar v Nišavo in si nato umila roke. Odnesla je tisto s seboj, kam in komu, to ve samo ona. Šele tedaj sem se zavedel, da se je zgodilo z menoj nekaj strašnega. Pogledal sem dol. Kri je lila iz mene. Pograbil sem hlače in stekel na most. Ustavil sem avto in čez nekaj minut sem bil že v bolnišnici. Ko bi prišel deset minut kasneje, bi bil izkrvavel.

Slavica Lilić iz vasi Moklište, ki je svojemu fantu odrezala spolni organ, in ga kot trdi, vrgla v Nišavo. Zdaj se za svoje dejanje pokori v Požarevcu. Obsojena je bila na štiri leta strogega zapora . . .

Branislav Savić z urologom dr. Gligorom Anakijevom, ki ga je operiral. Najhujše je že mimo in Branislav je tako zadovoljen, da se je dovolil celo fotografirati, saj čuti, da mu je zdravnik vrnil še več kot življenje . . .

Si lahko mislite, da je ženska, s katero sem bil poročen, pa me je pustila, češ da nisem zanjo, tedaj, ko se mi je to zgodilo, povabila vse iz svoje hiše in jih gostila pozno v noč? Taki so ljudje.

Obljubljajo mi, da mi bodo izdelali plastičen ud. Od vsepovsod so prihajale ponudbe, celo iz Moskve.

To me hrabri, da spet malo lažje prenašam življenje. Ni me več kar naprej strah, da bodo ljudje kazali za menoj: „Glej, to je tisti . . .“

Po več prekinitvah se je nedavno pred okrožnim sodiščem v Tuzli dokončal nenačrtovan proces. Na zatožni klopi je sedela 22-letna Ruža Pejić iz vasi Koštrc pri Orašju na Savi, ki se je morala zagovarjati zaradi hude telesne poškodbe nad dokaj starejšim

(41 let) M. M. iz sosednje vasi Matić. Sodišče je ugotovilo, da mu je odrezala spolni organ, tako da bo nesrečnež ostal vse svoje dni težak invalid, skoraj nesposoben za življenje. (Nekoliko nenavadna ugotovitev!)

Po kazenskem zakoniku bi obtoženki lahko prisodili kazen do 10 let. Obsojena je bila na dve leti in pol strogega zapora, „ker je prekršila meje samoobrambe in drugemu uničila važen organ.“ Blažja kazen je dobila zato, ker je šlo za pošilstvo, a vseeno hudo z obrazložitvijo, da bi se lahko branila tudi na drug način.

Pred sodiščem je obtožena Ruža Pejić priznala, da je M. M. odvzela moškost z nožem. Zagovarjala se je, da je bila prisiljena v to, ker jo je nenadoma malo pred polnočjo napadel v stranišču pred hišo njene

matere. M. M. pa je kategorično trdil, da je bila tudi Ruža spoznamna za akt in da ga je celo sama nagovarjala, ko je bil nekoliko pijan. Kaže, da je sodišče verjelo obema. Obtoženka in žrtev sta se razhajala v mnenjih tudi za čas pred šestimi leti, ko Ruža trdi, da jo je Mato M. posilil, ko je bila stara 16 let, on pa tudi za tedaj zagotavlja, da se mu je dala prostovoljno. Te stvari so prišle na dan šele med razpravo. Obtoženka ni tedaj nikomur povedala, da je bila posiljena, ker se je bala, da se potem ne bi mogla poročiti. Tik pred poroko je kasneje njen mož S. P. ugotovil, da ni več devica, in se potem sploh ni hotel poročiti.

Ruža je rodila nezakonskega otroka. Otrokov oče je odšel v Nemčijo. Po povratku so ga starši prisilili, da se je vseeno poročil z Ružo.

Nekako sta se še kar razumela, nekega večera pa se je napil, jo začel tepsti in hotel, da mu prizna, kdo je bil „prvi“.

Za usodni večer je tuzlanski psihater dr. Dragan Sušić mnenja, da je M. M. Ružo „prisilno izkoristil“ v prepričanju, da se mu ne bo upirala, ker se tudi njunega prvega odnosa ni upala nikomur priznati.

Za M. M. meni, da je karakterni negativni človek, ki je imel pred leti razmerje z materjo in hčerko, čeprav je bilo hčerki šele 16 let in so bili razen tega še v botrinstvu.

Izvedenka prof. dr. Ana Morović je povedala pred sodiščem, da je moral biti v trenutku, ko je Ruža storila kruto dejanje, penis v erekciji, ker ga je edino v takem položaju mogoče prerezati. Vse te mučne okoliščine je moralo sodišče razjasniti, da bi ugotovilo, ali je šlo za pošilstvo ali soglasnost. Dejanje je okvalificiralo kot samoobrambo (torej je skušal M. M. Ružo posiliti), vendar v tem primeru na moškem ni bilo nobenih sledov obrambe posiljene ženske. To so navadno praske, ugrizi, izpuljeni lasje, raztrgana obleka, izpuljeni gumbi in podobno. Tak način obrambe je zelo učinkovit, Ruža pa se je po mnenju sodišča zatekla k „surovemu dejanju, posebno, ker gre za človeka srednjih let, za katerega je to velika izguba in ki bi utrpel manjše psihične posledice, ko bi bil izgubil oko ali roko“.

Ruža Pejić se bo pri vrhovnem sodišču pritožila zaradi previsoke kazni, M. M. pa bo zahteval za izgubo denarno nadomestilo.

Koliko? Nesrečni B. P. iz Niša je nameraval zahtevati kar 20 starih milijonov, pa je odstopil od tožbe, ker je šla Slavica Lilić za štiri leta v zapor, vsi njeni domači pa so se je odrekli. Zanimiv podatek: naša zavarovalnica Sava priznava za izgubo penisa do 50. leta starosti 50-odstotno invalidnost, po 50. letu pa le 30-odstotno.

Podobno je tudi s tujimi zavarovalnicami: čim starejši je človek, tem manjšo odškodnino mu priznajo. Kar je seveda naravno, kakor je tudi naravno, da noben denar ne povrne škode . . . in kakor je naravno, da lahko le splošen dvig izobrazbe ter poglobljena spolna vzgoja preprečita, da bi se primeri, ki smo jih natresli iz naše sodne prakse, ponavljali. Dokaz je navsezadnje že to, da takih izjemnih dejanj ne poznajo v deželah, kjer se je tako družinska kot šolska vzgoja odločno in brez predsodkov lotila spolnosti . . .

Prečesal M. Govedarica

POPULARNI VAŠEGA KRAJA

PESEM O
ČRNI GRADNJI

Andrej Jelačin, nekdanji upravnik gledališča v Novi Gorici, zdaj pa honorarni igralec Slovenskega gledališča v Trstu in Kopru, je tudi

Dve leti in pol parcelo sva iskala, dve leti in pol sva vse obletala, al' končno, končno sva jo le dobila, čeprav zelo je draga, draga b'la.

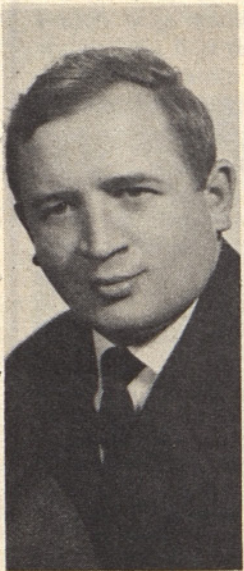
Tri leta in pol za lokacijo sva prosila tri leta in pol papirje zbirala, al' nisva, nisva je dobila, parcela ni b'la, ni b'la gradbena.

Midva sva gradnje sama se lotila, kot miš cerkevna zdaj sva suha oba, prijateljse vse sva, vse sva izgubila, še prej ko bajta je pod streho b'la.

Čez mejo sva plošči, ploščice nosila, oba se stokrat, stokrat skregala, meso in šnops sva v lire spremenila, doma pa repo sva otepala.

Midva zdaj bova, bova se ločila, to gradnja res je črna, črna b'la, ljubezen v hišo, v hišo sva zabila, zdaj bajta sama v luno naj zija.

direktor kinematografskega podjetja Globus v Kopru. V času, ko se na obali zaganjajo nad črne gradnje, povsod prepevajo znano narodno pesem „Dve leti in pol sva se midva ljubila“. Besedilo pa ji je nanovo napisal Andrej Jelačin. Takole poje:

KOPRSKE
ČENČE

— Koprška pošta je ob nedeljah odprta samo od 9. do 11. ure. Zakaj bi delali dalj? Mornarji in turisti lahko iščejo telefon po gostilnah, brzojavke pa sploh niso pomembne.

— Sladokusec pripoveduje, da je moral pred desetimi leti v Kopru odriniti za čašico sladoleda deset starih dinarjev, v Trstu pa ga je dobil za petdeset lir. Zdaj je sladolead v Kopru desetkrat dražji, v Trstu pa še zmerom velja petdeset lir. Morda v Trstu prodajajo deset let star sladolead, medtem ko je koprski vsak dan svež in — dražji?

— Na piranskih in koprskih plažah ni nič novega. Afera Časar je že pozabljena, o kakih novih pa se niti šepeta še ne.

— Nekateri prebivalci Semele in Žusterne zadnje mesece že pred kioski na hitro preberejo časnike. Pravijo, da bi radi zvedeli za izvor svojega premoženja.

— Lansko leto so Primorske

novice objavile seznam ljudi, ki so prijavili dohodek za leto 1971. Zdaj se je število davčnih zavezancev tako povečalo, da je davčni uravni v Kopru že večkrat zmanjkalo obrazcev pa tudi naloge za plačevanje davka pošilja z zamudo. Kako mogočen vpliv ima tisk, ali ne?

— Nekateri obmorski hoteli in makroji so večkrat na izgubi. „Prijateljice noči“ se od časa do časa znajdejo za zapahi, ker sodniki za prekrške nimajo razumevanja za najstarejšo obrt na svetu.

— Pred časom je v časnikih pisalo, da je Ljubljana najdražje mesto v Jugoslaviji. Pozabili pa so povedati, da je Koper najdražji v Sloveniji. Pravijo, da morajo biti cene v Kopru visoke, da se Tržačanom ne bi zdele nizke.

— Za lepoto starega Titovega trga so poskrbeli s tem, da so avtomobilom prepovedali parkiranje na njem. Koprška občina je prav zato asfaltirala nove parkirne prostore. Za otroška igrišča pa se nihče ne zmeni, saj je vendar očitno, da je v Kopru manj otrok kakor avtomobilov.

NAJ SE VE,
ČEPRAV
NI NUJNO

O reporterki notranjepolitičnega uredništva Radia Koper Zvonki Bricelj govorijo, da bo do leta 2000 zagotovo povabila pred mikrofonom tudi kakega delavca, intervjuje z direktorji in inženirji je namreč imela vsaj že po trikrat. Izolski odbojkarji so se uvrstili v drugo zvezno odbojgarsko ligo, medtem ko bodo izolski rokometiši najbrž izpadli iz prve republiške lige.

Znana režiserka Majda Skrbinšek je že kar abonira-

na za prve nagrade na festivalu jugoslovanskega radia v Ohridu. Da festival ne bi postal dolgočasen, ji letos niso podelili niti ene nagrade.

Govorijo, da se kljuka na vratih Livija Jakomina, tajnika komiteja obalne konference, sploh ne utegne ohladiti. Grejejo jo roke obalnih direktorjev, ki kar naprej pritiskajo na kljuko Jakominove pisarne.

Nepotrjene novice pravijo, da bo vstop na plažo v koprski luki letos spet bolj zasoljen. Voda je bolj umazana kot lani, cene v bifeju so višje, le zakaj ne bi bilo vse v stilu?

DOBRODUŠNI
DIREKTOR

Direktor Zavoda za pospeševanje turizma Anton Spineli je hkrati tudi direktor portoroške igralnice, kamor Jugoslovani nimajo vstopa. Spineli je zmerom na tekočem o tem, kaj se dogaja na zelenih mizah. Igralnica v Portorožu je zaslovela lani in predlani, ko sta dva poklicna igralca, Američan in Grk, pobrala trideset in štirideset milijonov lir in — odpotovala.

„Igralnica dobiva, tudi kadar zgublja. Vsaka je vesela, če jo obiskujejo spretni hazarderji, saj to pomeni, da je znana. Kockarji prihajajo v

igralnico, da bi dobili, a je že tako, da največkrat izgubijo — če bi bilo nasprotno, igralnic ne bi bilo,“ pravi Spineli. „Hazarderji so velikokrat praznoverni. Neke noči me je neki gost vztrajno silil, naj mu izdam številko, ki bo dobila na ruleti. Tjavan sem mu povedal številko, pa ni stavil nanjo, ker se je bal, da ga vlečem za nos. Kroglica pa je obstala prav na številki, ki sem mu jo bil povedal. Ko mu je vsaj ne bi bil! Kar naprej je silil vame in moledoval, naj mu zaupam novo številko, ker je bil prepričan, da kot direktor vem, katere številke dobivajo. Pravi igralci pa imajo svoj sistem. Tudi jaz ga imam: igralec mora imeti veliko denarja!“

BESEDA
O ŠPORTU

Morje imamo, plavalni klub pa samo eden. Zato pa premoremo kar dva nogometna kluba v slovenski prvi ligi in dva v drugi, v Piranu je boksarski klub, pa še tri rokometne klube imamo ter košarkarje in odbojkarje v Izoli, ki so se že uvrstili v drugo zvezno ligo. Še zme-

rom pa imata največ obiska kegljišči v koprskem hotelu Galeb pa v Portorožu, kjer se na veliko igra za denar in pijačo.

Novinar Radia Koper Ljuban Omladič, znan šahist in športni delavec, sodi takole: „Šport na obali se ne bo razvijal, dokler ne združimo najboljših moči. Kar vsi po vrsti imajo po deset klubov, namesto da bi se v vsakem

ZAVOJEVALCI

V koprski mestni kavarni Loži so se svoje dni zbirali poslovni ljudje, upokojeanci, ki so ob kavici prebrali časnike, prihajali so uslužbenci občine, Invest-biroja in drugih okoliških ustanov, kajpada v službenem času.

Zdaj vsi ti ljudje sploh ne prihajajo več v Ložo. Kdo bi si morda mislil, da gre za stroge ukrepe ali da se je podražila pijača ali da so upokojeanci že pomrli. Pa se motijo. Ložo so zavojevali koprski učenci, hipiji, pijani brezdelneži, mornarji in koprski postavljači. Nekdanji obiskovalci kavarne Lože bi radi predlagali upravi, naj lokal odprta navsezgodaj, da bi spet lahko v miru popili kavico in prebrali časnike prejšnjega dne.

KRAMLJANJE
DVEH
PRIMORCEV

„Nič se mi ne ljubi hoditi v Trst, če samo pomislim, da bi moral na Škofijah čakati v koloni še več kot pol ure, da bi prišel čez mejo. Šest prehodov je, miličniki in cariniki pa spuščajo avtomobile samo skozi dva ali tri.“

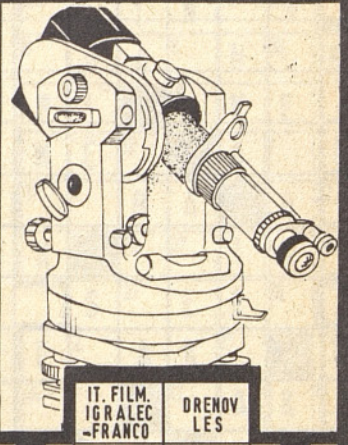
„To še ni nič,“ je pristavil drugi. „Za rentgen v izolski bolnišnici je treba čakati tudi po osem ur. Tačas se bolniki lahko kratkočasijo s tem, da gledajo, kako se mladi tehnikci sprehajajo iz sobe v sobo. Potem te le slikajo z najodobnejšim rentgenom in ti naročijo, da pridi po izvid naslednji dan. Kaj se boš ti pritoževal; od svojih osebnih dohodkov za milico in carino ne odrinemo niti beliča, vsi pa dajemo denar za socialno zavarovanje.“

obalnem mestu posvetili samo eni zvrsti in tej čim bolj temeljito. Športu so še zmerom potrebni navdušeni ljudje, ki znajo prijeti za delo, ne pa oni, ki se imajo za športne delavce samo zato, ker kar naprej posedajo na sestankih. Če bi imeli v športu sposobne ljudi, ki bi znali organizirati športno življenje, mladina ne bi toliko zahajala v gostilne in disco klube.“

SLIKOVNA KRIŽANKA

SESTAVIL: SUJDOVIČ	PISATELJ ISTRATI	SLOV. GLED. IGRALEC (1888-1950)	POZI BA- VANJE OTROKA	ŠPANSKI SPOLNIK	TELO- VA DNI ELEMENT	RISBA: SOTOŠEK
PIŠČANČEK						RIMSKI PESNIK (FUBLIUS TERENTIUS)
ZMAGOVALEC DESETEROBOJA V MÜNCHNU (NIKOLA J)						
REKA NA TAJSKEM KILOVAT				LANTAN MESTO V FRANCIJI		

IT. FILM.
IGRALEC
-FRANCO

DRENOV
LES

CINK

IT. MESTO
V LACIJIU

REKA V
ŠPANIJI
FR. POVRŠ.
MERA

NAJVEČJE
TURŠKO
JEZERO

ALFI
NIPIC
AM. ATLET
(LEE)

OBSIRNO
GLASBENO
DELO

SPRETNOST
IN NAUK O
URJENJU
SPOMINA

IZLET. TOČKA
NA POHORJU
ATENSKA
TRONJAVA

ŽENA
ALEKSANDRA
VELIKEGA

ARABSKI
POGLAVAR
KMETIJSKI
VELEOBRAT

LASKI
KOSTANJ
ELZA
BUDAU

RAZŠO-
PIRJENKA

ZNAMKA
ITAL.
KAMIONOV

IZOGIB

NEMŠKI
POLITIK
(FRIEDRICH)

BENETKE
GRŠKA
CRKA

PEJSAZ

1000 kg

MOSTAR

BAJKA
SOVL MESTO
(BIYSI
ORENBURG)

PRITOK
SAVE PRI
MEDVODAH

TRINITRO-
TOLUOL

FRANC.
DEPARTMA
(GL. MESTO
ORLEANS)

KRAJ NAD
TRSTOM

SKAND.
M. IME

ALUMINIJ

LJUBLJ.
TRGOVINA S
POHISTVOM

VAŽNA
ZACIMBA

ETUI
VSADITEV

100 m²

KAKTEJA
IZ SRED.
AMERIKE

AM. ZVEZNA
DRŽAVA

MANJŠA
PRIPOVED
V PROZI

VRAZNI
OBESEK

GRŠKI
TRAGIK
ZMIKAVT

DEL TENI-
SKE IGRE
SULTANAT
NA ARAB.
POLOTOKU

SODOBNI
AM. LIRIK
(JOHN
CROWE)

NEMŠKA
VOJNA
LUKA

MESTO V
EPIRU

MADŽ.
Ž. IME
PAVLOVA

LJUBKOV.
M. IME

ŠČITNICA
OČESA

VEROVA-
LEC V
DUHOVE

ATLETSKA
DISCIPLINA

VOJNI
ODSEK

ŽELEZ.
PROGA
ANTON
ČHOV

NAKLEP

MAKED.
M. IME

ITALIJANSKA KRIŽANKA

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	V
1																					
2																					
3																					
4																					
5																					
6																					
7																					
8																					
9																					
10																					
11																					
12																					
13																					
14																					
15																					

VODORAVNO:

- ime in priimek svetovno znana nemškega opernega in koncertnega pevca, baritonista (rojen 1925) – (0)
- posoda za splakovanje – mesto v italijanski pokrajini Umbriji, znano po vinih – (1)
- nравnost, skupnost norm o nравnih dolžnostih ljudi – zračni duh v Shakespearovem „Viharju“ – sodobni italijanski filmski režiser in igravec (Pietro, „Ločitev po italijansko“) – (5)
- vrsta avstralskega noja – ptica roparica – sladkovodna riba, dolga 20 do 35 cm, ki ima rdeče oči in rdeče plavuti – (4)
- reka, ki teče skozi Leningrad – sodobni italijanski pisatelj (Carlo, „Kristus se je ustavil v Eboliju“) – spakodran jezik, žargon – premikanje po traku – (5)
- mesna jed – občutek ob pomanjkanju vode v organizmu – toaletni prostor – (2)
- pravniški izraz za kazen, enako hudodelstvu – otok v Irskem morju – zimsko športni center na Idrijskem – (3)
- predmet jajčaste oblike – nasilen prihod, vpad – veletok v severni Italiji – obmorsko letovišče na Poljskem, znano po glasbenih festivalih – (6)
- kemijski znak za natrij –

- geometrični lik, nepravi krog – biciklist – sosednji črki abecede – (4)
- operni spev – drama Čehova, prvič uprizorjena leta 1896 – pripadnik starega indogermanskega naroda, ki je živel tudi na Balkanu – koklja – (4)
 - industrijsko mesto v španski pokrajini Andaluziji – v ozemlje kake države vključeno ozemlje tuje države – ime skladatelja Šivica – (2)
 - kratica narodnoosvobodilne vojske – poudarek, naglas – kupovanje z naročilnico – ime satirika Buchwalda – (3)
 - skandinavsko moško ime – starinska očala, ščipalnik – češki arheolog in antropolog, klasik v proučevanju slovanske arheologije (Lubor, 1865–1944) – (2)
 - rastlina, ki se uporablja za metle in krtače – pobiralec naročnine – kotna mera – (2)
 - tedenska tribuna – središče vrtenja – popolna zmešnjava, nered – uničevalka železa – slovenska gledališka in filmska igralka (Marija) – (6)

NAVPIČNO:

- A razsežnost – (0)
 B izomerna spojina – zrnata vulkanska kamnina, v Indiji amulat proti črnim kozam – (1)
 C steklena cevka za kemijske poizkuse – zlitina iz jekla in

- niklja z majhnim razteznim koeficientom – (2)
 D pod – okrasna zimzelena grmičasta rastlina z belimi, rumenimi ali rdečimi cveti – različna samoglasnika – (3)
 E lesen plug – španski spolnik – grlo – (2)
 F bajeslovni prvi letalec, Dedalov sin – redka novozelandska ptica z zakrnelimi perutmi – znamka domačih gospodinj-skih strojev – (4)
 G kemijski znak za kobalt – kratica za element – odpuščen vojak – (2)

STRAN 31. SLIKOVNA KRIŽANKA. V o d.: odstotek, premiera, teze, tir, Ivo Zorman, Kanada, voda, pond, Aka, Smiljan, Isere, teta, L. G., sprava, Ota, Ili, aroganca, pelikan, tedanjost, rimesa, Edam, akter, Job, Lj, op., lord, Ava, jenjavanje, Nin, lasi, A. Č., Na, Titov, Tevta, Zola, Elia, Isa, antares, varianta, Var, ata, Sm, Stol, titula, kakteje, obala, Ankaran.

STRAN 32. SKRITA KRIŽANKA (črtica pomeni črno polje, na koncu vsake vodoravne vrste je vejica). V o d.: 1. strašilo – 9. koks – 13. privesek – 14. ilova, 16. redaktor – 17. Pupin, 18. ena – 19. urna – 20. prst, 21. LU – 22. Lais – 23. Ili, 24. etaža – 27. Djaković, 31. tenor – 32. beduin – 33. KA – 34. Air – 36. Indija – 39. Becket – 42. cicek, 43. Oran – 45. azur – 47. Jana, 48. rep – 49. srnjak – 51. oktet – 53. jekavec – 57. Tita – 58. ezoterik – 60. osat – 61. vesa – 62. EKA, 63. trtnik – 65. Milovan, 67. Rakovnik –

- H čustvo, ki izraža zahvalo – osebni zaimek – (2)
 I duhovnik – avtomobilska oznaka Benetk – pokrajina v severovzhodni Sloveniji, del Prekmurja – (2)
 J Napoleonova provinca na naših tleh – sladek južni sadež – (2)
 K požrešnež – umrli francoski abstraktni slikar in kipar (Hans) – malajski meč z vijugastim rezilom – (4)
 L italijanski operni skladatelj, avtor opere „Adriana Lecouvreur“ (Francesco, 1866–1950) – termin – starejši sodobni slovenski pisatelj (Danilo, „Hudomušni Eros“) – (2)
 M kratica za „hokejski klub“ – pisani znak za glas – človek z velikimi očmi – nedeljiva soglasniška skupina – (3)
 N ime celjskega zborovodja Kuneja – starejše ime za dežele na Bližnjem vzhodu, Jutrovo – (3)
 O grška črka – pravoslavni duhovnik – prebivalci vasi Sela – (4)
 P posledica močnega vznemirjenja ali mraza, trepetavost – starocerkveno-slovanska črka – (2)
 R trska – veža – nožni vzvod, nogalnik – (2)
 S že umrli tržaški slikar (Albert) – ptica severnih morij, alk – ime arhitekta Mihevca – (2)
 T privrženec nacionalno osvobodilnega in reformnega gibanja v Turčiji pod vodstvom Atatuerka – jajčnik – (1)
 U ime glasbenika Sossa – nemški katoliški teolog, Lutrov nasprotnik (Johannes, 1486–1543) sodobni slovenski violonist (Vladimir), – (2)
 V različna samoglasnika – popolno, absolutno bitje po Laotsejevem nauku – avstrijski pisatelj, avtor mladinske povesti „Bambi“ (Felix, 1869–1945) – (4)

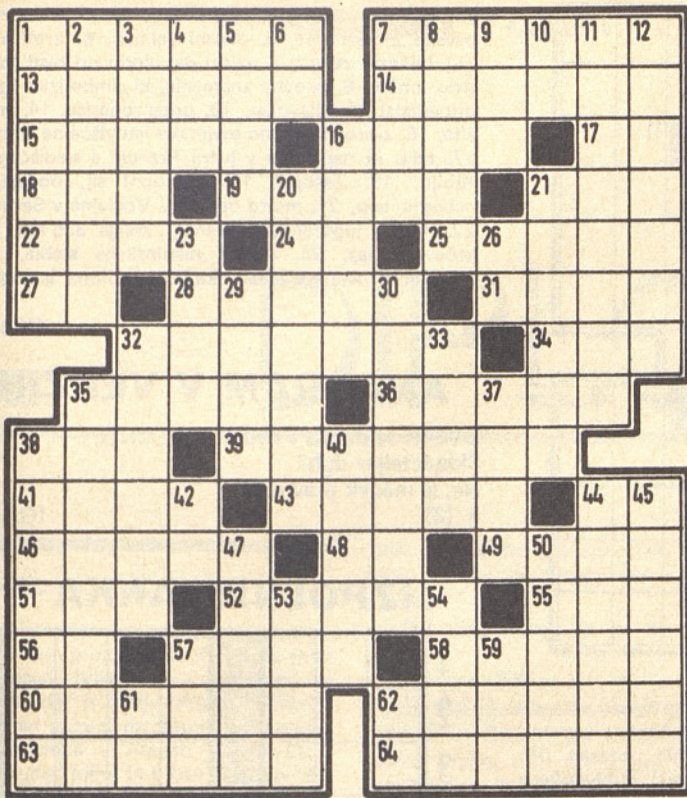
• (4) (KOR)

Rešitve ugank iz

69. otava, 70. itala – 71. Na – 72. Gant –. ANAGRAM V STAVKU: modernist, ZLOGOVNICA: 1. navlaka, 2. prepoditev, 3. Tolstoj, 4. enigmatik, 5. sekundarij, 6. prostornina, 7. stilistika, 8. komentator, 9. elastika, 10. komponenta, 11. udarnica, 12. piranha, 13. nesrečnež, 14. Rainier. Veliko ima marsikdo, a dosti nihče. POSETNICA: samoprispevek.

STRAN 33. KRIŽANKA. V o d.: 1. Spittal, 8. Krupp, 13. krtina, 19. korenjak, 21. Loara, 22. Ulrikes, 23. op art, 24. rokav, 26. Erazem, 28. G (ustav) I (pavec), 29. bik, 30. Devin, 31. Brandt, 32. žanr, 34. AT, 35. stadij, 37. krinka, 38. obrok, 39. mormon, 40. kraja, 41. brinje, 42. Sparta, 44. Desna, 45. Blasco, 47. trata, 48. kvinta, 50. bralka, 51. VI, 53. rosa, 54. pravda, 55. ranta, 56. tor, 57. ou, 58. suknja, 59. Kanin, 60. Sordi, 62. Ksenija, 65. Altaj, 67. Kitajska, 69. Atrans, 70. klina, 71. kapetan. KRIŽANKA. V o d.: 1. abak, 5. sklopka, 12. modrc, 14. strp

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. veliko romunsko pristanišče ob Donavi v Vlaški nižini, 7. vzorčasta bombažna tkanina v platneni vezavi, 13. veliki francoski impresionistični slikar (Auguste), 14. pred leti odlični italijanski kolesar (Vittorio), 15. ažijo, predujem, 16. gozdna rastlina z bledordečimi cvetovi, odlična paša za čebele, 17. kratica za „tangens“, 18. velik športni stadion v Budimpešti, 19. nekdanji japonski premier (Hajato, 1899–1965), 21. čas brez vojn, 22. vrsta težke tkanine, 24. začetek azbuke, 25. veliko belgijsko mesto ob reki Meuse (Luik), 27. različna soglasnika, 28. očrt, kontura, 31. največji kopenski sesalec, 32. popularna sarajevska vokalnoinstrumentalna skupina, 34. ime nemške pisateljice Seidel, 35. stog, 36. osnovna mera, 38. hudobija, 39. zveza

držav, 41. dekle (literarno), 43. otok ob škotski obali, 44. okrajšava za „sledeči“, 46. severnoameriška zver iz rodu malih medvedov, 48. avtomobilska oznaka Bihača, 49. znana italijanska plemiška družina iz Ferrare, 51. pritek Save iz Bosne, 52. starogrško mesto, znano po Demostenovih govorih zoper makedonskega vladarja Filipa II., 55. Hercegovca, 56. zadnji in četrti soglasnik, 57. žitni plod, 58. slovesna oprava cerkvenih dostojanstvenikov, 60. sred-

stvo za vračanje beline perilu, 62. Beethovnova simfonija, 63. eden od Dumasovih „Treh muškatarjev“, 64. sodobni slovenski pesnik (Lojze).

NAVPIČNO: 1. nemški zvezni kancler (Willy), 2. potrdilo o sprejemu izposojene stvari, 3. sovjetsko črnomorsko letovišče pod Kavkazom, 4. naelektrjen delec snovi, 5. italijanska filmska igralka (Virna), 6. površinska mera, 7. reka in departma v Južni Franciji z glavnim mestom Nimes, 8. vzor, 9. organ voha, 10. kratica za „Gospodarsko razstavišče“, 11. znana Sofoklejeva tragedija, 12. hud, občasni glavobol, 16. visok državni uradnik v sultanski Turčiji, 20. obmejna stražarnica, 21. ime slovenske ilustratorke Vovk-Štihove, 23. pristanišče, luka, 26. kratica za „Izvršni svet“, 29. ime šahista Ivkova, 30. osnovna sestavina trdih maščob, 32. žaljivka, 33. najvišje ležeče mesto na Siciliji, 35. strupen zimzelen lepotni grm, 37. del statev, 38. združitev, 40. snežni leopard, 42. tuj dvoglasnik, 44. trgovski dnevnik za zapisovanje prejemkov in izdatkov, 45. gora na jugu BiH, po kateri se imenuje nogometni klub II. zvezne nogometne lige iz Trebinja, 47. slovenski operni pevec, dramatik in publicist, ki je z velikim uspehom nastopal po Evropi (Josip, 1841–1902), 50. gospodarsko poslopje na deželi, 53. država v Indokini, 54. majhna enota za merjenje zračnega pritiska, 57. ime ameriške filmske igralkke Novak, 59. kubanski zunanji minister (Raul), 61. kemijski znak za lantan, 62. začetnici slovenskega politika, člana sveta federacije.

● (3)

(MABE)

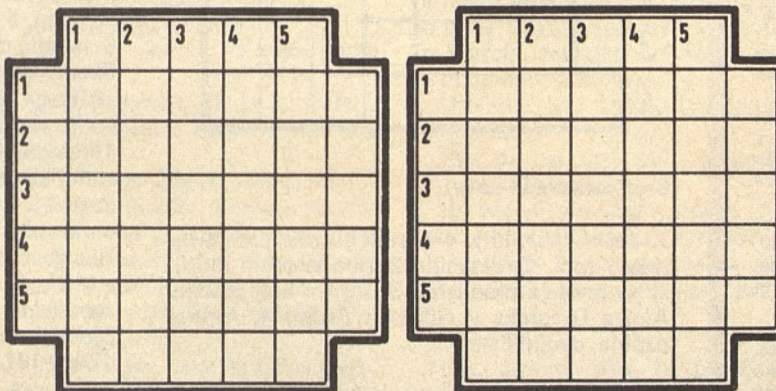
HOMONIM

Ko mi je vino STEKLO po grlu, mi je nekaj obtičalo v ustih. Kaj?

● (1)

(GAL)

MAGIČNA LIKA-DVOJČKA

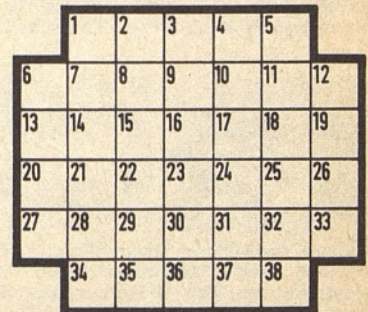
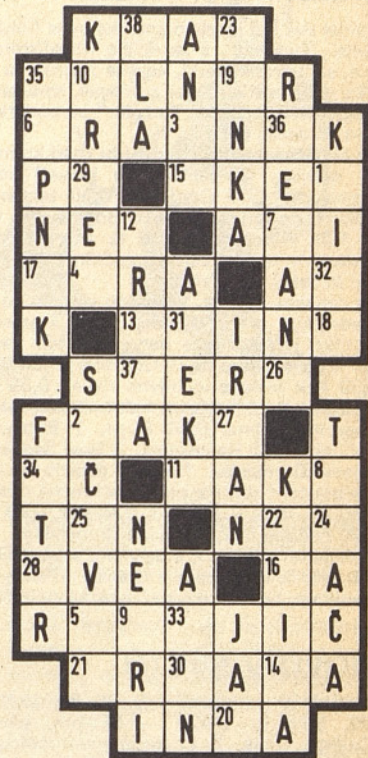
Besede veljajo za vodoravno in navpično, sami pa morate uganiti, za kateri lik veljajo posamezne.

1. brezbarvna, v vodi topljiva sol za čiščenje in izdelavo barv, amonijev klorid – zemljepisec, 2. večerna slavnost s plesom – zveza držav, sporazum, 3. strokovnjak za kmetijstvo – dopolnilni predlog k osnutku zakona, 4. mesto na desnem bregu Temze zahodno od Londona, kjer je letna kraljevska rezidenca – obnova, renovacija, 5. slovenski zborovski skladatelj, pomemben predstavnik slovenske glasbene moderne (Anton, „Kroparji“) – zažganost, prismojenost.

● (3)

(MABE)

KRIŽANKA-DOPOLNJEVANKA

Na polja s številkami v zgornjem liku vpišite po eno črko, da boste dobili v že vpisanimi črkami vodoravno in navpično znane besede. Potem prenesite dopisane črke s pomočjo števil v drugi lik, kjer boste dobili slovenski ljudski rek.

● (3)

(IR)

PREMIKALNICA

KOBANSKO
BEZNICA
POLNOGLASJE
SCHUMANN
KOVNOST
KOHINOOR
NAVDUŠENJE
KORITNIK

Premikajte gornje besede drugo nad drugo tako, da boste dobili v treh navpičnih vrstah tri znane francoske filmske igralkice.

● (2)

(IR)

21. številke

nost, 15. Beethoven, 17. Opel, 18. Ri, 19. edil, 20. Nina, 21. Anka, 24. Stipe, 27. ton, 28. gnjat, 30. trde, 32. nt, 33. adar, 34. ainu, 36. TG, 38. Ares, 40. Stone, 42. Raa, 44. elemi, 46. Sand, 48. alka, 50. čelo, 52. Ta, 53. vliv, 54. Knjaževac, 57. mutacija, 59. Eliza, 60. apartma, 61. agar.

ŠTRAN 34. KOMBINACIJSKA KRIŽANKA (ob levi rob lika si napišite številke od 1. do 13.) Vod.: 1. Scopenhauer, veter, 2. poljedelstvo, orator, 3. Alaska, ekranizacija, 4. Kopt, bednež, akant, 5. aneroid, Tigran, Este, 6. ničla, TE, namot, AK, 7. ujcjanje, elastika, 8. Elea, Ind, viskoza, gos, 9. ST, Okker, Stone, goba, 10. tiran, Orest, Rainer, 11. Emonce, lik, pasivnost, 12. talige, emanacija, ber, 13. Tatar, starinar, Ake, IZPOLNJEVANKA: 1. globa – list – globalist, 2. Kalce – Don – kalcedon, 3. Salan – Gana – salangana, 4. Sarde – lar – sardelar, 5. Maras – kino – maraskino. POSETNICA: Ray Charles. ANAGRAM V STAVKU: kačkavalj.

FILATELIJA

UREDIMO „TURIZEM!“

Komaj dve leti izhajajo znamke nove frankovne serije „Turizem“, a že delajo filatelistom sive lase, saj le redki vedo, kakšne znamke so sploh izšle v tej seriji. Da bi pomagali, smo sestavili pregled vseh znamk „Turizem“ po podatkih, ki smo jih doslej dobili.

Na debelem kredastem papirju (pod kremenčevo svetilko je papir rjave barve!) so bile natisnjene: 0,10 Gradačac, 0,30 zelena Krk, 0,50 rdeča Kruševac, 0,75 Bohinj, 1, – Bitola in 1,25 Hercegnovi. Vse te znamke so bile natisnjene tudi s fosforescenčnim nanosom na levi in desni strani znamk.

Na tankem papirju, z znatno manjšo količino krede kot pri prvi izdaji (pod kremenčevo svetilko je papir bele barve!), so bile natisnjene: 0,05 Kruševo, 0,10 Gradačac, 0,20 Bohinj, 0,30 Krk (zelena in olivno rjava), 0,35 Omiš, 0,40 Peč, 0,50 Kruševac (rdeča in zelena), 0,60 Logarska dolina, 0,80 Piran, 1 Bitola, 1,20 Počitelj, 1,50 Hercegnovi, 2 Novi Sad in 2,50 Rijeka Crnojevića. Na tem papirju so bile s fosforescenčnim nanosom natisnjene doslej le: 0,50 Kruševo, 0,35 Omiš, 0,40 Peč, 0,80 Piran, 1,20 Počitelj in 2,50 Rijeka Crnojevića.

Svetujemo, da takoj pregledate svoje zbirke in nabavite še tiste znamke iz serije „Turizem“, ki manjkajo, ker je nekatere že težko dobiti!

NOVO V SVETU

MONAKO – Jubileji: 20, 30, 30, 45, 50, 50, 90, 90 c in 1,40 F – Moliere, pisateljica Colette, fizik E. Ducretet, entomolog J. H. Fabre, matematik in fizik B. Pascal, pesnik C. Peguy, izumitelj aeroplana G. Cayley, začetnik rugbyja W. W. Ellis in sv. Tereza de Lisieux.

Svetovni festival amaterskih gledališč: 60 c – maskirani igralci. Razstava psov: 45 c – nemški ovčar. Svetovni dan telekomunikacij: 60 c – razne telekomunikacije. Evropa-CEPT: 50 in 90 c – enotni motiv. Razstava cvetja: 3,50 F – A. Boschaert „Cvetje v vazi“. 25-letnica Rdečega križa: blok 5 F – reprodukcija triptiha Louisa Breaja.

GVINEJA – Koristne žuželke: 5, 15, 30, 40, 50 in 200 F – 6 žuželk.

ITALIJA – 50-letnica vojnega letalstva: 20, 25, 50, 90, 150 in 180 L – letala Fiat G 91, SIAI S-55, Fiat G 9ly, Fiat CR 32, vojaška letalska akademija in reaktivno letalo „Campini-Caproni“.

JAPONSKA – Umetost: 20 + 5, 20 + 5 in 50 + 10 y – tri različne freske s starih grobov v Nari. Propaganda pogozdovanja: 20 y – palmam podobno drevo z območja prefekture Mijazaki.

KENIJA, TANZANIJA in UGANDA – Stoletnica svetovne meteorološke organizacije: 40, 70, 150 in 250 c – anemometer, spuščanje meteorološkega balona, raketa proti toči in izdelava meteorološkega satelita.

JUŽNA KOREJA – Folklor: 10 in 10 w – moška in ženska kraljevska ceremonialna noša. LIBERIJA – Apollo 17: 2, 3, 10, 15, 20, 25 c in blok 55 c – razni prikazi delovanja astronautov na Luni.

LIBIJA – Kopernik: 15 in 25 m – reprodukciji slike Jana Matejka „Kopernik“.

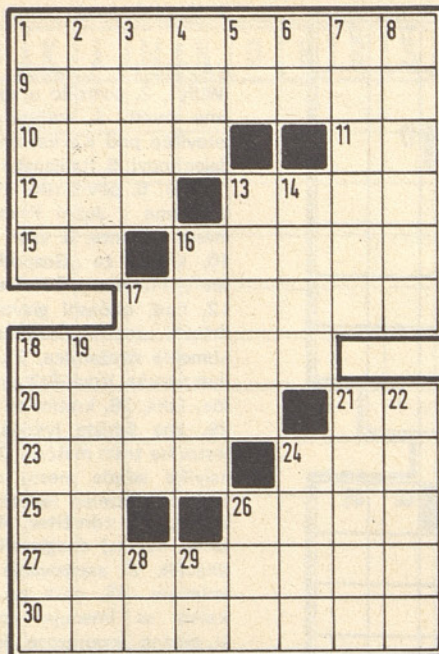
MALAGAŠKA REPUBLIKA – Velikonočna: 100 in 100 F – reprodukciji slik Grunewalda „Polaganje v grob“ in „Vstajenje“. Zivali: 3, 10, 15, 25, 40 in 50 F – 3 različne školjke.

MEHIKA – Turizem: 40, 40, 80 in 80 c – „Ples jelenov“, cerkev v Ocotlanu, ženska narodna noša in športni ribolov.

NEPAL – Folklor: 25, 50, 75 p in 1 R – 4 različne noše.

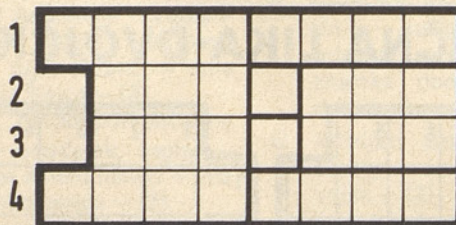
FILATELIJA

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. slovensko rudarsko mesto v Zasavju, 9. umetniška smer, ki skuša podati čimbolj pravilno podobo resničnosti v njenih tipičnih potezah, 10. ljubljansko pokopališče, 11. začetnici ljubljanskega gledališkega igralca, 12. pogorje na Kreti, 13. ime misleca Marxa, 15. veznik, 16. mesto v BiH, kjer je bilo drugo zasedanje AVNOJ-a, 17. dvosedežni bicikel, 18. vzdevek priljubljenega beograjskega komika Miodraga Petrovića, 20. telesna žila odvodnica, 21. kemijski znak za kalcij, 23. ljubka gozdna žival, 24. šolska ocena, 25. latinska kratica za številko, 26. mlada italijanska filmska igralka (Marilu), 27. za javnost namenjen pogovor časnikarja, 30. zemljiška knjiga.

LOGOGRIFI

Brez označenih polj:

1. češki knez, ki je v 8. stoletju priključil svoji državi tudi Karantanijo, 2. riba severnih morij, ki se prodaja nasoljena, 3. rojstni kraj pesnika Alojza Gradnika v Goriških Brdih, 4. format papirja, dvojni list.

Skoci ves lik:

1. past za lov polhov, 2. vrh na Primorskem jugovzhodno od Črnega kala (1028 m); po njem se imenuje koprsko transportno podjetje, 3. srednjica v matematiki in anatomiji, 4. poljski filmski režiser, mož ubite igralkice Sharon Tate (Roman).

Ob pravilni rešitvi dobite na označenih poljih velikega ruskega skladatelja, ki je od leta 1939 živel v Ameriki (Igor).

● (3)

(GAL)

NAVPIČNO: 1. mesto na Gorenjskem, znano po tovarni obutve „Peko“, 2. angleški pisatelj prejšnjega stoletja (Charles, „Strašna izkušnja“), 3. zvito ali stisnjeno, za transport pripravljeno blago, 4. skandinavsko moško ime, 5. osebni zaimsek, 6. kratica za „Ljubljanski zvon“, 7. užitni del plodu pri rastlinah s trdo lupino, 8. likovno znamenje, ki simbolizira kako pripadnost ali dejavnost, 13. ptica roparica, 14. vrsta žita, 16. svetovno znano sovjetsko letovišče na Krimu, 17. reka in departma v južni Franciji s središčem v Albiju, 18. časopis, 19. svetlobni sij, obdajajoč nebesno telo, 21. mesto ob izlivu Voglajne v Savinjo, 22. reka v jugovzhodni Franciji, dolga 335 km, 24. krčevina, laz, 26. oblika rastlinskega stebila, 28. začetnici slovenskega tednika, 29. različna samoglasnika.

● (3)

(KOR)

ANAGRAM V VERZIH

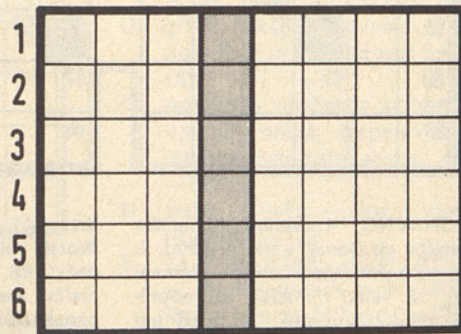
DVERI se odpro v dvorano TEMNO.
Skladateljev duh?

Ne, le maček prav suh!

● (3)

(GAL)

IZPOLNJEVANKA

Od začetka lika do prve navpičnice: 1. pritok Visle iz poljskih Karpatov, 2. otožen glasbeni način, 3. izrastek na glavi, 4. plesna prireditev z zabavo, 5. srčna ali možganska slabost, 6. ena glavnih junakinj v francoskem filmu „Prevartant“.

Od konca lika nazaj do druge navpičnice: 1. ruska reka v severnem Uralu, ki se izliva v istoimensko morje, 2. Perzija, 3. ime črnske jazz pevke Fitzgerald, 4. praska na kovinski površini, 5. slikovito jezero v Kazahstanski SSR, 6. mladič domače molzne živali.

Skoci ves lik, brano naprej: 1. smola nekega afriškega iglavca (za lake), 2. italijanski dirigent, vodja rimskega orkestra Augusteo (Bernardino, 1880–1952), 3. nemški revolucionar in socialistični pisec, ki je leta 1863 v Nemčiji osnoval delavsko politično partijo, poznejšo socialdemokratsko stranko (Ferdinand), 4. novejši Hiengovo dramsko delo, ki je doživelo premiero v MGL, 5. lasasta cevčica, 6. napredni francoski zgodovinar, avtor velike francoske zgodovine in zgodovine francoske revolucije (Jules, 1798–1874).

Na označenih poljih dobite naziv za pesniški verz, zvezo heksametra in pentametra.

● (4)

(BAD)

POSETNIKA

ACI P. STONE

Katero ugankarsko zvrst Aci najraje rešuje?

● (2)

(GAL)

DIPLOMATI

DOSEDANJA VSEBINA

Razne obveščevalne službe iščejo vzrok za nenaden prihod Elisse Tarnham, žene pobeglega britanskega diplomata, v Grčijo, kjer je gostja ladjarja Maridesa. Nemiren je tudi namestnik britanskega veleposlanika v Atenah Rupert Eynsham: med njimi in Elisso se je razvnela ljubezen, obenem pa slutiti, da Elissa vzdržuje z možem stike, njega samega pa snubijo, da bi vohunil proti svojim. Rupert Eynsham tako ponudbo ogorčeno odbije, tedaj pa se zgodita dve stvari: na izletu ob morju v neki votlini zasuje Maridesovo ženo, ki umre, Rupertovo soprogo Claudio — le-tej je le zlomilo nogi — in nekega profesorja; v Atenah pa pride do nove grško-turške krize zaradi Cipra. Posledica je, da milijarderja Maridesa zapro, a Elissa se z otrokoma preseli v britansko veleposlanništvo. Tam se seveda vsi uslužbenci pogovarjajo o vseh teh zapletih . . .

„Elissa in njena otroka so torej prišli sem. Letališče je zaprto in ne morejo odleteti v Anglijo.“

„Kaj so te gorile zaprle Maridesa pet minut po smrti njegove žene?“

„Dvomim, da mu je bilo tega kaj mar.“

„To niso ljudje, ampak zverine! Saj je bila še vedno njegova žena in Christosova mati!“

„Možno je, da je bila nesreča v Sounionu res nesreča. V tem primeru niso mogli drugače, kot da so nastopili v neprimernem trenutku.“

„Sveta nebesa!“ je vzkliknila Janet, ko je te Alexeyeve besede premislila, „če to res ni bila nesreča, zakaj so se hoteli znebiti Helen Marides?“

„Ne verjamem, da so imeli kaj proti Helen Marides. Če pa bi s prizorišča odstranili Eynshamovo ženo, bi se položaj močno spremenil v njihovo korist. Zdi se mi, da bi Maridesa lahko kar precej povedala o tem. Zdaj sta nenadoma padla v nemilost pri režimu. Nimam pojma, zakaj. Zanima me, kam je izginil Mournier. Morda je

tudi on zapleten, on in stari Panajotis. — To je seveda samo moje mnenje.“

„Ne verjamem, da bi šla tako daleč.“

„Jaz pa. Zdi se mi, da je tolpa okoli Maridesa za kulisami precej močna. — Seveda pa je vse skupaj lahko precej bolj preprosto: Kakšen polkovnik se hoče dokopati do Maridesovih posestev v Grčiji, pa je spustil pse nanj. Zjutraj sem srečal enega — Lambakisa. Eynsham pravi, da se je ta tip precej dobro znašel v Argentini pod Peronom. Vsekakor se je znašel vsaj tu v Grčiji.“

Vstopil je Eynsham. Glede na noč, ki je bila za njim, je bil videti dokaj svež. Povabil je Alexeya v svoj kabinet.

„Harboroug je odpotoval v New York, na sejo Varnostnega sveta. Torej bomo še nekaj časa sami. — Rad bi odšel v bolnišnico pogledat Claudio, če hočete vi malo popaziti na naše goste.“

„Ali so v hišnem priporu?“

„Zakaj neki naj bi bili?“

„Kaj naj storim, če bodo hoteli ven?“

„Ne verjamem, da bi se Elissi v takem trenutku zahotelo oditi na kopanje.“

„Pa če bo vseeno hotela ven?“

„Jo pač pustite. Nobene pravice nimamo, da bi jo zadrževali. Prošila je za zatočišče, dokler ne bodo odprli letališča. Dvomim pa, da bi hotela v mesto. Ne v takem položaju, kot je zdaj.“

„Morda nas čaka še kaj hujšega, kot je trenutni položaj. Turki so zagrozili, da bodo zavzeli Ciper, če se grške enote do večera ne umaknejo z demarkacijske črte.“

„Brez skrbi, umaknile se bodo. Polkovniki dobro vedo, da je turška grožnja resna. In da si Turki močno želijo, da se Grki ne bi umaknili.“

„Ali bomo imeli te tri neeksplodirane bombe v ambasadi, dokler se kriza ne poleže?“

„Elissa vam ni ravno pri srcu, Stephen, kajne?“

„Nočem reči tega.“ Alexey je spet kazal zadrego na obrazu. „Le to je, da je naš položaj precej zapleten. Imam občutek, da nasprotna stran še vedno ni pokazala kart.“

„Kako to mislite?“ je vprašal Eynsham in se spomnil na včerajšnji pogovor z Mournierom.

„Ne verjamem, da bi jo pripeljali v Grčijo samo zato, da bi polkovniki lahko aretirali Maridesa in njegovega sina. Mora biti še nekaj.“

„Na primer?“

Alexey se je obotavljal. Očitno ga je stalo precej truda govoriti o takih stvareh. „Mislim, da bodo hoteli stopiti v neposreden stik z vami, zaradi vaše zveze s Tarnhamom — če smem povedati naravnost. Nekdo s precejšnjimi pooblastili, ki še ni pokazal svoje prave barve, ali pa kdo, ki je prišel sem prav v ta namen.“

Eynsham se je nasmehnil. Bil je izčrpan, čeprav se je dan šele začel. In zdaj ga ta vljudni, razsodni mladi mož svari pred stvarmi, ki so se že zgodile, stvarmi, za katere so njegovi nadrejeni ugotovili, da se bodo prav lahko zgodile.

„Hočete reči, da sem morda na njihovih kandidadni listi?“

„Ne bi vas rad žalil, gospod, ampak mislim, da ste.“

„In kaj naj po vašem storim, če bodo skušali priti v stik z mano?“

„Naredite se pripravljene za sodelovanje, potem pa nas obvestite.“

„Vas?“

„No, povejte meni, jaz pa bom poročal dalje.“

Proučeval je Axleyev obraz in skušal uganiti, koliko pravzaprav ta človek ve oziroma je v resnici naiven. Če je v včerajšnjem Mournierovem predlogu kakšna zanka, se bom moral paziti tudi Eynshama. Komu lahko človek zaupa po Philbyjevi aferi?

„Grem v bolnišnico. Vrnil se bom, kakor hitro bom mogel.“

„Kaj bo z nami, če bo vojna med Grki in Turki?“ je Mark vprašal

Elisso. Posedali so v sobi za goste na ambasadi in se dolgočasili. Lucy je bila dobila svičnik in papir za risanje, Marku pa so v ambasadorski knjižnici našli neki potopis. Vendar sta bila otroka vznemirjena, ker so tako naglo odšli od Maridesa, pa tudi vreme ju je kar vabilo ven.

„Poskusili bomo čimprej oditi iz Grčije,“ je dejala Elissa, „ampak zaenkrat smo tu povsem varni.“

„Ali bomo šli k očetu v Rusijo?“

„Ne verjamem, Mark. Tudi če bomo šli za njim, bomo še prej šli v London.“

„Oh!“ Bil je resen, trmoglav deček, prav tak kot njegov oče, in prav tako zaprt vase. Vez med očetom in sinom v treh letih ni oslabela, kakor bi bilo pričakovati, ampak je postala še močnejša. Bil je pravi očetov sin, in Elissi to ni bilo všeč, čeprav je vedela, da bi morala biti ponosna.

„Rada imam strica Ruperta,“ je spregovorila Lucy, ne da bi nehala risati.

„Trapa, saj ni tvoj stric! Samo mamin prijatelj je.“

„Ti ga ne maraš, Mark?“ je vprašala Elissa.

Pogledal je vstran. „Ne preveč. Ampak tudi sovražim ga ne.“

„No, jaz ga imam pa zelo rada. Precej nam je pomagal.“

„Ali se boš poročila z njim?“ je vprašal Mark. Delal se je, kot da bere, vendar je videla, da jo pozorno opazuje čez knjigo.

Za trenutek se je obotavljala. „Mogoče,“ je oejala potem.

„Ali je bil zato s tabo v postelji tisto noč?“

Osuplo ga je pogledala. Take stvari pridejo nad človeka vedno, kadar najmanj pričakuje.

„Da, Mark, deloma tudi zato. — Nisem vedela, da si bil takrat pokonci. In opazovanje skozi ključavnico ni lepa navada.“

„Saj nisem dolgo. Ko je vstal in se začel oblačiti, sem šel nazaj v posteljo. Ali nima smešnih kolen?“

„Tega nisem opazila,“ je odvrnila. Zasmejala se je. Takrat je bila čisto trda od strahu, ali sta otroka morda kaj opazila in kako ju je to prizadelo, zdaj pa, ko je zvedela, se ji je zdelo nekaj čisto normalnega.

Lucy se je postavila na njeno stran. „Zakaj pa ne bi smel iti z mamo v postejo, če mu je to všeč? Saj tudi midva greva k njej vsako jutro!“

„Ampak on ni najin oče,“ je bil trmast Mark.

„Ne,“ je dejala Elissa trdo, „ampak, če bi se oče zdaj prikazal, mu ne bi pustila priti k meni v posteljo.“

„Rad bi ga šel obiskat v Rusijo.“

„In se nikoli vrnil?“

Mark se je naredil, kot da tega ni slišal. Zatopil se je v knjigo. Včasih je znal biti precej mulast.

Ob desetih ji je Janet sporočila, da bi se Axley rad pogovoril z njo. „Zdajle res nisem razpoložena za zaslisanje. Pol noči sem bila pokonci, otroka pa sta tudi tako že dovolj sitna.“

„Lahko bi ju poslali na vrt. Povsem varna bi bila. Kar pa zadeva zaslisanje: le za nekaj vprašanj o Maridesu gre.“

Elissa je po daljšem prigovarjanju privolila. Čez nekaj minut se je v sobo prikazal Axley. Držal se je kot agent kakšne zavarovalniške družbe, ki hoče ljudem vliti zaupanje. Tako je spoznala, kakšen je položaj.

„Videti je, da ste vi še bolj prestrašeni kot jaz. Ali sovražite protiobveščevalno delo?“

Nasmehnil se je. „Kaj sem videti tako slab? Ali bolje, se mi vse že na obrazu pozna?“

„Nikakor ne, nasprotno. Kljub temu se mi zdi, da svojega posla ne opravljate radi.“

„Dobro, priznam, sovražim ga. V zameno za to priznanje pa bi vas prosil za nekaj podatkov o Maridesu.“

„Lahko poskusim.“

„Kako dobro je vaš mož poznal Panajotis, ko sta bila v Grčiji?“

„Nimam pojma, kako dobro je Paul poznal ljudi. Resno mislim. Mislila sem, da to vem, ko pa je takrat nenadoma odšel, sem spoznala, da o njem nisem vedela ničesar. Največ, kar lahko povem, je to, da sta si bila Paul in Panajotis tako blizu, da je bil Panajotis Markov boter.“

„Ali mislite, da je Marides komunist?“

Zasmejala se je. „Vi pa res ne ovinkarite! Rekla bi, da je Panajotis vse, kar v politiki obstaja, hkrati. Posloven človek je. Zdi se mi, da si mora biti dober z vsako politično strujo, od skrajne levice do skrajne desnice. Ravno toliko je komunist kot zakrknjen konzervativec.“

„Zakaj so ga, po vašem, aretirali?“

„Ker so ljudje, ki trenutno vladajo v Grčiji, neumni in grobi.“

„Ampak saj je bil zelo v dobrih odnosih z režimom.“

„Seveda je bil. Drugače mu ne bi bilo dovoljeno toliko, kot mu je bilo. Ne vem pa, koliko je bil z režimom v dobrih odnosih v političnem smislu. Kar zadeva aretacijo — denar je sveta vladar. Ni dvoma, da so se mnogim ustavile oči na Maridesovem bogastvu in so samo iskali priložnost, da bi se dokopali vsaj do kakšne drobtinice. Ker ni šlo drugače, so si priložnost ustvarili sami. — Je to dovolj?“

„Še ena stvar je: Kaj veste o Jean-Pierru Mournieru?“

„Nič takega, za kar ne bi bila prepričana, da tudi vi že veste. Mournier skrbi za zvezo. V Rusiji je imel stike s Paulom.“

„Ah!“

„Precej presenečeni ste videti.“

„Presenetilo me je to, da ste se končno odločili povedati.“

„Poslušajte, major Axley!“ je vzkipela, „doslej so me imeli v rokah že vsi mogoči strokovnjaki. Odkar je Paul odšel, so na meni preizkusili že vse možne načine zaslivanja. Prepričana sem, da vaši ljudje vedo o Paulu in meni vse, kar se sploh da izvedeti. Ne razumem torej, čemu zdajle uprizarjate tole komedijo. Ničesar novega vam nimam povedati, zaslivanje pa imam dovolj do vrha glave. Želim si le še, da bi čimprej prišla nazaj v Anglijo.“

Izjemoma je tudi Axleyja pograbil jeza. „To ni komedija, gospa Tarnham, in vi niste edini človek, ki je prebedel to noč. Vsak trenutek se lahko znajdemo sredi vojne — prav tu v Atenah. Tri leta ste imeli stike s svojim možem in vaš izlet v Grčijo je gotovo del kakšnega obsežnejšega načrta. Mi lahko poveste, kakšnega?“

„Ne.“

Hladno sta drug drugemu gledala v oči. Za trenutek je zavladala v sobi popolna tišina. Axley si ni bil na jasnem, ali njen „ne“ pomeni, da noče odgovoriti, ali pa, da odgovora preprosto ne ve.

„Ne morete ali nočete?“

„Rekla sem enostavno: ne.“ Čez trenutek je pristavila: „Ničesar nimam proti vam, le to je, da sem vsega skupaj že sita. Rada bi izstopila iz igre.“

„Na smolo ne morete kar tako izstopiti iz igre in to sami dobro veste. Položaj vam tega ne dopušča — morate pač delovati v skladu z njim.“

„Kakšen položaj neki, za božjo voljo? Kaj nimate nobenega občutka za mero? Nikakršna ženska inačica Jamesa Bonda nisem in vi in vaši bi to lahko vedeli. Nimam pojma, kaj še pričakujete od mene!“

„Mislim, da bi nam lahko precej pomagali, samo če bi hoteli.“

„Kako?“

„Če bi hoteli sami od sebe povedati kakšno stvar.“

„Ne razumem vas.“

„Seveda me! Po načrtu bi se moralo tu v Grčiji nekaj zgoditi, pa se ni. Nekaj je prišlo vmes. Napaka je bila v pristopu, kajne?“

Nasmehnila se je. Na obrazu se ji ni poznala niti sled nerove in napetosti, ki ju je čutila. „Ne vem, o čem govorite, in ker si na svoja vprašanja kar sami odgovarjate, nimam kaj dodati.“

Zvečer je bilo videti, da je vojna neizogibna. Dogodki so si sledili kot navadno v takih krizah. Posebni odposlanec ameriške vlade je drvel iz Aten v Ankaru in nazaj, sestal se je Varnostni svet, a še ni ničesar razsodil, britanski premier pozival obe strani k pomiritvi.

„Naša vlada se zadnje čase ob mednarodnih krizah zadovoljuje s pridigo Amerikancem zaradi Vietnamera, pravo delo pa prepušča tistim, ki se mu ne moremo izogniti.“

Rupert je sedel z Elisso pri kozarčku. Zdaj je vodil ambasado že dober teden. Čas za Elisso si je moral odtrgati med dvema sestankoma.

„Vedno si si želel voditi ambasado, Rupert, zdaj pa je videti, da ti jo je slučajni tok dogodkov položil naravnost v naročje.“

„Harborough se bo jutri vrnil iz New Yorka.“

„Če lahko on pride noter, zakaj potem jaz ne morem ven?“

„Saj te bodo kmalu pustili. Zankrat pravijo, da lahko civilisti še počakajo. Sicer pa so se okoli Aten spet razvrstili tanki. Položaj je na videz zelo nevaren.“

„Kaj bo rekel ambasador, ko me bo našel tukaj?“

„Najprej me bo krepko potegnil za uhlje, nato pa bo stekel preveriti višino viskija v steklenicah.“

„Otroka sta vedno bolj sitna. Po Maridesovi plaži ne preneseta, da morata biti zaprta v eno samo sobo. Nočem se pritoževati, Rupert. Zelo hvaležni smo ti, ampak kljub temu bi radi šli od tod. Mark si želi videti očeta. Rekla bi, da se mi ni posrečilo pripraviti otrok, da bi te sprejela kot nadomestek za očeta.“

„Otroka mi nista mar! Kako je s tabo?“

„Čisto drugače.“ Nagnila se je čez mizo in ga poljubila. „Vidiš? Leta se kar luščijo s tvojega utrujenega starega obraza.“

„Poljubi me še enkrat! Morda bom postal spet otrok.“

„Vedno bolj sem navezana nate. Morda se bom še čisto resno zaljubila.“

Rupert se je preselil v ambasado. Spanja si skoraj ni mogel privoščiti, če pa je že zadremal, ga je od časa do časa zmotil dežurni s kakšno nujno brzojavko. Večina osebja je bila na ambasadi, nekateri, da bi pomagali, drugi pač, da bi bili zraven. Bilo je kot med vojno. Rupert se ni mogel spomniti, da bi bil že kdaj prepuščen tako dolgemu in napornemu prizkusu vzdržljivosti.

„Precej smešno je moralo biti, ko je imel Elisso le nekaj vrat naprej od svoje sobe, pa kljub temu ni mogel k njej,“ je Axley dejal Janet, ko sta se zjutraj pripravljala na delo.

Ostro ga je pogledala, „Mislim, da je tudi tebi močno všeč.“

„Seveda. Ampak še bolj kot tukaj bi mi bila všeč na drugem koncu sveta.“

„Spet imajo tanke po ulicah. Mislila sem, da se bojijo Turkov, ampak Turki ne bodo kar z neba padli na Atene, se ti ne zdi?“

„Grki se vedno bojijo Turkov, saj imajo za to močne razloge. Petsto let so jim čepeli na vratu in v tem času so jih dobro spoznali. — Vendar je videti, da je kriza le pripravno kritje za spopade med polkovniki samimi. Zato imajo zunanje tanke.“

Zazvonil je telefon. Janet je odgovorila in si nekaj zapisala v beležnico.

„Da se bo dan za svetnika še prijetneje začel,“ je dejala Axleyu, ko je odložila skušalko, „so iz bolnišnice sporočili, da je njegova žena v šoku in da naj pride, takoj ko bo mogel.“

Dan je bil oblačen in pust, neobičajen za atensko poletje, vendar se je Rupertu zdel čisto primeren za podlago dogodkom in razpoloženju. Treba je držati glavo nad vodo, je pomislil. V časih, kot so zdaj, se mora človek nasloniti na nekaj trdnega v sebi. Na primer na vero — samo ko bi jo imel. Koristna je tehnika Sebastiana Bannistra. Spomin ga je ponesel v predvojni Peking, kjer je delal kot nižji uslužbenec na ambasadi tega častitljivega ambasadorja stare šole. Opazuj in čakaj, ne naredi ničesar, kar ni neogibno, kajti večina tistega, kar bi naredil, bi bila tako ali tako zagrešena, moli in piši poročila — predvsem pa si zapomni, fant, da je pomembno samo to, kaj si sam v sebi, ne pa, kdo si in kaj delaš. Slika tega visokega, elegantno oblečenega edvardijanca z brki je Rupertu živo stopila pred oči. Ko je bila ambasada v Pekingju obkoljena in odrezana od sveta, je sedel v svojem kabinetu z nogami na mizi. Kolkor bolj vroče je postajalo, toliko bolj je bil na videz sproščen.

Rupert si je ambasadorja priklical v spomin zmerom takrat, kadar je začutil, da izgublja glavo.

Claudia je bila le na pol pri zavesti. Bila je bleda in Ruperta je pogled na njene odsotne poteze zmedel. Poljubil jo je na čelo. Počasi je obrnila oči k njemu.

„Najtežje je že za tabo, Claudia.“

„Ne,“ je zašepetala, „šele začelo se je. Rupert, če se mi kaj zgodi —“

„Neumnost,“ ji je segel v besedo „vse bo še v redu.“

Ni se zmenila za tolažbo, in po tem je spoznal, kako slaba mora v resnici biti.

„Najbolje bo, če čimprej urediš svoje razmerje z Elisso.“ Zaprla je oči in za trenutek pomolčala. „Samo v nesrečo te bo spravila, ampak če si tega res želiš, uredi, preden bo prepozno.“

„Ozdravela boš,“ je prepričljivo rekel, pa se spet ni zmenila za njegove besede. Zdelo se mu je čedalje bolj verjetno, da ne bo več ozdravela.

„Nimam samo zlomljenih nog,“ je zamrmrala, „tudi notri je nekaj narobe. Ponoči sem krvavela.“

Prvič po dolgih letih je začutil usmiljenje do nje. Dnevni problemi so še vedno tičali v njegovi zavesti, vendar je začutil nekakšno nadčasno resničnost, ki ga je silila, da se je odvrnil od njih k njej. Pogledal je Claudii bel, zabuhli obraz, poteze, ki so zaznamovale večji del njegovega življenja, pa razmršene lase in krčevito stisnjene pesti. Videti je bila tako nesrečna in izgubljena! Prijel jo je za roko in presenečen začutil, da mu silijo solze v oči. Zakaj je ni mogel ljubiti tako, kot si je želela? In zakaj mu po drugi strani ona ni nikoli dala ničesar od tistega, kar si je želel on?

„Tudi če ozdravim,“ je nadaljevala tiho, „mislim, da bom šla nazaj v Anglijo, živet k Charlesu.“

Charles je bil njen brat. Nekdaj je gojil čaj na Cejlonu, zdaj pa se je preselil v Anglijo. Ob nekaj srečanjih z njim je Rupert ugotovil, da je prav tako samosvoj kot Claudia. Morda potrebuje brata bolj kot njega. Morda bi njen odhod v Anglijo res rešil položaj.

„Najprej moraš ozdraveti.“

V svoj glas ni mogel spraviti ne spodbudnosti ne prepričanja. Zelo slabo ji je kazalo in to sta oba vedela. Prišel je zdravnik in ga odpeljal iz sobe. Povedal mu je, da ima Claudia nevarno poškodovana jetra in ledvice ter da vsaj doslej zdravljenje ni dosti zaleglo. „Najnevarnejši element pa je šok. Nobene volje, da bi preživela, nismo opazili pri njej. Pričakujemo še eno krizo. Morda se bo začela v nekaj urah, tega ne moremo predvideti. Zdi se, da ji je vseeno, ali bo preživela ali umrla.“ Zdravnik je

zmajal z glavo in pogledal mimo Ruperta. „Včasih se zgodi, da ženske v njenih letih ne vidijo ničesar privlačnega več v življenju. Ko pa pride nesreča, kot je tale, nimajo nobene opore. Preostane nam le upanje na najboljšo.“

Mimo grotesknih skupin vojakov in tankov se je odpeljal proti ambasadi. Vojaštvo je kot ščurki gomazelo na dan iz vseh lukenj.

Komaj je vstopil v svoj kabinet, je prišel za njim Axley z zagonetnim izrazom na obrazu, vsaj sam si je menda tako predstavljal. „Lambakis je bil ustreljen.“

„O, hudiča!“ Ruperta je novica resnično presenetila. „Umorjen ali na hitro obsojen na smrt?“

„Umorjen. V postelji. Maridesa in njegovega sina so kmalu po zajtrku izpustili. Po poročilu, ki sem ga dobil, je bil Christos precej slab na pogled, medtem ko je bil stari samo besen.“

„Ali sta odšla v vilo?“

„Da. Treba bo poskrbeti za ženin pogreb, poleg drugih nujnih stvari. Naročil je že, naj pripeljejo njegovo jahto.“

„Zanima me, zakaj je ni imel tu že ves čas.“

„Popravljali so jo.“

„Kje?“

„V nekem romunskem pristanišču. Ali pa v Istanbulu.“

„To morate ugotoviti! Lahko bi marsikaj pojasnilo. Dozdeva se mi, da sta Marides in Lambakis oba obdelovala režim — le da vsak s svoje strani. Marides z vzhodne, Lambakis pa — vrag vedi, katero politično smer je predstavljal, le to je zanesljivo, da ni bila demokracija.“

„Mislim, da se je hotel dokopati do kakšnega močnega položaja tik pod vrhom.“

„Da je bil tako stremuški?“

Axley je pokimal. „Kolikor poznam infrastrukturo sedanjega režima, bi lahko človek Lambakisovega kova z izsiljevanjem in zvijačo kaj hitro prilzel do kakšnega vodilnega položaja.“

„Morda imate prav,“ je zamišljeno pritrtil Rupert, „Lambakis je navsezadnje je prebil svojo vajeniško dobo pri Peronu. Ali je znano, kdo ga je ubil?“

„Tega sicer ne vem, lahko pa sklepam, kdo je umor pripravil.“

„Da, Stephen, jaz tudi.“ Premislil je, kaj se skriva pod to možnostjo. „Ampak iz zapora?“

„Ravno to je bilo najbolj pomembno, bi rekel. Stari ne bi mogel delovati tako, kot je, ne da bi se prej nekoliko zavaroval. Kateri človek Maridesovega kalibra bi se danes v Grčiji tako očitno izpostavljal? Mislim, da so načrt začeli izvajati takoj, ko je bil Marides aretiran. Potem, ko je bil Lambakis ubit, so Maridesa izpustili.“

„Torej so polkovniki sodelovali z Maridesom?“

„Zelo verjetno. Obe stranki sta imeli močne motive. Lambakis je imel verjetno pripravljen kak podooben načrt za Maridesa, in ta je to gotovo slutil. Polkovnikom pa je prišlo prav, da so se lahko rešili tekmeča, ki jim je prihajal že precej blizu. Ko bi se dokopal do kakšnega močnega položaja, bi Maridesa in njegovega sina odstranili — seveda zakonito, seveda — sam vrag pa ve, kaj bi zagodel polkovnikom.“

„Stephen, najbolje bo, če o tem napišete uradno poročilo za ambasadorja.“

Ko je Axley odšel, je vstopila Janet. „V sprejemnici je gospod Marides. Pravi, da hoče govoriti z vami. Čez dvajset minut morate biti na ameriški ambasadi. Ali ga boste sprejeli?“

„Seveda. Takoj ga pripeljite sem!“

Nedvomno je bil Marides besen in njegov bes je bil nevarno miren. O prekipevanju, bliskovitem samozavestnem nastopu in ognjevitosti ni bilo sledu. Vstopil je star, utrujen, a pod površino nevaren mož, ki so ga očitno dobro obdelali in se je še vedno bojeval s šokom. „Prišel sem po Elisso.“

„Dvomim, da bo hotela iti z vami, ampak lahko jo pokličem sem, da se bosta pogovorila.“ Rupert je opazil, da se je Maridesov odnos do njega še ohladil, čeprav ni bil nikoli posebno prisrčen. Tega človeka je človek zlahka zasovražil.

„Kako je z vašo soprogo?“ je skušal stari obdržati vsaj masko vljudnosti.

„Slabo. Začele so se komplikacije. Ali morda potrebujete kakšno pomoč pri pogrebu vaše žene?“

„Kakšno pomoč neki? Edina pomoč, ki jo potrebujem, je tukajle notri.“ Potrkal se je po prsih. „Ali se boste pritožili zaradi aretacije?“

„Pritožil? Zakaj neki bi se? Sam sem se ponudil za pomoč. Kar je bilo narobe, je bilo le zaradi nesporazumov. Nimam se kaj pritoževati.“

„Kaj vas niso aretirali? Vsaj med pogovorom z Lambakisom sem dobil tak vtis.“

„Ah, briga me Lambakis! Sploh pa nisem prišel sem, da bi se pogovarjal o Lambakisu in aretaciji!“

Rupertu se je pogovor s tem napadalnim in neprijetnim človekom nenadoma uprl. Ni prenesel, da mu hoče stari ukazovati, kaj naj počne in celo, kaj naj misli. Saj vendar ni samo on imel za sabo težke noči!

Poklical je Janet. „Peljite, prosim, gospoda Maridesa v Elisso sobo! Ali me avto že čaka?“

Pokimala je. „Dobro, potem se bom pa kar odpravil. Žal mi je, gospod Marides, da vam ne morem biti več na razpolago. Če pa potrebujete kako pomoč, kar po-
vejte!“

„Ne vem, o čem govorite. Sicer pa mislim, da sami dobro poznate nekaj načinov, kako bi mi lahko izdatno pomagali.“

Rupert se ni zmenil za Grkov težki, preračunljivi pogled, ampak je mirno odvrnil: „Zdaj pa jaz ne vem, o čem vi govorite. Če hočete od nas kako pomoč, se morate izraziti jasneje. Kar zadeva mene, ste bili davi aretirani in hišo so vam preiskali. Vaša stvar pa je, če zdaj iz kakšnega samo vam znanega razloga opisujete to kot vaše svojevoljno dejanje. Le to bi rad rekel: Zaradi mene vam dejstev ni treba spreminjati. Tu v ambasadi nas hihče ne strahuje, da bi morali govoriti, kar je njemu všeč.“

„Kdo pa je kaj rekel o strahovanju? Zamešali ste to umetno ustvarjeno situacijo na ulicah z resničnimi dejstvi, ki jih oba poznava. Oba lahko ločiva kulise od tistega, kar je resničnega za njimi. Oba veva, da bodo po vseh groznjah in incidentih Grki in Turki le sklenili mir, pa še kot najboljši prijatelji. Vi veste celo to, katero je območje, kjer bi lahko najbolje koristili svetovnemu miru, hkrati pa tudi sami sebi.“

Odšel je za Janet. Rupert je nekaj trenutkov stal kot vkopan. Kakšne živce ima ta človek! Torej natančno ve za Mournierov včerajšnji predlog. In Lambakisov umor je moral biti mišljen kot del načrta, ki ga je Marides izvedel, da bi se s tem postavil na noge.

Marides je Elisso napadel naravnost. „Prišel sem pote in po otroka. Koliko časa potrebuješ da boš pripravila kovčke?“ Po glasu sodeč se mu je odloščila vsaj ena plast vljudnosti.

„Lepo, da so te izpustili! Kako si to uredil?“ Odločila se je za previden in hladen odnos.

„Bil je le nesporazum.“

„Vse skupaj? Tudi preiskava hiše in vse drugo?“

Maridesa je minevalo potrpljenje. „Vse. Zdaj pa pustiva to, kar je bilo, in preidiva na sedanjust in prihodnost.“

„Kdaj bo Helenin pogreb?“

„Jutri. Ti bi lahko pomagala pri pripravah. Tudi Christos bi ti bil hvaležen. Nekakšen prehlad je staknil na policijski postaji in trajalo bo nekaj dni, da bo prišel k sebi.“

PRAV TE DNI SO JIH POLNE MESTNE ULICE, TEH NAŠIH MATURANTOV, KI RAZPOSAJENO IN VČASIH CELO MALCE OBJESTNO VRISKAJO V BELI DAN. IN MARIKOMU SE OB POGLEDU NANJE UTRNE SPOMIN NA TISTE DNI, KO JE SAM POSTAL MATURANT ...

MILOSTLJIVE GOSPICE MATURANTKE

Tudi Julki Čandrovi se te dni spomini vračajo k maturi. Od tedaj pa je minilo že veliko, veliko let, tananko šestdeset. Julka s sošolkami je bila namreč leta 1913 prva slovenska maturantka. Zasluga za to, da so Kranjci v rajnici Avstriji sploh dobili slovensko višjo dekliško šolo, gre mecenu Josipu Gorupu, po katerem se danes imenuje ena ljubljanskih ulic. Veletrgovec in veleposesnik Gorup, doma z Reke, je pri ljubljanskem deželnem odboru založil glavnično sto tisoč kron in celo odstopil staro bolnišnico na nekdanji Dunajski, danes Titovi cesti. Ob bolnišnici je stalo posestvo. In prav za to podarjeno posestvo je Gorup postavil pogoj: na njem morajo ljubljanski mestni očetje postaviti slovensko višjo dekliško šolo. Julka je prišla v Ljubljano 1909. leta in takrat je Mestni dekliški licej že stal.

„Štirinajst let mi je bilo, ko me je oče pripeljal iz Hrastnika v Ljubljano. Takrat sem se prvič peljala z vlakom,“ pripoveduje. „In takrat sem prvič videla Ljubljano. Bila je še majhna in borna. Še pomnim, kako sva izstopila na postaji in sem nasproti zagledala veliko smetišče (tam, kjer je danes Dom JLA) in nekakšna skladišča. Vse okrog pa so bile lesene planke, take čisto navadne. Ograje se dobro spominjam: ko me je oče pustil samo v Ljubljani, sem ga pospremila do postaje. Stiskalo me je od domotožja in samo to sem si želela, da bi se lahko ulegla za tiste planke in umrla. Potem, še dolgo, sva s prijateljico, če sva le utegnili, hodili na ljubljanski grad in od daleč gledali vlake, ki so vozili proti Hrastniku.“

Prvo Julkino leto v Ljubljani je bilo leto, ko so začeli zidati hotel Union. „Ne morete si misliti, kako nobel se nam je zdela ta stavba. Kar naprej smo hodili gledat, koliko so je že postavili. Tudi tramvaj je naredil name velik vtis. Čeprav je vozil samo od kolodvoru do bolnišnice, se mi je zdelo to zelo daleč. Kino smo imeli tiste čase v Ljubljani en sarn. Vrteli so seveda samo neme filme. Rajše kot v kino pa sem hodila v gledališče. Prvega obiska v operi, tja me je peljala teta, ne bom nikoli pozabila. Toliko luči je bilo, v raznih barvah, in razkošna scena, vsaj meni se je zdelo tako, da sem si mislila: ‚Lepše še v nebesih ne more biti.‘“

Tudi eno prvih predstav v Drami je obiskala Julka s teto. Gledališče je bilo takrat seveda še nemško, a Ljubljana se je že prebujala.

„Saj veste, pri nas je bila Avstrija, in v mnogih imenitnih ljubljanskih družinah so še doma med seboj govorili nemško. Tudi učiteljšče v Ljubljani je bilo samo nemško. Če je katera od deklet hotela na slovensko učiteljšče, je morala v Gorico ali Trst. V mojih mladih letih smo zmerom govorili, da je največje

Spomini na prvo dekliško maturo v slovenščini so dolgi šestdeset let. Pa se jih je na šestdeseti valeti vendarle še veliko zbralo. Julka Čandrova, glavni organizator valet je na sliki za gospo spredaj, ki drži torbico v roki.

slovensko mesto Trst, šele potem pride Ljubljana. Slovenci so zelo radi in zelo pogosto hodili v Trst. Z vlakom so se vozili v Trst celo na večerje.“

Doma, v Hrastniku, so Julko gledali z velikim spoštovanjem, saj je bila ena zelo redkih slovenskih deklet, ki je šla v višjo šolo.

„Mnogi pa so imeli zaradi šolanih deklet še zmerom pomisleke. Zlasti moški. Še dobro mi je v spominu neki odvetnik, ki je zmerom govoril, da šolane ženske nikoli ne bi vzeli. Za ženo je bilo po njegovem čisto dovolj, če je bila dobra kuharica. Tudi dr. Grošelj, naš profesor fizike, je rad katero povedal na račun šolanih deklet: ‚Dajte no,‘ je zmerom govoril med urami fizike, ‚ženske učiti fiziko je ravno tako, kot če bi hotel napolniti sod brez dna, ali pa šildkrote futrati z marmelado, ali pa če bi koštrune peljal v teater.‘ Še najbolj so nas spoštovale ženske.“

Dekleta z liceja so navadno stanovala v internatu v Mladiki.

„Lipe pred Mladiko še stojijo. Nič kolikokrat jih grem pogledat, kako velike so, koliko so že zrastle, saj so jih zasadili malce pred tem, preden sem prišla v Ljubljano.“

Od Julkinega prvega srečanja z Ljubljano se je mesto zelo zelo spremenilo.

„Tam, kjer je zdaj samopostrežna restavracija Emona, je bilo v mojih dijaških časih vojaško skladišče. Središče Ljubljane je segalo samo od starega Figovca do pošte. Naprej se je vlekla

ozka Šelemburgova ulica in tam je bila najbolj imenitna ljubljanska promenada. Po njej je kar mrgolelo zalih avstrijskih oficirjev. Dekleta, šolarke, na promenade nismo hodile. Takrat pravzaprav nismo smele nikamor same, se ni spodobilo. Edina zabava so bili plesi v Narodnem domu. Tam smo se srečale celo s fanti, s slovenskimi gimnazijci. V Narodni dom smo namreč hodili samo Slovenci, Nemci pa so imeli svoje ples v Kazini. A brez mamic, tet ali botric tudi v Narodni dom nismo smele.

Na sestanke k Preporodu pa je le hodila naskrivaj. „Tam smo se veliko pogovarjali o slovenskem nacionalnem vprašanju in celo mnoge socialne probleme smo obravnavali. Tudi svoj časopis smo izdajali. Čeprav sem bila naročena nanj, ga nisem nikoli dobila. Gospodinja, pri kateri sem stanovala, ga je vestno zažigala, da mi ne bi prišel v roke in me ne bi pohujšal.“

Tudi spominov na šolo, na profesorje, na šolskega slugo, ki je pekel odlične štruklje in dočakal kar 102 leti, je veliko. Čeprav kakšnih posebnih norčij dekleta takrat niso smela uganjati. Se ni spodobilo.

Matura, veliki dan zrelosti — bilo je to leta 1913 — je bila poseben praznik, saj je bila to prva matura slovenskih deklet na slovenski šoli.

„Spominjam se izpitov, pismenih in ustnih, a kakšnih norčij, kot so v navadi med maturanti zdaj, takrat ni bilo. Razen uradnega dela mature se pravza-

prav ni nič dogajalo. Ne, celo plesa ni bilo, tudi valeti ne. Edini spomin z mature, ki mi je ostal, morda je za tiste čase celo značilen, je, da si je bogata hči nekega veleposesnika iz Vipave lahko privoščila, da je maturo zamudila in jo je moral ves profesorski zbor čakati. A, pa še nekaj je, kar mi je ostalo v spominu: vsa leta v šoli so nas profesorji tikali, nas klicali po priimkih; tisti hip, ko so nam razdelili maturitetna spričevala, pa nas je ravnatelj ogovoril z milostljivimi gospicami in nas vikal. To je bil edini dokaz naše ‚zrelosti‘.“

Po maturi so se dekleta razšla skoraj brez slovesa. Štirideset let se niso videla. Julka je končala učiteljšče, se vrnila v domači Hrastnik, se poročila ...

„Leta 1953 smo prvič spet prišle skupaj. Skoraj se ne bi prepoznale. Štirideset let je bilo vmes. Zdaj se sestajamo vsako leto, vsako zadnje nedeljo v maju.“

Prejšnjo so bile spet skupaj, kot ponavadi pri Slamiču. Zdaj jih prihaja že hudo malo, mnoge so že umrle, mnoge so v bolnišnici, mnoge ne morejo hoditi, nekatere so bolne. Nekaj pa je še trdoživih kot oseminsedemdesetletna Julka in te vsako zadnje nedeljo v maju spet postanejo dekleta, spet so mlade, kot so bile takrat, pred šestdesetimi leti, kot prve slovenske maturantke.

ALENKA BIBIČ
Fotografije: EGON KAŠE

ZMOTNO JE PREPRIČANJE, DA JE ČLOVEK PRI ŠESTDESETIH STAR. DEJSTVO JE, DA SO NA SVETU DVAJSETLETNI STARCI IN ŠESTDESETLETNI MLADENIČI.

STAROST SO LE LETA NA KOŠČKU PAPIRJA

„Zdravje je vse!“ — „Kar poka od zdravja!“ — „Igra se s svojim zdravjem!“ — radi ugotavljamo. Vsi svetovni jeziki poznajo zdravico: „Na zdravje!“ Rimski cesar Mark Avrelij nam je zapustil poučno misel: „Na svetu sta samo dve hudi stvari — bolezen in beda.“ Zdravi in preskrbljeni upokojenci se torej nimajo nad čim pritoževati.

Res je, da je za človeka, ki spozna, da se stara, ta občutek bridek in pretresljiv. Telesne moči in ustvarjalne sposobnosti slabijo, in temu se nihče ne more izmakniti. Po drugi strani pa staranje prinaša tudi velike prednosti.

Že prve dni, ko uživate pokoj, uživate nekaj, o čemer ste sanjarili vse življenje. To je svoboda. Fizična in duhovna. Nobene napečnosti več, začne se obdobje neodvisnosti, ki vas bo spremljalo, dokler boste pri močeh. Zato morate skrbeti za svoje zdravje. Tudi s tem, da pazite, kako se hranite.

JEJTE MALO IN DOBRO

O hrani se ne bi na dolgo pogovarjali, pogledjmo samo najbolj bistveno. Zmotno je prepričanje, da starejši ljudje shajajo s čisto malo mesa. Beljakovine so starejšim veliko bolj potrebne kakor mladini, dobijo pa jih v mesu, ribah in mlečnih izdelkih. Maščob naj bo čim manj, najbolj koristna sta rastlinsko olje in margarina. Ne preveč kruha in ne sladkorja, zato pa veliko sadja in sadnih sokov pa

zelenjave. Za žejo mineralna voda, h kosilu pa se bo prilegel kozarec dobrega, lahkega vina. Zavedajte se, da vam bo manj škodilo, če v veseli družbi popijete kar tri šilca žganja, kot če bi si vsak dan pred kosilom privoščili aperitiv. Tudi prave kave ne popijte preveč, zlasti ne proti večeru. Bolj vam bo prijala skodelica zdravilnega čaja ali pa kozarec jogurta.

Nikakor ne dovolite, da bi se zredili. Redno nadzorujte telesno težo, in če ste se zredili, morate nujno zmanjšati obroke. Večkrat slišimo, da človek z leti pridobiva težo, a pridobiva jo zato, ker je manj aktiven in ker še zmerom je toliko kot v mladih letih. Pomislite na to, da si človek z zobmi koplje grob in da se pogosteje umira zaradi bolezni, ki jih je povzročila nezmernost v jedi in pijači, kakor pa zaradi lakote.

ŽIDANA VOLJA

Dobro razpoloženje je prvi pogoj za zdravje. Psiha je v vseh obdobjih življenja še kako pomembna. Vpliva na telesno zdravje in dela iz nas zdrave ali bolne ljudi. Nikoli ne boste našli človeka vedre narave, ki bi ga mučil čir na želodcu, če seveda ni alkoholik. Če ste kot upokojenci rešeni raznih „prisilnih“ del, to še ne pomeni, da vam sploh ni treba več delati. Nasprotno, z nečim se morate ukvarjati, ne smete se dolgočasiti. Že prvi dan upokojenskega življenja si postavite pravilo: moramo si poiskati razvedrilo, ki nam bo napolnjevalo življenje.

Vaš dom je vaša svetinja. V njem vam poteka življenje, ki vam ga sladijo dragoceni spomini. Drobni spominki, slike, pohištvo, knjige, vse to je sestavni del vašega življenja. Sami ste jih izbrali ali pa so vam jih podarili otroci, prijatelji, draga bitja, ki so tudi del vaše ljubezni. Bodite radostni sredi tega, kar ste si ustvarili. Če je branje duhovna hrana, je lepota paša za oči. Ohranite jo do zadnje sekunde.

DEVET UR SPANJA

Privoščite si počitek. Prava umetnost je, če se človek zna spočiti. Počivati morate že prej, preden ste se utrudili. Utrujenost ustvarja skrb. Če počivate, se s tem rešujete tudi skrbi. Počivajte pogosto! Če si boste tudi nekajkrat čez dan privoščili kratek oddih, ne boste nikoli preutrujeni. Organizmu je potrebnih osem do devet ur spanja, to pa pomeni, da boste prebili leže devet do deset ur. Le zakaj se ne bi za nekaj časa zleknili že po zajtrku, če radi berete. Ta čas preberite časnik ali pa se spet zatopite v knjigo, ki ste jo odložili prejšnji večer.

Pravite, da vas muči nespečnost? Nikar ne ležite v temi in ne mislite črnih misli. Prižgite luč, preberite nekaj strani in kmalu boste začutili, kako težke vam postajajo veke. Če se boste bojevali z nespečnostjo, se boste tako vznemirili, da zares ne boste mogli zaspati. Če vas tudi branje ne bo zazibalo v sen, se ne obotavljajte, vstanite in si pristavite vodo za

pomirjajoč čaj. Popijte ga in se vrnite v posteljo ter se spet zatopite v branje. Poskusite ta nasvet, in najbrž ne boste več tožili, da ne morete spati.

Če ste zgodaj vstali, podaljšajte počitek po kosilu, ki naj vsak dan traja pol ure.

Naučite se pravilno vstajati. Tudi če ste v dobri formi, ne planite iz postelje, ampak vstanite zmerom v dveh etapah. Najprej sedite na rob postelje, potem počakajte kake pol minute in šele potem vstanite. Tako boste krvnemu obtoku olajšali delo. Ta previdnost naj vam pride v navado, tako da boste tudi ponoči vstajali počasi.

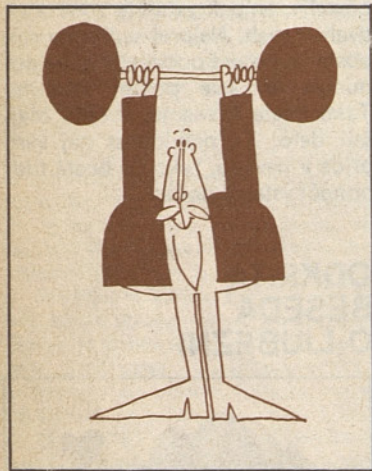
ODKRITA BESEDA O LJUBEZNI

Kako pa je z ljubeznijo? Ali še lahko? Res ne gre več? To sta vprašanji, ki mučita predvsem

moške v kasnejših letih. Spolni nagon in ujemanje v spolnosti sta bistven del srečnega zakonskega življenja. Spolnost je bolj ali manj razvita pri slehernem človeku, kar pomeni, da nas je zanimala v mladosti in nam bo morda manjkala v poznih letih. Ženske so v ljubezni resda marsikdaj prikrajšane, zato pa imajo pred moškimi veliko prednost – v telesni ljubezni lahko uživajo veliko dalj. Kdaj bo torej doletelo moškega? Tega se v nobenem primeru ne da napovedati, eno pa zanesljivo drži: prezgodnja impotenco je treba zdraviti – zato brez pomislekov na posvet k zdravniku! Ko pa zares pride usodni trenutek, se vdajte v usodo, živite z lepimi spomini in ... glejte televizijo.

STAROST SO LE LETA NA KOŠČKU PAPIRJA

Živite za sedanjí trenutek. Delajte načrte, a pazite, da se vas ne bodo prehudo polastili. Mlade ljudi priganjajo želje, potrebe, ambicije, za starejše pa so načrti tisti, ki jih priganjajo k življenju. Načrti, ki jih boste hoteli izpeljati, vas bodo zaposlili, to pa je najpomembnejše. Predvsem ne imejte samih sebe za starce. Nič ni bolj relativnega kakor rojstni list, ki prav nič ne pomeni. Poznamo mlade šestdesetletnike, ki z razprtimi rokami sprejemajo življenje, in stare dvajsetletnike, ki si od življenja ne obetajo ničesar več. Starost ni na rojstnem listu, koščku papirja, ki smo ga dobili, ko smo prijokali na svet, ampak v našem srcu, v naših arterijah in možganih. Na te tri organe lahko do določene meje vplivate. Srce lahko varujete s tem, da se izogibate hudim naporom in da se spočijete, kadar ste utrujeni. Tudi arterijam lahko ohranite prožnost – ne pretiravajte pri tobaku, črtajte iz prehrane vse maščobe in jih nadomestite samo z

rastlinskim oljem. Kaj pa možgani? Morda so celo najpomembnejši, kajti od njih je odvisno razpoloženje, in človeku, ki je slabe volje, res ni lepo na svetu. Odženite črne misli! Človek mora biti že neizmerno nesrečen, da si zaželi smrti. Naravno je, da se vsako živo bitje tesno oklepa življenja. Vsi se zavedamo, da ima vsaka stvar svoj konec in da se bomo morali nekega dne posloviti od tistih, ki jih ljubimo. Nikar se ne bojte smrti in nanjo sploh nikoli ne mislite. Ne živite kakor tisti, ki ni maral potovati z letalom, češ da se boji umreti v letalski nesreči, in ni sedel v avtomobil, ker so prometne nesreče tako pogoste. Konec je pač neizbežen, zato sploh ne mislite nanj in tudi omenjajte ga ne.

NE JEZITE SE

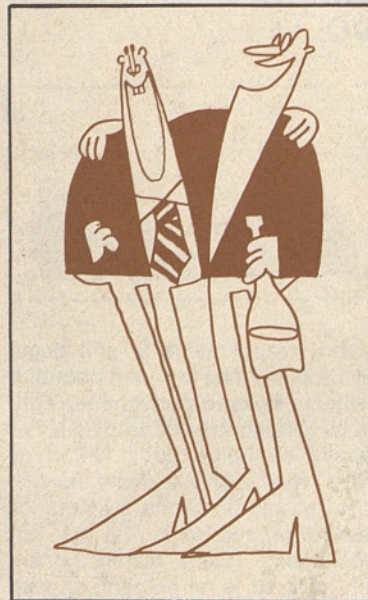
Jeza je najslabši svetovalec. Ta izrek je star kakor svet. Tudi sami ste se lahko prepričali o njegovi resničnosti. Kolikokrat ste se lahko prepričali o njegovi resničnosti. Kolikokrat ste se znašli v položaju, ko ste morali krotiti jezo. Takrat to niti ni bilo nevarno, kajti bili ste mladi in vaše srce je bilo še krepko. Zdaj pa je drugače, nič več nimate dvajset let, pa tudi štirideset ne več. Ne smete si privoščiti neprijetnega razburjenja, ker vam lahko nakoplje veliko škodo: srčni napad, infarkt, kap. Vzemite pamet v roke in se ne razburjajte, tudi če se jezi še tako težko upirate. Zadržite se, da ni prav nič na svetu tako pomembno, da bi samo zato, ker vam je zmanjkalo volje, morali umreti, ker bi vam odpovedalo srce. Prizanašajte srcu, prizanašajte svojim čustvom, pa imate zagotovilo, da vam pritisk ne bo narasel, da bodo živci sproščeni, z eno besedo, dobro se boste počutili. Ne pozabite, da vam ni dovoljeno niti eno od tehle razburjenj: strah, trepet, pomankanje poguma. Globoko si vtisnite v spomin tri pravila: Nikdar ne dovolite, da bi vas kdo spravljaj ob živce. Za nobeno ceno ne mrzite svojih bližnjih. Nikar ne bodite a priori zoper vse. Ne vtikajte se v tisto, kar vam ni nič mar. Tuje skrbi, včasih celo skrbi vaših otrok, niso vaše skrbi.

Ne morete zahtevati, da bi bilo vse okoli vas popolno. Bodite strpni, skušajte razumeti bližnjega, nikar večno ne ugovarjajte, ljudje, ki se zmerom o čem prerekajo, ki mimogrede koga okrcajo, so neznosni. Če se vam ponudi priložnost, da izrečete kompliment, je nikar ne spustite. Ženska rada sliši, da je lepa, in moškemu je všeč, če ga kdo pohvali, da je eleganten. Kadar že morate izreči kako neprijetno pripombo, pazite, da bo zares utemeljena. A ne bodite zajedljivi. Nehajte se obregati ob mlade, sprejmite jih take, kakršni so. Mlade imejte radi in pokažite jim, da zaupate vanje. Če boste živeli z mladostjo, boste dalj časa tudi sami ostali mladi. Ljubezen vam bodo mladi vračali z ljubeznijo.

Ljubite svoje vnuke, kakor ste ljubili lastne otroke. Obvladajte se, da jih ne boste prehudo razvajali in vam ne bi bilo tega kdaj žal. Tudi na to pazite, da ne boste preveč zaljubljeni v svoje vnuke, da ne boste s tem postali sužnji svojih otrok. Bodite razumni, poznajte pravo mero in vaši otroci bodo spoštovali vašo modrost in se radi zatekali k vam po nasvete in pomoč.

Človek ne more ustreči vsemu svetu in sreča, da je tako. Ob zavisti drugih ohranite mirno kri. Ravnodušno preslišite zajedljive pripombe. Tudi pomislite ne na to, kako bi se komu maščevali. Ne bodite ljubosumni. Spomnite se besed pesnika: z leti vse strasti polagoma zbledijo ...

SAMOTA – HUDO BREME

Z novimi prijatelji se začenja novo življenje. Če imate samo enega prijatelja, vam grozi nevarnost, da se boste lepega dne znašli sami. Nikar ne čakajte, da se bo okrog vas naredila praznina, izberite si

prijatelje, ki vam bodo pomagali, da boste rešeni najhujše stvari v življenju – samote. Nova poznanstva vam bodo prinašala nova zadovoljstva in z njimi boste odkrivali radosti, ki jih še niste spoznali.

Znanci in prijatelji vas bodo od časa do časa vabili v goste. Če vas povabi človek, ki ga imate radi ali ga vsaj cenite, izkoristite priložnost in se malo razvedrite. Povabilo na kosilo, večerjo ali klepet ne pomeni nobenih težav. Drugače pa je, kadar vas kdo vabi, da pri njem prenočite, vi pa mu ne morete vrniti podobnega povabila. Zadeva je malo bolj kočljiva, zato jo najprej dobro preudarite. Denimo, da vas kdo povabi, da prebijete pri njem konec tedna. Nikar ne ostanite kar ves teden. Če ste povabljeni za teden dni, jih ne raztegnite v mesec. Zanesljivo vas bodo prihodnjič spet povabili, če si poste izmislili kak nujen razlog in odpotovali dan prej, kot ste bili domeni. Gostitelja ne boste utrudili in tudi sami ne boste vzdihovali od olajšanja, ko boste spet prestopili domači prag.

DOSTOJANSTVEN ČLOVEK ZBUJA SPOŠTOVANJE

V življenju ste si prizadevali, da bi bili elegantni in da bi ravnali dostojanstveno. Tudi zdaj ni prišel čas, da se zanemarite. Vsi vemo, da obstajata dve vrsti elegancije. Duhovna in eleganca v oblačenju. Kot dobro vzgojeni ljudje ste sveskozi skrbeli za prvo. Druga pa pomeni urejeno zunanost, tudi če obleka ni več skrojena po zadnji modi. Lahko je celo zakrpana, nihče vam ne bo štel v zlo, a ob tem bodite negovani in vljudni. Dostojanstvo je nekaj najlepšega, saj z njim vzbujate spoštovanje. Samo skrajno neotesani ljudje so lahko grobi s človekom dostojanstvenega vedenja.

Pravite, da imate na lepem obilico prostega časa. Hodite, hodite, hodite! Hodite po svežem zraku vsaj uro na dan. Ne vozite se z avtomobilom, to tegobo sodobne družbe, ki bo čez nekaj let ustvarila na milijone treburharjev. Hoja je najbolj vsestransko telesno urjenje poleg vožnje s kolesom. Kolo lahko poganjajo samo ljudje,

ki živijo v krajih, kjer promet ni preveč gost. So še kje taki srečneži?

ČILO TELO IN SVEŽ DUH

Če se nikdar niste ukvarjali s športom ali ste se že davno nehali, se prvi priči spet začnite. Tudi plavanje bi bilo koristno, če vam ga dovoli zdravnik. Pri plavanju se srce zelo napreza, človek vaših let pa mora srce varovati.

Se še zmerom bojite, da bi se vam dnevi vlekli v neskončnost, ker pravzaprav nimate nobenega dela? Sestavite spisek, česa vse še niste videli v svojem mestu, in presenečeni boste, kako dolg bo. Človek si zmerom misli, da ima še dovolj časa za ogled raznih znamenitosti. Leta pa tečejo in obiske odlagate iz dneva v dan. Mnogi od vas so prepotovali vso Evropo, znamenitosti svojega domačega mesta pa komajda poznajo. Začnite zahajati v muzeje, galerije in ogledujte si zgodovinske spomenike svojega mesta.

Tudi drugega razvedrila imate na pretek. Televizija se je vgnezdila v naše domove; zelo je vabljliva, zna pa biti tudi neskončno dolgočasna. Pri tem ne gre toliko za kakovost sporeda kot za okus posameznika. Zlepa televizija ne bo zadovoljila vseh gledalcev, priznati pa moramo, da je vir razvedrila. Radi jo imajo posebno tisti starejši ljudje, ki le poredko odhajajo z doma. Postala je sestavni del njihovega vsakdanjega življenja, zelo je spremenila življenje ljudi na deželi. Tistim, ki radi zahajajo v gledališče, televizija pač ne more nadomestiti gledališke igre z dobri igralci. Tudi če ne živite v velikem mestu, se vam kdaj pa kdaj ponudi priložnost za dobro pred-

stavo, ko gostuje kako gledališče. Kino pa je malone v vsaki vasi in filmov je skoraj zmerom več, kot si jih morete ogledati. Za branje vam je vse življenje primanjkovalo časa. Zdaj lahko berete in nadomestite vse, kar ste zamudili. Najbrž boste segli po velikih delih klasike, a tudi del sodobnih piscev se ne branite. Cene za sposojene knjige v knjižnicah so vsakomur dosegljive.

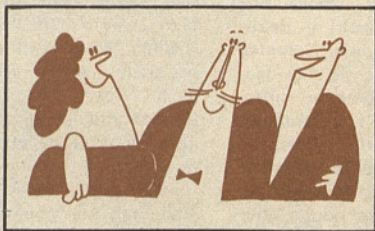
Naj vas spomnimo še na glasbo. Malo ljudi je, ki bi brez nje zdržali. Šaha in taroka najbrž ne znate vsi, lahko pa se ju naučite. Tudi druge igra krajšajo čas.

V mladosti si človek želi potovanja, a velikokrat nima možnosti. Potovanja, zlasti če niso preveč naporna in če si jih lahko privoščite, vas bodo gotovo pritegnila. Ko ste bili še v službi, ste bili najbrž prisiljeni jemati letni dopust v juliju in avgustu, sedaj pa so vam na voljo vsi meseci v letu, ko so letovišča manj polna.

S čim bi se še ukvarjali? Kdor ima vrt, ima zmerom polne roke dela. Omislite si kako domačo žival, v razvedrilo vam bo. Lahko postanete ribič, kar velja prav tako za ženske, saj pravijo, da so pri namakanju trnka veliko vztrajnejše od moških in tudi spretnejše. Če imate gibčne roke, bodo moški mizarili, ženske pa se bodo ukvarjale z ročnimi deli. Za vnučke zlepa ne bodo dovolj napletle ali nakvačkale.

Najbolje bo, če boste kar naprej imeli občutek, da morate storiti še to in ono, pa vam bo zmerom primanjkovalo časa.

MALO TUDI O DRUGIH

Kdaj pa kdaj se spomnite svojih tovarišev, ki niso tako srečni kot vi. Pozanimajte se za njihovo usodo. Vsi si želijo pozornosti in ljubezni. Biti ljubljen je potreba vsakega človeka. Poklonite jim torej svoje prijateljstvo, tudi sami boste uživali, če boste gledali okrog sebe srečne obraze. Prav gotovo je v vaši bližini kdo, ki ga je treba varovati pred osamljenostjo, bremenom, ki ga je ljudem vaših let najtežje prenašati. Tako ali drugače izkazovati dobroto je najlepše poslanstvo.

Bodite srečni, zavedajte se, da leta niso prav nič pomembna, če človek ohrani svežost srca in duha in če zna uživati življenje.

LEKARNA V NARAVI

VODI DIPL. FARMACEVTKA BRIGITA MAŠANOVIČ

Sodobna medicina je v zadnjih desetletjih izredno napredovala, vendar pa je z zdravili za bolezni, ki so bile še za nekaj rodov pred nami neozdravljive, prinesla tudi marsikatero nevšečnost. Denimo: zaradi nezmerne uporabe nekaterih zdravil se je precej povečala odpornost povzročiteljev bolezni. Morda se je prav zaradi tega v zadnjem času spet razmahnilo zdravljenje z zdravilnimi zelišči. Kar naenkrat se je pojavila množica zeliščarjev, hkrati pa tudi farmacevtska industrija vse raje sega po zdravilnih zeliščih. Vse to priča o resnično velikem pomenu zdravil, ki jih ponuja narava. Prav zaradi tega bomo odslej v Tovarišu v novi, stalni rubriki, pisali o tem, kako je mogoče s preprostimi pripravki doseči to, kar smo doslej zmogli le s tabletami. Pri tem se bomo ravnali po koledarju, se pravi, sproti vas bomo opozarjali, katere rastline lahko v tekočem tednu nabirate. Rubriko pa bomo poživili z najrazličnejšimi zanimivostmi, od pogovorov z znanimi zeliščarji do odgovorov na vprašanja bralcev. Po naključju se je začetek nove rubrike ujel s časom, ko cveti zdravilna rastlina, ki je ni treba posebej predstavljati ...

LIPA. Kdo je ne pozna? K rodu lip spada več vrst teh drevesastih rastlin, ki se med seboj slabo ločijo. Lipe rastejo v mešanih, listnatih gozdovih, zlasti v družbi z jeseni, bresti in javori.

Pri nas rastejo v glavnem tri vrste lip, in sicer srebrna lipa (ki je ne bomo posebej omenjali, ker nima zdravilnega učinka), velikolistna lipa (pravijo ji samo lipa ali črna lipa) ter malolistna lipa (ki ji pravijo lipovec ali bela lipa). Velikolistna lipa je do 30 metrov visoko drevo s srčastimi listi, ki so navadno širši kot daljši, in napiljeni. Cvetovi so, to velja tudi za druge lipe, zlatorumeni in prijetnega vonja. Rastejo v socvetju, plodovi pa so trdi. Velikolistna lipa cvete v drugi polovici junija in takrat jo nabiramo.

Malolistna lipa ali po domače lipovec, je podobna velikolistni, le da je nekoliko nižja. Ima manjše liste, plodovi so mehkejši, listi pa debelejši kot pri velikolistni sorodnici. Edini razloček, ki si ga lahko zapomnite, je čas cvetenja. Malolistna lipa cvete v drugi polovici julija.

V zdravilne namene lahko uporabljamo cvete s krovnim listjem in sicer v času, ko se cvetovi pričnejo odpirati. Nikdar pa ne nabirajmo odcvetelega cvetja. Nabrano cvetje sušimo na zračnem prostoru, v senci in v čim tanjših plasteh, tako da ohrani svojo naravno svetlo zeleno barvo in prijetni vonj. Priporočljivo je, če med sušenjem liste večkrat premešamo in pazimo, da jih ne zmočimo. Iz 4 do 5 kilogramov nabranega cvetja dobimo približno kilogram posušenega.

Zdravilni so tudi listi, ki jih nabiramo do srede junija. Lubje nabiramo aprila, plodove pa avgusta in septembra. Čaj iz lipovega cvetja — ta je najbolj znan — pospešuje potenje, pomaga pri zdravljenju bronhialnih katarjev, priporočljiv je pri zasluženju pljuč, sapnika, lajša pa tudi bolezni ledvic. Omenjene učinke pripisujejo eteričnemu olju, katerega glavna sestavina je farnezol, služi,

vosku in čreslovini. Za potenje so zelo priporočljive mešanice lipovega cvetja, ki mu dodamo cvetje drugih zdravilnih rastlin. Na primer:

40 gramov lipovega cvetja
30 gramov brezovega cvetja
30 gramov kamilic

Za skodelico čaja vzamemo zvrhano žlico čajne mešanice in jo prelijemo z vročo vodo. Takšne čaje pijemo ob prehladnih boleznih. Vendar kakor za menda vsa zdravila, velja tudi

RECEPT ZA VROČE DNI

Lipov čaj je izredno koristen tudi v poletni vročini, kadar nas pesti huda žeja. Marsikomu, ki nikakor ne more potolažiti žeje s celimi litri ledenih pijač, bi za spremembo svetovala skodelico toplega lipovega čaja, ali pa čaj iz že omenjene mešanice. Topel čaj bo povzročil znojenje. Ko bo znoj izhlapeval, se bo telo ohlajalo in našemu nesrečnežu ne bo več tako vroče in tudi žeja si bo lahko pogasila.

za lipov čaj naslednje opozorilo: ne smemo ga uživati v nedogled. Čeprav čaj iz lipovega cvetja poleg omenjenih učinkov še čisti kri in deluje poživljajoče pri slabih živcih ali pri duševnih naporih, lahko pri dolgotrajnem uživanju povzroči srčne bolezni.

Lipovo listje uporabljajo podobno kot cvetje, iz lubja se dela lipovo oglje, ki ima zelo veliko moč absorpcije. Plodove lip pa uporablja le ljudsko zdravilstvo, vendar ta uporaba žal ni preizkušena.

ČE SE BOSTE LOTILE PLETENJA

POTREBUJETE: 300 g bombaža ali garna, pletilki št. 2,5 in niz pletilk iste debeline

VZOREC: na prvi strani desne, na narobni leve. **REBRASTI VZOREC:** 1 desna, 1 leva.

PREDNJI DEL: nasnujete 140 petelj in pletite 24 cm rebrastega vzorca. Nadaljujete gladko, ob strani 15 petelj pustite, nato pletite prek 30 petelj gladko, 1 petljo levo, naprej pa spet gladko. Simetrično pletite čez drugo polovico. Pri 45 cm višine sne-

mite srednjih 50 petelj za izrez okrog vratu, nato pa dokončajte vsako polovico zase. Pri 58 cm snemite za ramo vse preostale petlje hkrati. Na isti način skončajte še drugo polovico.

HRBET: pletite ga kot prednji del, le izrez na tilniku naredite pri 50 cm višine.

IZDELAVA: prelikajte oba kosa, nato ju sešijte ob straneh in na ramenih. Na niz pletilk naberite petlje ob izrezu okrog vratu in pletite v krogih 2 cm samih desnih, nato vse petlje zazankajte v enem krogu. Zapognite navznoter in prišijte s skritimi šivi. Tudi ob straneh zapognite rob, ki n j bo širok 15 petelj, navznoter do leve petlje in ga prišijte.

V KORAK Z OTROKOM

Kadar gremo na sprehod z otrokom, skrajšajmo svoj korak! Ustavimo se, ko se otrok ustavi, prisluhnimo, ko otrok prisluhne, odgovarjamo na njegova vprašanja. Odraslemu pomeni sprehod izgubo odvečnih kalorij, otrok pa na sprehodu uživa. Dovolimo mu, naj uživa, in ne utesnjujemo ga s svojimi zahtevami.

Otroci, ki živijo v mestu, so prikrajšani za vsakodnevni stik z naravo. Navaditi jih moramo gledati in opazovati svet, tako jim bomo pomagali bistriti um in večati sposobnost za dojetje.

Dojenčki na sprehodu po navadi zaspijo, saj tudi najbolj nemirne uspava enakomerno gibanje. A že dojenček vsrkava vase nove izkušnje. Začuden gleda nebo nad seboj, oblake, šuštenje vej, malenkosti, ki jih mi ne opazimo več, so zanj odkritja.

Ko otrok shodi, bo srečen, če bo lahko hlačal po travniku, trgal rožice, stegoval ročice za metuljem. Še bolj bo zadovoljen, če ga bo očka dvignil na ramena. Od tam zgoraj bo videti svet še enkrat večji.

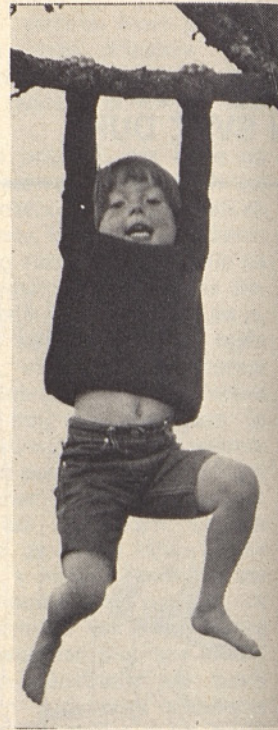
Kadar stopate po cesti s triletnim otrokom, prilagodite svoj korak njegovemu? Največkrat ga posadite v športni voziček, ker se vam muči, ali ga vlečete za roko. Sprehod mora biti popolnoma drugačen. Lahko je zelo kratek, prepustite otroku, naj sam odloča, kje se bo ustavil in kaj si bo ogledal. Predvsem pa naj bo otrok praktično oblečen, da se bo lahko usedel na tla in se umazal.

Medtem ko bo nabiral kameenje, listje, žuželke ali druge drobnjarije, mu lahko kakšno malenkost razložite. Razlaga ne sme biti preveč učena.

Kadar sije sonce, uživajte s svojim otrokom v sončni toploti, kadar dežuje, mu obujte škornje, oblecite mu pelerino in hodite z njim po lužah. Kakšen užitek je hoditi po lužah!

Kadar utegneta, pojdite z otrokom v živalski vrt, kjer si bo lahko ogledal žive živali. Čim več stvari boste pokazali otroku, širše bo njegovo obzorje. Včasih se vam bo zdelo, da otrok vsega ne razume, čez čas pa boste spoznali, da so tudi zgodnje izkušnje ostale v njem kot zlahna usedlina.

Vaš otrok je že velik. Nič več se vas ne drži za roko.

Na sprehodih teka, se skriva, sprašuje. Predvsem sprašuje. Neka mati je potožila, da se vrne s sprehoda čisto brez glasu.

Poskusite gledati svet kot neodkrito čudo, to bo za otroka velika spodbuda tudi za kasnejše življenje.

PRENAPORNO DELO DIJAKOV

Profesor dr. Franz Schmidt, otroški zdravnik iz Zvezne republike Nemčije, že nekaj let preučuje vprašanje, do kolikšne meje smejo biti obremenjeni dečki in deklice, ki se še razvijajo. Schmidt pravi, da bi morale šole dijakom nalagati delo po njihovih zmogljivostih. „Dandanes je razred samo še kolektiv, posameznik pa je zanemaren.“ Vprašanje bi lahko rešile nove oblike pouka, kjer so dijaki razdeljeni na posa-

mezne skupine; glede na uspehe, ki jih dosegajo, potem prehajajo iz skupine v skupino.

Pri otrocih industrijske družbe koncentracija vidno upada. Schmidt to pripisuje dejstvu, da sodobni otroci že tako živijo v hudi napetosti. Naglica jih potem priganja še pri pouku, ki mu vsi otroci ne morejo z lahkoto slediti. Dr. Schmidt je ugotovil, da po treh urah napete pozornosti krivulja dojetanja pri mladih ljudeh naglo upada. Nadaljnje ure pouka so potem brez haska, če otroci

nimajo pol ure časa za sprostitve ob igri. Dolgotrajno mirno sedenje je za mišice velik napor, lahko povzroči glavobol, vrtoglavico ali celo slabost, najhlažja posledica pa je utrujenost.

Popoldne otroci ne bi smeli takoj sedeti h knjigam, ampak bi morali vsaj dve uri izkoristiti za počitek in nabiranje novih moči. Nikakor pa ne sme biti to „počitek“ pred televizijskim sprejemnikom. Za delovno sposobnost je najprimernejša igra z žogo, ročno delo in sploh vse, kar zahteva gibanje.

ZNANOST V SLUŽBI LEPOTE

Prav gotovo se je že vsaka med vami kdaj vprašala: le kako so izdelali to in ono kremo?

Poglejmo si pobliže eno takih „kozmetičnih kuhinj“. Prav vseeno je, katero od velikih hiš bi si izbrali, v vseh vlada enak red in v vseh upoštevajo približno enake zakonitosti. Iz ene kozmetičnih hiš je leta 1933 prodrla revolucionarna novost — prozorni lak za nohte. Naše

babice se najbrž še spominjajo, kako so si iz dneva v dan vztrajno leščile nohte s posebnim praškom in z jelenovo kožico. Nohti so se morali lepo svetiti. Ta dolgotrajni postopek je potem spodrinil lak za nohte. Najprej je bil samo prozoren, kmalu pa mu je sledil tudi obarvan lak. Barvna skala je sprva obsegala samo tri barve: čisto svetleča, srednje rdečega in temno rdečega. S šminko iste barve so bile naličene tudi ustnice. Kozmetična hiša se je sčasoma razširila in uvrstila v svoj program tudi druge izdelke, ki ženskam pomagajo

do lepote in negovanosti. Danes ponuja več kot tri tisoč raznih izdelkov — od negovalne serije do parfumov. Pošilja jih po vsem svetu. Stotine kemikov, biologov in zdravnikov raziskuje v njenih laboratorijih, nadzoruje izdelke in išče nova sredstva.

Kako izpeljejo zamisel za nov izdelek? Najprej jo obdelajo teoretično. Ko izdelek končno ugleda luč sveta, ga preizkušajo in se trudijo, da bi ga čim bolj izpopolnili. Ko se zdi, da je dozorel, mu predpišejo petletno preizkusno dobo. Vse sestavine imajo

šifram podobna imena, da se ne bi zvedelo za njihov izvor. Konkurenca je namreč zelo huda, stroški za raziskave pa neznansko visoki.

Vsak izdelek mora vsebovati posebno sredstvo, lahko bi mu rekli konservator, ki skrbi za to, da se preparat ne bi pokvaril, kakor koli razgradil ali spremenil svojo kemično sestavo. Odporen mora biti tudi proti bakterijam.

Mikrobicidne raziskave trajajo navadno pet do osem mesecev. Navsezadnje izdelek preskusi kakih petdeset ljudi. Med poskusi opravljajo razne toksične analize. Sku-

šajo dobiti podatke, kako določen izdelek reagira na vremenske razmere.

Noben izdelek ne uide številnim preskusom in šele potem dobi dovoljenje za množično proizvodnjo. Prav tak postopek poteka tudi v drugih kozmetičnih hišah. Zato je razumljivo, da je cena izdelkov znanih tovarne v primerjavi z vsebino v lončku zelo zasoljena. Vsebuje velikanske stroške za raziskave, obenem pa zagotavlja visoko kakovost. Žal pa moramo poleg vsega plačevati še reklamne stroške in ime hiše.

MAGDA DEŽMAN

POROČNI NEBOTIČNIK

ŽIVLJENJE JE LAHKO ZELO LEPO
IN TUDI ZELO SLADKO.
ŠTIRINAJST LETOŠNJIH
KMEČKIH PAROV, BI GOTOVO
PRISEGLO NA TO, SAJ SO SE
LAHKO POSLADKALI Z
NAJBOLJ VELIKO TORTO, KI JO
JE KDAJKOLI NAREDIL
MOJSTER JOŽE POGAČAR.

Če boste imeli v bližnji prihodnosti v družini kakšno tako pomembno slovesnost, kot je na primer ohcet, ne bo napak, da si za vsak primer zapomnite recept za prav posebno poročno torto.

Visoka naj bo tri metre. Sestavljena naj bo v nadstropjih, saj so danes vendar že vse imenitne stavbe v nadstropja. Najprej pritličje: torta iz šarklja — sadnega kruha, v katerem naj bo vsaj deset vrst kandiranega sadja. Nanjo postavite, na stebričkih, drugo torto, polnjeno s čokolado, orehi, mandeljni in sadno maso. Vrh tega pride še ena torta iz vseh teh dobrih reči, spet na stebričkih, seveda — in na vrh še iz sladkorja narejena slovanska kmečka hiša, takšna, ki jo boste čez mesece, ko se jo boste naveličali občudovati, lahko tudi pojedli. Vso to umetnijo v nadstropjih postavite, če se vam pred tem seveda ne bo podrla, v lesen drevak, tak kot so včasih pluli po Ljubljani. Če bo v njem še prostor, lahko okrog torte posadite belo oblečena dekletca, ki bodo v mladoporočenca in svate metale cvetje . . .

Ste obupali? Nikar, saj že vem, da kaj takega, kjer bi moral imeti svoje prste vmes kar arhitekt in celo statik, ne spravite skupaj. To lahko naredi samo Jože Pogačar, dobitnik mnogih medalj za sladke izdelke doma in na tujem. Prav maja se je Jože vrnil z velike mednarodne kulinarne razstave v zahodnonemškem mestu Karlsruhe z zlato medaljo.

Torto, nad katere receptom ste obupali, pa je Jože naredil za letošnjo kmečko ohcet. To je že četrta slavnostna torta, ki jo je pripravil za mladoporočence z vsega sveta.

Jože, upravnik in glavni slaščičar ljubljanskega lokala Zlata ladžica in šef Gostinskega podjetja Ljubljana, se je tiste zadnje dni pred ohceto od jutra do večera pripravljaval na slovesnost v delavnici nad Ljudsko kuhinjo. Pod njegovimi rokami je vidno nastajala umetnina.

„Slaščičarstvo mi je v krvi,“ pravi, „saj sem se tako rekoč rodil v slaščičarski delavnici. Trije otroci smo morali že od malega pomagati pri izdelavi tort očetu, slaščičarju iz Kamnika. Zato me slaščičarska obrt najprej ni čisto nič veselila. V uk k Petričku sem šel bolj zaradi očeta. Šele potem, ko sem videl prve finese, me je delo zamikalo.“

Vsega tistega, kar se Jože ni naučil doma, se je kasneje navadil v Angliji. „Angleži so mojstri za izdelavo svatovskih tort in mojstri sadnih kruhov; teh pa mi v Evropi skoraj ne poznamo. In ko sem modrosti iz očetove delavnice pa od Petrička in iz Anglije združil, ni moglo nastati nič slabega.“

Premlad je še, pravi Jože, da bi izdal knjigo svojih receptov, čeprav zmerom rad dela po svojih zamislih in uživa, kadar lahko poskuša in preskuša. Drži pa se seveda zmerom osnovnih pravil.

Poročna torta za letošnje „kmečke pare“ je bila sestavljena šele tik pred ohceto, čeprav Pogačar pravi, da imajo Angleži o tem, kaj je sveže in kaj

Torta leta je prav gotovo tale mojstrovina Jožeta Pogačarja, ki jo je namenil kmečkim parom.

ne, čisto drugačne mnenje. „V Angliji pripravljajo torte sezonsko, tudi ves mesec prej, preden gredo v prodajo, biskvite pa celo kar leto dni prej. Spečene oblijejo z marcipanom in dajo v hladilnik. Tik pred prodajo jih samo še okrasijo. Te torte pa so prav tako sveže kot naše, ki so narejene zadnji hip.“

Slavnostno torto, ki je s podstavkom vred tehtala 200 kilogramov, samo zgornji del je bil težak 30 kg, vsega dobrega pa je bilo čez 100 kg je mojster na ohceti razrezal na 140 delov. Hišico na vrhu torte pa je podaril slovenskemu paru. Če jo bosta mlada skrbno hranila, tako da

se na njej ne bo nabiral prah, jo bosta s slastjo, kot spomin na ohcet, lahko za novo leto pojedla.

Poleg slavnostne torte pa je mojster Pogačar za kmečko slavje naredil še celo brigado manjših tort, več kot dvesto, iz katerih je dobil tisoč kosov. Seveda to ni delo enega samega dne. A rekord, ki ga je kdaj v življenju postavil, je bil kar 60 tort v enem samem dnevu. In to tistih imenitnih, ki so okrašene s cveticami in z napisi.

ALENKA BIBIČ
Fotografija: EGON KAŠE

TOVARIŠEVA
NOVINARJA, KI STA
OBISKALA VELIKO
VRTALNO PLOŠČAD,
NA KATERI IŠČEJO
ODGOVOR NA
VPRAŠANJE, ALI JE POD
JADRANSKIM MORJEM
DRAGOCENA NAFTA,
STA MORALA IMETI
POTNI LIST — »NEPTUN
GASCOGNE« NAMREČ
NAMAKA SVOJE DOLGE
KRAKE PRECEJ DALEČ
OD TERITORIALNIH
VODA

ČRNO ZLATO POD SINJIM JADRANOM?

Pogled z višav „Neptun Gascogne“.

„Neptun Gascogne“ je prava gora

V dva tisoč metrov globoko vrtino „Jadran 7“, ki jo je zvirtala v dno našega morja raziskovalna vrtalna ploščad Neptuna Gascogne, se je v nekem smislu začela prihodnost Jadrana; obeta se, da bodo prav kmalu črpali nafto izpod morskega dna. Nagel tehnološki razvoj na svetu terja vsak dan čedalje več energije. Energija pa je tisti krvni obtok gospodarstva, ki ga poganja naprej in mu omogoča nadaljnji razvoj. Vendar pa so po mnenju strokovnjakov zaloge tako imenovane klasične energije omejene. Med takšne vire sodi vsekakor tudi tekoče črno zlato — nafta. In zato ni nič čudnega, če posvečajo danes po

svetu veliko pozornost prav iskanju novih naftnih vrelcev.

Če je bilo prejšnje stoletje stoletje premoga, potem je naše stoletje stoletje nafte, in danes je nafta v nekem smislu kraljica energije; zavoljo nje prihaja do političnih napetosti in celo do vojn.

Lakota po nafti je prisilila človeka, da se je z jeklenimi cevmi, ne glede na stroške in tveganja, odpravil iskat nafto celo pod morsko dno. Leta 1970 so po svetu načrpali skupaj 2,3 milijarde ton surove nafte, 17 % te količine pa so že izčrpali iz ležišč pod morjem. Podobno je tudi s plinom, ki je navadno spremljevalec surove nafte. Napoved valci, ki pri svojem

delu uporabljajo računalnike, trdijo, da bodo že leta 1990 svetovne potrebe po nafti znašale osem milijard ton, pri tem pa računajo, da bodo polovico te neznanske količine izčrpali izpod morskega dna.

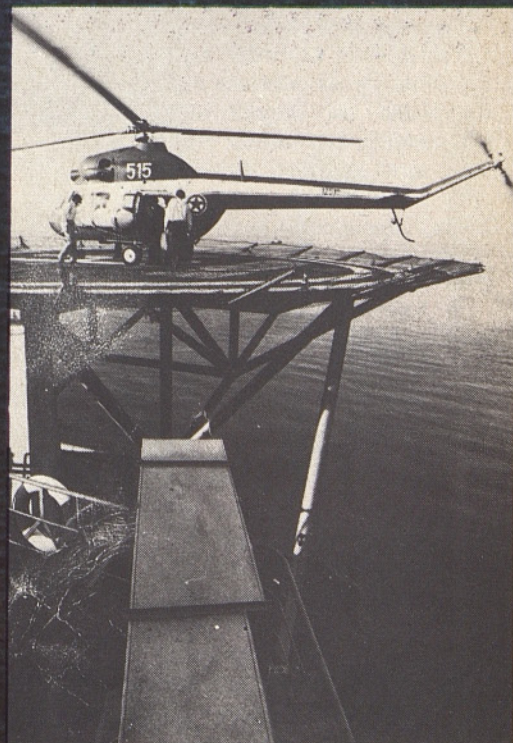
Tudi naša država ne more stati ob strani pri takšnih prizadevanjih, ki so izredno draga in tehniško zapletena. Tako naše morje danes ni več samo turizem in pomorski promet, temveč tudi še neodkrita zakladnica tekočega zlata.

Naši energetiki predvidevajo, da bomo že leta 1975 pri nas porabili letno kakih 13 milijonov ton nafte. Naša proizvodnja pa bo, glede na pričakovanja v skladu z našimi

dosedanjimi naporji pri osvajanju novih virov na celini, znašala okoli 4,5 milijona ton surove nafte. Z drugimi besedami, razlika med proizvodnjo in potrebami si bomo morali zagotoviti iz uvoza.

Ali pa — če bodo uspešne raziskave na morju — iz podmorskih ležišč našega dela Jadrana.

Zagrebska INA oziroma njen obrat „Naftaplina“, že nekaj let intenzivno raziskuje podzemlje Dinaridov in naš del jadranskega dna ter išče nafto. Do sedaj so dobili dragocene geološke podatke, ki kažejo, da trud in stroški ne bodo zaman, to pa potrjujejo lokalni pojavi plina, bitumena in nafte ter spodbudni rezultati na drugi obali v Italiji.

Pristajalna ploščica za helikopterje, za primerjavo velikosti glej isto ploščico na barvni sliki!

„Za našo državo je izredno pomembno, da čim prej dobimo odgovor, ali je v Jadranu nafta ali pa je ni,“ pravi Janko Tišler, eden izmed strokovnjakov za iskanje nafte. Po njegovem so zaloge surovin za pogonska goriva na kopnem v glavnem znane in raziskane, tako da danes lahko že precej natančno ocenimo, kolikšne so zaloge črnega tekočega zlata, ki jih ima Jugoslavija v že odkritih in morebitnih nahajališčih. Zato jadranski program največjega jugoslovanskega proizvajalca naftnih derivatov kljub umerjenemu optimizmu strokovnjakov vliva upanje, da bodo pravkar začeta raziskovanja na 50 000 kvadratnih kilometrih našega morja ugodna.

Tako so na jugoslovanskem delu Jadrana že opravili regionalne seizmične raziskave, ki so zajela 15 500 kilometrov tako imenovane seizmičnega profila na črti Savudrija—Hercegnovi. Prav tako so v znatno manjšem obsegu končali tudi snemanja tako imenovanih podrobnih seizmičnih profilov. Na podlagi regionalnih seizmičnih raziskav so izvrtali štiri vrtine, da bi ugotovili geološko vsebino tal. In prav na podlagi teh vrtin, ki so jih navrtali v teku leta 1970 in 1971 v dno Jadrana, nedaleč od Dugega otoka, v globini kakih 70 metrov, so prišli do spoznanja, da je nedvomno potrebno nadaljevati raziskave.

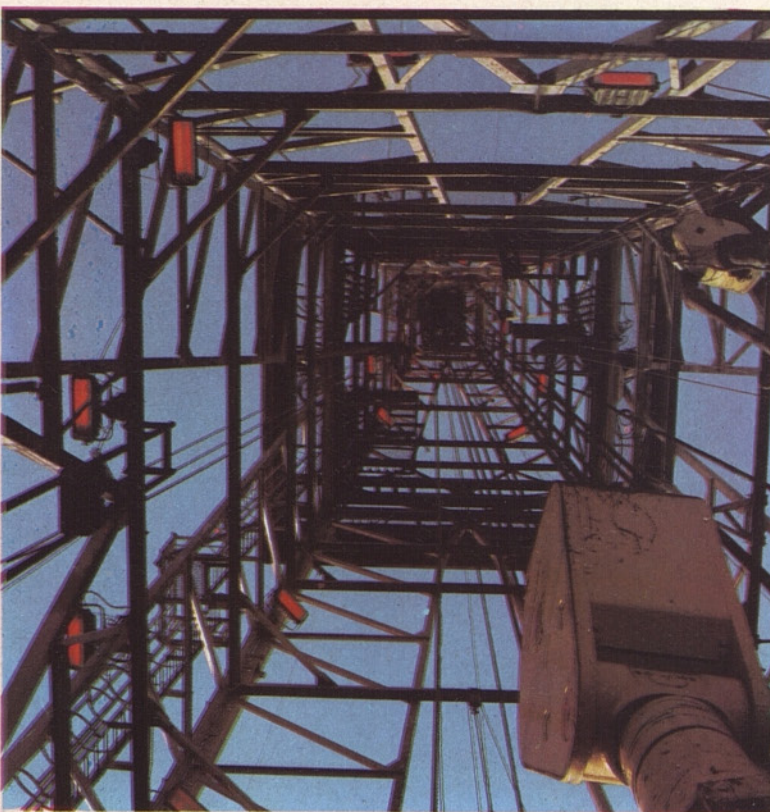
Tako so strokovnjaki predvideli, da bodo letos in prihodnje leto podrobno geološko posneli štiri območja jadranskega dna. Prvo območje zajema Istro, drugo je na odprtem morju jugozahodno od Dugega otoka, tretje območje tvori sektor otokov Vis—Palagruž—Lastovo, četrto območje pa je Pelješac—Mljet—Dubrovnik, Istočasno pa bodo odprli tri do štiri nove vrtine.

Takšen je načrt. Pred mesecem dni so z najeto vrtalno ploščadjo „Neptun Gascogne“ začeli vrtati vrtino „Jadran 7“, kakih 130 kilometrov jugozahodno od Zadra, na odprtem morju.

Ko smo obiskali to francosko raziskovalno vrtalno ploščad mimogrede povedano, vredna je kakih 25 milijonov dolarjev, ki je samevala nekam izgubljena sredi širne gladine, smo zvedeli, da so pravkar končali vrtanje vrtine „Jadran 7“ in pri tem segli v dno Jadrana, kakih 2000 metrov globoko. To je bila prva vrtina, ki so jo dokončali v letošnjem programu, letos pa nameravajo navrtati še dve podobni vrtini. Od tod se bodo

„Neptun Gascogne“ v vsej svoji veličini . . .

. . . pa še pogled v mraku, ko gorijo luči.

Jedilnica na ploščadi: zares kot na kopnem!

namreč preselili na vrtino „Jadran 9“, ki je predvidena kakih 60 kilometrov zahodno od Zadra.

Raziskovalna vrtalna ploščad „Neptuna Gascogne“, ki so jo naši najeli pri Francozih, je dokaj imenitna in nenavadna pa tudi zelo draga naprava. V osebni izkaznici te ploščadi je zapisano, da je šestokotne oblike, da je dolga 53 in široka 41 metrov ter ima tri jeklene noge, dolge 118 metrov, s katerimi se lahko trdno postavi na morsko dno; na vrtini „Jadran 7“ so njene noge segale 89 metrov globoko. Sama ploščad ima 8030 ton deplasmaja, torej je kot srednje velika tovorna ladja, na njej pa je lahko 3000 ton koristnega tovora, poleg tega pa še 1400 ton fiksnega in 1600 ton drugega tovora. Poleg vrtalnega stolpa ima ploščad še tri žerjave, ki so 29 metrov visoki in lahko dvigajo 22,6 tone tovora.

Ploščad ima dve nadstropji in na njej lahko prebiva 58 ljudi. Zanje so urejene kabine, jedilnice, pisarne, prostori za oddih in kot razcvet cvet poseben prostor — ploščad za pristajanje helikopterjev.

Posadka „Neptuna“ je kaj raznovrstna in šteje kakih 50 ljudi. Tako so vrtalci Francozi, potem so tu naši ljudje, dva inženirja, ki vodita delo, dva strokovnjaka za izplako, osem geologov in štirje naši delavci vrtalci, ki se hkrati tudi učijo zapletenega dela na ploščadi. Tujcev, Francozov in Italijanov, je na ploščadi 35.

Vsake petnajst dni izmenjajo celotno posadko na ploščadi, zato delajo na njej v dveh izmenah po dvanajst ur skupaj, tako da v petnajstih dneh opravijo za mesec dni dela in so po petnajstih dneh petnajst dni prosti. Tak delovni čas je tudi razumljiv, saj je delo na takšni ploščadi, daleč od celine, težavno in tudi psihično naporno. Ploščad nenehno oskrbujeta posebna ameriška vlačilca, „Tropic Tide“ in „Autumn Tide“, od katerih mora biti eden vedno ob ploščadi, medtem ko drugi vlačilec zalaga ploščad s potrebnim gradivom — od vrtalnih cevi do cementa, bentonita in vsega drugega. Vlačilca pa sta tu tudi zato, da ploščad po končanem delu odvlčeta na mesto nove vrtine.

Ko smo se pozanimali za hitrost vrtanja, smo zvedeli, da vrtalne naprave na ploščadi lahko navrtajo od 15 do 40 metrov morskega dna na uro, vendar pa so na vrtini „Jadran 7“ trajala dela oziroma vrtanje do globine 2000 metrov tako dolgo zato, ker so morali

vrtnje nenehno prekinjati na zahtevo geologov. Le-ti namreč le na ta način lahko znanstveno in studiozno preučujejo podmorske geološke plasti, kar je zelo pomembno za iskanje oziroma odkrivanje nafte na dnu Jadranskega morja.

Sicer pa je raziskovalna vrtna ploščad „Neptune Gascogne“ vsekakor zadnja beseda tehnike na tem območju. Če samo pomislimo, da svetovne naftne družbe grade trenutno kar 55 plavajočih ploščadi v vrednosti 850 milijonov dolarjev, potem spoznamo, da človek danes išče nafto v glavnem na morju. Prvič so začeli črpati nafto izpod morskega dna sredi novembra 1947 v bližini obale ameriške države Louisiane. Do zdaj so nafto in zemeljski plin našli na podmorskih območjih 37 dežel, strokovnjaki pa optimistično računajo, da bodo leta 1980 že 50 % celotne svetovne proizvodnje nafte pridobivali iz podmorskih vrtin.

In končno, še besedo dve o tem, koliko stanejo takšna raziskovanja. Predvsem takšna raziskovanja še zdaleč niso poceni in tudi zelo tvegana so v finančnem smislu. Če odmislimo vrednost ploščadi, ki dosega 25 milijonov dolarjev, potem nam že podatek, da stane dnevno obratovanje in delo takšne ploščadi kar 28 000 dolarjev, pove, kako drage so raziskave. In zato niso redki primeri, da za eno samo vrtino porabijo tudi milijon dolarjev, uspeha pa pri tem ni nobenega. Vendar moramo takoj pojasniti, da celotno tveganje raziskovalnih del na našem Jadranu po običajni praksi na svetu nosijo tudi partnerji. Razgovori o tem tudi že tečejo, tako da se bo delo na Jadranu nadaljevalo.

Raziskovalci nafte pod morjem že vrtajo v morsko dno okrog španske, italijanske in grške obale, pred obalo Egipta in Tunizije, zdaj pa INA vrta tudi pred našo obalo. Znani svetovni strokovnjak za podmorske raziskave nafte, dr. Keuneth Hsu (Američan kitajskega porekla), ki je vrsto let raziskoval Sredozemlje, trdi, da je to območje zelo bogato ne samo z nafto, temveč tudi z drugimi rudami. Na območje Sredozemlja pa sodi tudi naš Jadran.

P. S.: Ob zaključku redakcije smo prejeli novico, da je „Neptun“ naletel na velike zaloge naravnega plina. Verjetno bo kmalu bruhnila tudi nafta!

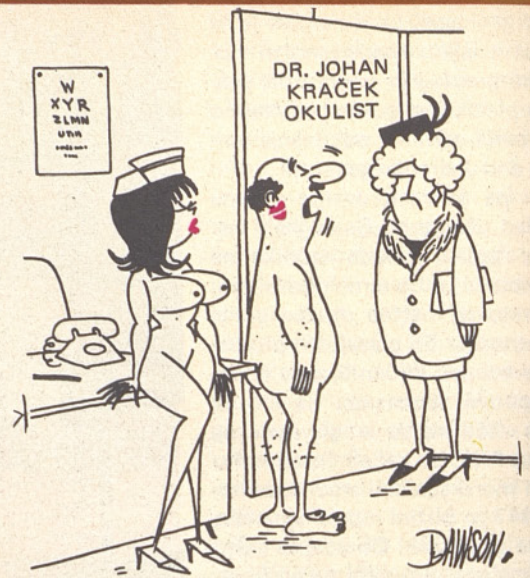
DUŠAN ŽELJEZNOV

Fotografije: **JOCO ŽNIDARŠIČ**

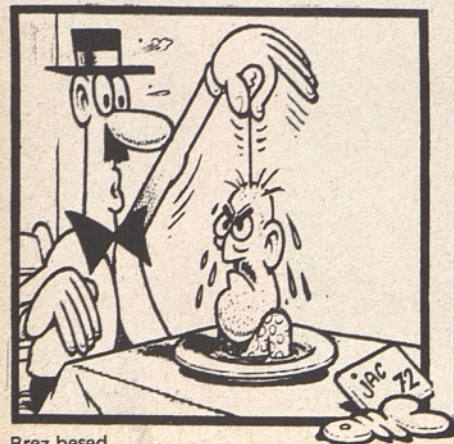
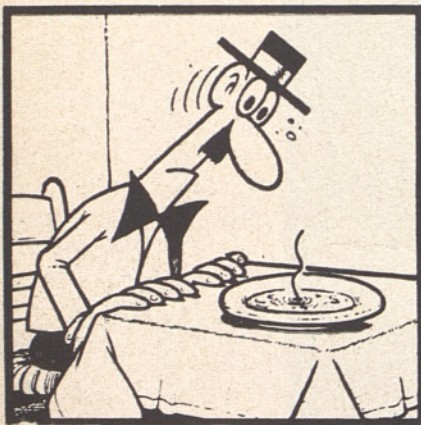
Na Jadranu se je znočilo in ogromna ploščad bo utonila v temo. Bo jutrišnji dan prinesel nafto?

„Neverjetno! Saj sta bila pri nas samo čez vikend!“

„Midva pa naga! Že vidim, da je kovačeva kobila res vedno bosa... takoj ti moram pregledati vid, Matilda!“

Brez besed

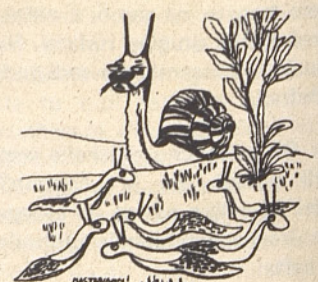
„Škoda, ker ne stanujete na Viču, potem bi lahko šla skupaj naprej...“

Brez besed

Teksas. Noč. Ovinkasta cesta. Avto v jarku, poleg njega pa vsa obupana mlada dama.
 – Vi ste nocoj že tretja noseča ženska, ki jo moram vleči iz jarka! pravi prometnik, ki je pridrvel na kraj nesreče.
 – Toda jaz vendar nisem noseča! vzkligne voznica.
 – Že, že, vendar ne pozabite, da vas še nisem izvlekel iz jarka...

Slovenija. Dan. Vaška cesta. Fičko, ki je obstal in voznik, ki preklinja, da se vse kadi.
 – Porkamadona, noče vžgati! pravi fajmoštru, ki ga je pridušanje priklicalo iz župnišča.
 – Nikar tako grdo ne govori, sin moj! mu odgovori fajmošter. Lepo sedi za volan, se pokrižaj, vzdihni Jezus, Marija in sveti Jožef! potem pa obrni ključ... Avtomobilist uboga... in glej, motor zakašlja in steče.
 – Porkamadona, pa je pomagalo! vzkligne fajmošter.

„Najbrž sem zašel v nudistični kamp!“

To je ta pravo.

**Podelite iskro smeha . . .
radost sveže narave.
Veselite se. Vzemite
okus pravega življenja . . .
ledeno Coca-Colo.**

**Univerzalno
sestavljivo
stanovanjsko
pohištvo**

za dnevne
sobe
za predsobe
za spalnice
za jedilnice
za delovne
kabinete

